عقیدوی درسونه

(معالم الدین)

لیکوال:

عبد العزیز مطیری

ژباړن:

أبو زکریا إسماعیل الأفغانی

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	**عقیدوی درسونه** [معالم الدين]
لیکوال:	**عبد العزیز مطیری**
ژباړن:	**أبو زكريا إسماعيل الأفغانى**
د چاپ شمیر:	**لومړي**
د چاپ کال:	۱۳۹۲ هـ ش / ۱٤۳٤ هـ ق

للتواصل ولإبداء الملاحظات على الترجمة:

00966509316678

hasankhan41@yahoo.com

hasangul41@gmail.com

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب فهرست

د مؤلف سریزه.. ۷

د شهادت کلمه، معنی او غوښتنی يي.. ۹

لمړې درس: د «شهادة أن لا إله إلاَّ اللَّه» معنی.................................... ۱۲

خلاصه او لنډه دا چه:... ۲۵

دوهم درس: د «شهادة أن محمداً رسول اللَّه» معنی................................ ۲۷

ځینی هغه شیان چه دغه ګواهي ماتوي:... ۲۹

دريم درس: د الله تعالی او د رسول اللهﷺ پیروي فرض ده ۳۹

او د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ اوامر دری درجی لري:............. ٤٤

څلورم درس: د توحید فضیلت.. ۵۱

پنځم درس: د دین اسلام معنی.. ٦۳

دایمان اصول او بنسټونه:... ٦۹

د احسان معنی: ۷۱
احسان هم دوه درجې لري: ۷۳
شپږم درس: د «عبادت» معنی ۷۸
اووم درس: د کفر بالطاغوت معنی ۹۰
داسې طواغیت چه د الله تعالی پرته یې بندګي کیږي ۹۲
لومړنی ډول طاغوت: شیطان: ۹۳
دوهم ډول طاغوت: هغه بتان او معبودان چه د الله تعالی پرته یې عبادت او بندګي کیږي. ۹۸
دریم ډول: هغه څوک چه دالله رالیږلي وحي پرته په نورو قوانینو فیصلې کوي ۱۰۶
اتم درس: د شرک ډولونه او ورځخه ویره کول ۱۱٤
شرک په دوه ډوله دي: ۱۲٤
د شرک یو بل تقسیم: ۱۲۶
نهم درس: له منافقت څخه ویره ۱۳۰
لومړی: نفاق اکبر«لوئ منافقت»: ۱۳۰
دوهم: نفاق اصغر «کوچنی منافقت»: ۱۳۰
د منافقینو ځینی نوری علامی لکه: ۱۳۷
لسم درس: له منافقت څخه کرکه او ویرَونه(۳/۲) ۱٤۷
د منافقانو عملونه په دوه ډوله دي: ۱٤۹
د منافق توبه ویستل: ۱۵۸

یوولسم درس: له نفاق څخه کرکه ویرَونه (۳/۳)..................... ۱۶۳
د منافق د منافقت سزا:... ۱۶۳
دولسم درس: د اسلام نواقض او ماتوونکي شیان...................... ۱۷۷
لومړې ماتوونکې: الحاد:.. ۱۷۹
دوهم ماتوونکې: شرک اکبر (لوئ شرک):................................. ۱۷۹
دایمان او اسلام دریم ډول ماتوونکې:.. ۱۸٤
دایمان او اسلام څلورم ماتوونکې: د نبوت او پیغمبرۍ دعوا کول. ۱۸٤
د ایمان او اسلام پنځم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه دپیغمبرﷺ
دروغجن گڼل:... ۱۸۵
د ایمان او اسلام شپږم ناقض او ماتوونکې: شک:...................... ۱۸۷
د ایمان او اسلام اووم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه درسول او
اسلام سره کینه... ۱۸۸
د ایمان او اسلام اتم ماتوونکې: په الله تعالی او د هغه په رسولﷺ
پوری مسخری او ټوقی کول:... ۱۸۹
دایمان او اسلام نهم ناقض او ماتوونکې: د مؤمنانو پرته د کفارو
سره دوستي کول، او په دي کښی دوه کاره شامليږي:................ ۱۸۹
د ایمان او اسلام لسم ماتوونکې: د الله تعالی اودهغه د رسول له
اوامرو څخه سرغړونه:... ۱۹۱
په دی ایمان ماتوونکي څیزونو پوری ځینی اړوند مسایل:........... ۱۹۲
او دغه نواقض دوه درجی لري:.. ۱۹۳
لمړئ درجه: ښکاره او څرگند کفر: ۱۹۳

دوهمه درجه: هغه ده چه ښکاره او څرګند کفر نه وي، نو هغه بيا
په دوه ډوله دي: ١٩٤
د مرتد حکم:... ٢٠١

بسم الله الرحمن الرحيم

د مؤلف سريزه

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أما بعدُ:

بي له شكه هغه څه چه بنده ورته د هر څه نه مخكښې ډير اړين او زده كول يي ورباندي فرضي او لازمي دي هغه دا دي چه بنده هغه څه زده كړي چه خپل دين ورباندي صحيح وپيژني، ترڅو پرى د الله ﷻ له قهر او غوصى او د هغه د دردناك عذاب څخه ځان وژغوري، او ورسره د الله ﷻ رحمت او لويه مهرباني لاس ته راوړي.

ما په دى كتاب كښې د اسلام د مقدّس دين بنسټونه او اساسات د ډيرو آسانو درسونو په شكل راټول كړي دي، تر څو يو زده كونكې د اسلام د مقدّس دين دغه اساسات او بنسټونه وپيژني، او هم هغه څه نه خبر شي چه يو بنده ورباندي مسلمان ګڼل كيږي، او هم له نورو دينونو څخه د اسلام د

مقدّس دین بهتري او غوره والې او ښایست وپیژني، او ددي په مقابل کښی د کفر له خطر او بدبختۍ څخه خبر شي، او ددي ترڅنګ هغه څه هم وپیژني چه د بنده دین او ایمان له منځه وړي او یا یي کمزورې کوي ترڅو وکولې شي ځان ورڅخه وژغوري.

خو د یادونی وړ ده چه ما په دی کتاب کښی د اسلام د اساساتو او بنسټونو څخه یوائی هغه ډیر اړین او مهم مسایل راوړي دي چه پر بنده باندي یي زده کول او ورباندي عمل کول تر هر څه نه مخکښی فرض او لازمي وي، تر څو د لومړنیو زده کونکو لپاره تګ لاره وي، او د پوهانو لپاره یادګیرنه او نصیحت وي، او د ښوونکو لپاره تیارې او یادونه وي.

د لوئ الله ﷻ څخه سوال کوم چه زما دا کار له ما څخه په ډیر ښه ډول قبول کړي، او ورپکښی برکت واچوي، او خلکو ته پری ګټه ورسوي؛ بیشکه الله ﷻ په ډیر ښو صفتونو ستایل شوې اود ډیری لویي خاوند دې.

د شهادت کلمه، معنی او غوښتنې يې

د شهادت کلمې څخه هغه معلوم او معروف الفاظ مراد دي چه:

«أشهد أن لا إله إلاّ الله، وأشهد أن محمداً رسول الله».

دغه دواړه ګواهۍ د اسلامي دين بنسټ او لمړنې رکن دی، په کوم چه يو بنده د اسلام په مقدس دين کښې داخليږي، نو که څوک دغه دواړه ګواهيو باندې ګواهي ونکړي مسلمان کيدې نشي.

لکه چه عبد الله بن عمر رضي الله عنهما له رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چه هغه فرمايلي دي:

«بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لا إِلهَ إِلا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ». [متفق عليه]

ترجمه: «د اسلام دين په پنځه بنسټونو باندې جوړ او ولاړ دی:

لمړی: ددې خبرې ګواهي کول چه د عبادت او بندګۍ مستحق او لايق بل هيڅ څوک نشته مګر يوازې الله جلّ جلاله دی، او محمد ﷺ د الله تعالى ريښتينې پيغمبر او ستاذې دی.

دوهم: (په شپه او ورځ کښې پنځه وخته پوره له حقوقو سره) لمونځ ادا کول.

دریم: د خپل مال زکات ورکول.

څلورم: د بیت الله شریف حج کول.

پنځم: د رمضان د مبارکې میاشتې روژه نیول». (دا حدیث شریف په صحیح بخاري شریف او صحیح مسلم شریف کښې روایت شوې دې).

نو په اسلام کښې لمړنې فرض دا دي چه تر هر څه دمخه د لمړني بنسټ معنی او احکام زده کړل شي؛ ځکه رسول اللهﷺ چه کله معاذ بن جبلؓ یمن ته د یو داعي، بلونکي او ښوونکي په صفت لیږلو نو ورته یي وفرمایل: «إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ... الحديث». [متفق عليه]

ترجمه: «بیشکه ته داسې خلکو ته ورتلونکې یې چه هغوي اهل کتاب او کتابیان دي، نو لومړې یې باید ددې خبرې منلو ته راوبلې چه: نشته وړ، لایق او مستحق دعبادت او بندګۍ مګر یواځې یو الله جلّ جلاله دې، او زه- یعنی محمدﷺ - دالله تعالی ریښتینې پیغمبر او استاذې یم، که هغوي درسره دا خبره ومنله، نو بیا ورته وښایه چه الله ﷻ پر دوي په هره شپه ورځ کښې پنځه لمونځونه فرض کړې دي...» الحدیث.

دا حدیث شریف په صحیح مسلم شریف کښې له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت شوې دې.

او په صحیح بخاري شریف کښې یې بیا لفظ داسې دې: «فَلْيَكُنْ أَوَّلَ

مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ».

ترجمه: يعنى «ستا لمړنی بلنه دی هغوي ته دا وي چه هغوي دی يوائى يو الله ﷻ د عبادت او بندګۍ مستحق او لايق وګڼي...».

ددي خبرى بيان او وضاحت د جبريل ﵇ په هغه اوږد حديث شريف کښى هم راغلې دې چه په هغه کښى جبريل ﵇ له رسول الله ﷺ څخه ددين د مراتبو په هکله پوښتنه کوي: چه هغه اسلام، ايمان او احسان دي، او بيا رسول الله ﷺ خپلو صحابه کرامو ﷺ ته وفرمايل: دا پوښتنه کونکې جبريل ﵇ وو، تاسو ته ددي لپاره راغلې وو چه تاسو ته ستاسو دين درزده کړي.

نو ددين له کارونو څخه تر ټولو لومړنې هغه کار چه تر هر څه دمخه يي زده کول فرض دي، هغه هم هغه څه دي چه د جبريل ﵇ په دغه حديث کښى راغلي دي.

او ددين لومړنۍ مرتبه اسلام دې، او د اسلام لمړنې بنسټ دغه دوه ګوني ګواهۍ دي.

لمړی درس:

د «شهادة أن لا إله إلاّ اللّه» معنی

يعنی نشته وړ، لائق او مستحق د عبادت او بندګۍ مګر يوائې يو الله تعالی دی.

د «إلٰه» معنی مألوه، يعنی معبود دی، نو ټول هغه عبادتونه او بندګۍ چه د الله تعالی پرته بل چا ته کيږي هغه باطل عبادت دی، او هغه څوک چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي کوي هغه مشرک او کافر ګڼل کيږي، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمَن يَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرۡهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١١٧﴾ [المؤمنون: ١١٧].

ترجمه: «او هغه څوک چه د الله ﷻ سره بل معبود هم رابلي چه له ده سره هيڅ ډول دليل وربانذی نشته، نو بيشکه دده حساب کتاب د الله تعالی سره دی، بيشکه شان دادی کافران کاميابيدی او سرفراز کيدی نشي».

نو هيڅکله روا نه ده چه د الله ﷻ سره د بل چا عبادت او بندګي وشي، دا بل څوک که ليږل شوی پيغمبر وي، او که کوم مقرّب ملائکك وي، او که د نيکانو او اولياو له جملی څخه کوم ولي وي، او که ونه، يا تيګه وي، او که کوم بل شی وي؛ څکه عبادت او بندګي يوائې د الله ﷻ حق دی، چه

مونږ الله تعالی د همدی خپلی بندګۍ او عبادت لپاره پیدا کړي یو، لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذاريات: ٥٦].

ترجمه: «ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر ددي لپاره چه یوائی ځما عبادت او بندګي وکړي».

همداراز فرمايي: ﴿قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١﴾ [الإخلاص: ١]. «أي پيغمبره خلکو ته بیان کړه چه شان دا دي: چه الله ﷻ معبود برحق همدا یو دي».

همداشان فرمايي:

﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ۝١٦٣﴾ [البقرة:١٦٣].

ترجمه: «معبود برحق او ستاسو د عبادت او بندګۍ مستحق او لایق یوائی یو معبود دي، نشته بل مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یوائی یو الله ﷻ دي چه ډیر زیات مهربان او ډیر بخښونکي دي».

همداراز الله تعالی په ځاي کښی فرمايي:

﴿هُوَ ٱلْحَىُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ﴾ [المؤمن: ٦٥].

ترجمه: «الله ﷻ هغه ذات دي چه دایمی او ازلي ژوندي دي، نو نشته مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یو الله تعالی دي، نو همدغه الله راوبلۍ او چیغی ورته ووهی، په داسی حال کښی چه خالص کوونکي یاست الله لره د خپل عبادت او بندګۍ».

او همدا د توحید معنی ده، او هغه دا چه الله تعالی په عبادت او بندګۍ

کښې یو وګڼل شي، او یوائې دهمهغه عبادت او بندګي وشي، نو مونږ یوائې د همغه الله تعالی عبادت او بندګي کوو چه یو دې او هیڅ ډول شریك او برخَوال نلري.

او دهمدی توحید د تحقیق او پلي کولو لپاره الله ﷻ ټول پیغمبران رالیږلي دي، او همدا توحید د (**لا إلهَ إلاَّ الله**) معنی ده، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ ٢٥﴾ [الأنبياء: ۲۵].

ترجمه: «مونږ نه دي لیږلې پخوا له تا څخه هیڅ یو پیغمبر مګر مونږ ورته وحي کړې ده ددي خبرې چه شان دا دې نشته لایق د عبادت او بندګۍ مګر همدا زه یم، نو یوائې ځما عبادت او بندګي وکړئ».

همدا شان الله ﷻ په بل ځای کښې فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ﴾ [النحل: ۳٦].

ترجمه: «او بې شکه مونږ لیږلي دي په هر امت کښې یو یو پیغمبر په دي خبره چه یوائې د یو الله ﷻ عبادت او بندګي وکړئ اود طواغیتو له عبادت او بندګۍ ځینې ځان وساتئ».

الله ﷻ د خپل کتاب په بیلابیلو ځایونو کښې د پخوانیو پیغمبرانو او دهغوئ د قومونو قیصې بیان کړي دي، او دا یي راته واضحه کړې ده چه ددغه ټولو پیغمبرانو لمړنۍ دعوت او مسأله توحید او د الله تعالی یووالي ته بلنه وه، او هم یی راته دهغه مومنانو ښه انجام بیان کړې دې چه د پیغمبرانو

دعوت او بلنه یي منلی وه، او دهغه کفارو بد انجام یي راښوولی دی چه پیغمبرانو ته یي دروغجن ویلي وو، او د الله تعالی سره یي شرک کړی وو، حال دا چه په دغه شرک باندي د الله تعالی لخوا ورته هیڅ کوم دلیل نه وو راغلی.

لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوۡمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٍ ٥٩﴾ [الأعراف: ٥٩].

ترجمه: «بیشکه یقیناً مونږ لیږلی وو نوح ؈ خپل قوم ته پیغمبر، نو هغه ورته ویلي وو: أی ځما قومه ! عبادت او بندګي وکړئ یواځی د یو الله تعالی؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل ربنتیني مستحق د عبادت او بندګی پرته د الله تعالی څخه بل څوک، بیشکه زه ویریږم پر تاسو د عذاب د هغه ورځی لوي څخه چه قیامت دی».

همداشان دهود ؈ په هکله فرمایي:

﴿۞وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمۡ هُودٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٦٥﴾ [الأعراف: ٦٥].

ترجمه: «او لیږلی مو وو عادیانو ته د هغوئ نسبي ورور هود ؈ نو هغه ورته ویلي وو: أي ځما قومه ! یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندګي وکړئ؛ ځکه نشته تاسو لپاره د الله تعالی پرته بل معبود برحق، نو آیا تاسو له دغه الله تعالی څخه نه ویریږئ؟».

او د صالح په هکله فرمايي:

﴿وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمۡ صَٰلِحٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥ﴾ [الأعراف: ۷۳].

ترجمه: «او ليږلي مو وو ثموديانو ته د هغوئ نسبي ورور صالح نو هغه ورته ويلي وو: أي ځما قومه ! يوائې د يو الله تعالى عبادت او بندګي وکړئ؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل د عبادت او بندګۍ مستحق پرته له الله څخه».

همداراز دشعيب په هکله الله تعالى فرمايى:

﴿وَإِلَىٰ مَدۡيَنَ أَخَاهُمۡ شُعَيۡبٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥۖ﴾ [الأعراف: ۸۵].

ترجمه: «او د مدين اوسيدونکو ته الله د هغوئ نسبي ورور شعيب ليږلي وو، نو هغه ورته ويلي وو: أي ځما قومه ! يوائې د يو الله تعالى عبادت او بندګي وکړئ؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل د عبادت او بندګۍ مستحق پرته له الله څخه».

او د ابراهيم نه هم دغه شان الله حکايت کوي او فرمايي:

﴿وَإِذۡ قَالَ إِبۡرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦٓ إِنَّنِي بَرَآءٞ مِّمَّا تَعۡبُدُونَ ۝٢٦ إِلَّا ٱلَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُۥ سَيَهۡدِينِ ۝٢٧﴾ [الزخرف: ۲۶-۲۷].

ترجمه: «او ياد کړه هغه وخت چه ويل ابراهيم خپل پلار او قوم ته: بيشکه زه له هغه چا څخه بيزار يم چه تاسو يي عبادت او بندګي کوئ، مګر

خو بیزار نه یم د هغه الله تعالی نه چه زه یي پیدا کړې یم، نو همهغه به راته سمه لار راوښایي».

همداشان الله تعالی فرمایی:

﴿أَمۡ كُنتُمۡ شُهَدَآءَ إِذۡ حَضَرَ يَعۡقُوبَ ٱلۡمَوۡتُ إِذۡ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعۡبُدُونَ مِنۢ بَعۡدِيۖ قَالُواْ نَعۡبُدُ إِلَٰهَكَ وَإِلَٰهَ ءَابَآئِكَ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ إِلَٰهٗا وَٰحِدٗا وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ ١٣٣﴾ [البقرة: ۱۳۳].

ترجمه: «آیا تاسو هغه وخت حاضر وی کله چه یعقوب عليه السلام ته مرګ راغي، او کله چه یي خپلو ځامنو ته وویل: له ما نه وروسته به د چا عبادت او بندګي کوئ؟ ځامنو یي ورته وویل: مونږ به دهغه الله عبادت او بندګي کوو چه ستا معبود دي او هم ستا دپلرونو معبود دې، چه دغه ستا پلرونه ابراهیم اسماعیل او اسحاق علیهم السلام دي، په داسی حال کښی چه ددوي د ټولو معبود همدا یو الله تعالی وو، او مونږ هم همدغه الله تعالی ته غاړه ایښودونکي یو».

همدغه ډول بلنه یوسف عليه السلام هم په محبس زندان کښی خپلو ملګرو ته وړاندی کړه لکه چه فرمایي:

﴿ءَأَرۡبَابٞ مُّتَفَرِّقُونَ خَيۡرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّارُ ٣٩﴾ [یوسف: ۳۹].

یعنی: «آیا مختلف او بیلابیل معبودان ښه دي چه عبادت او بندګي یی وشي او که یواځی یو الله جل جلاله چه یو دې او هم قهار دې».

او همدغه دعوت او بلنه زمونږ د خوږ پیغمبر محمد ﷺ هم وه لکه چه

الله ﷻ ورته فرمايي:

﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٧ قُلۡ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ فَهَلۡ أَنتُم مُّسۡلِمُونَ ١٠٨﴾ [الأنبياء: ١٠٧-١٠٨].

ترجمه: «مونږ ته- أي محمده !- نه يي ليږلې مګر خو مو ليږلې يي رحمت د عالميانو لپاره، ورتهووايه أي پيغمبره ! بيشکه ما ته وحي کيږي ددي خبرى چه بيشکه ستاسو معبود يو الله تعالى دې، نو آيا تاسو غاړه ايښودونکي ياست هغه ته؟»

زمونږ پيغمبر محمد ﷺ هم په مکه مکرمه کښى دخپل دعوت شروع له توحيد څخه کړى وه، خپل قوم يي ديته راوبللو چه (لا إلهَ إلا اللهُ)کلمه ووايي او د بتانو له عبادت او بندګۍ څخه ځان وساتي، نو هغوئ اکثرو يي لويي وکړه، او د توحيد دعوت له قبلولو څخه يي انکار وکړ، لکه چه الله تعالى فرمايي:

﴿إِنَّهُمۡ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمۡ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسۡتَكۡبِرُونَ ٣٥ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٖ مَّجۡنُونِۭ ٣٦﴾ [الصافات: ٣٥-٣٦].

ترجمه: «بيشکه دى کافرو ته چه به وويل شو: چه نشته لايق دعبادت او بندګۍ مګر يواځى يو الله تعالى دې، نو دوي يي له منلو څخه انکار او لويي کوي، او وايي: آيا مونږ پريږدو خپل معبودان د يو داسى شاعر په خاطر چه پخپله ليونې هم دې».

نو الله تعالى ورته جواب ورکوي او فرمايي چه: ﴿بَلۡ جَآءَ بِٱلۡحَقِّ

وَصَدَّقَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿٣٧﴾ [الصافات: ۳۷]. یعنی: «بلکه هغه څه چه دی پیغمبر راوړي دي حق دي او د تیرو پخوانیو پیغمبرانو تصدیق یي کړې دې».

نو د توحید کلمه دحق کلمه ده، کومی ته چه له رسول اللهﷺ څخه پخوانیو پیغمبرانو هم بلنه ورکړی وه، او همدا زمونږ د خوږ پیغمبر محمدﷺ بلنه هم ده، او د قریشو کافران هم پدي پوهیدل چه د توحید کلمی معنی هم دا ده چه د الله تعالی پرته د بل هر چا عبادت او بندګي پریښودل شي.

او توحید تر هغه پوری نه پلې کیږي چه ورسره له شرک څخه پوره اجتناب او ځان ساتنه نه وي شوي، او هم دا د «لا إله إلاّ الله» معنی ده.

«أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مِنِّيْ مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [متفق علیه].

له دوهم خلیفه عمر فاروق ﵁ څخه روایت دې هغه وایي: بیشکه رسول اللهﷺ فرمایلي دي: «ما ته په جهاد باندي امر شوې دې تر دی چه خلك د توحید کلمه «لا إله إلاّ الله» ووایي، او هر چا چه دغه د «لا إله إلاّ الله» کلمه وویله نو د هغه مال او وینه محفوظه شوه، مګر هغه وخت به محفوظه نه وي کچیري یي بل حق وربادی واوخت لکه: قصاص، او داسی نور، او نور حساب کتاب یي د الله تعالی سره دې». (دا حدیث شریف په صحیح بخاری او صحیح مسلم شریف کښی دې).

او کله چه رسول اللهﷺ د وخت پاچاهانو ته دعوتي خطونه استول نو هغوئ یي پکښی توحید او د الله تعالی یووالي ته راوبلل، لکه عبد الله بن

عباس رضي الله عنهما روایت کوي چه بیشکه رسول الله ﷺ د روم پاچا هرقل ته لیک واستولو، او پکښې یې ولیکل:

((بسم الله الرحمن الرحيم، من مُحَمَّدٍ رسولِ اللهِ إلى هِرَقْلَ عَظيمِ الرُّومِ، سَلامٌ على مَن اتَّبَعَ الهُدَى أمَّا بعدُ: فإنِّي أدعوكَ بدِعايةِ الإسلامِ، أَسْلِمْ تَسْلَمْ، وأَسْلِمْ يُؤْتِكَ اللهُ أجْرَك مَرَّتين، فإن تَوَلَّيْتَ فإنَّ عليكَ إِثْمَ الأَرِيسِيِّينَ، و﴿قُلْ يَـٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَـٰبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِۦ شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُولُوا۟ ٱشْهَدُوا۟ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾﴾ [آل‌عمران: ٦٤]))
[حدیث متفق علیه]

ترجمه: «د ډیر مهربانه او بخښونکي الله جل جلاله په نامه، دا لیک د محمد رسول الله لخوا د رومیانو مشر هرقل ته: دحق په پیروانو دي سلام وي، أما بعد:

بیشکه زه تا ته د اسلام دعوت درکوم، ته مسلمان شه، نو ددنیوي او أخروي عذابونو او خجالتونو څخه به بچ شی، مسلمان شه؛ الله تعالی به درته دوه ځلی أجر درکړي، او که دي له دي بلنی څخه مخ واړولو، نو پر تا باندي د ټولو أریسیینو ګناه بار ده». «او اي اهل کتابو ! راشئ د هغه کلمی منلو ته چه زمونږ او ستاسو تر منځ برابره او اتفاقي ده، او هغه دا چه مونږ او تاسو ټول به عبادت او بندګي نه کوو مګر د یو الله تعالی بندګي به کوو، او له هغه سره به هیڅ شي شریک او برخوال نه منو، او نه به پخپل منځ کښې یو بل سره په خدایي او الوهیت باندي نیسو پرته له الله تعالی څخه، نو که دي

اهل کتابو ددي دعوت او بلنی څخه مخ واړولو نو ورته ووایه: چه تاسو ګواهان شئ چه مونږ خو مسلمانان او همدغه دالله تعالی حکم ته غاړه اینبودونکي یو». (دا حدیث شریف په صحیح بخاري او صحیح مسلم شریف کښي دې).

او رسول الله ﷺ همدا ډول لیکونه د فارس پاچا کسرا، او دقبطیانو پاچا مقوقس، د حبشی پاچا، په عمان کښی جیفر او عیاذ ابنی الجلندي ته، او په یمامه کښی هوذة بن علي ته، او په هجر کښی منذر بن ساوا ته، او ابن أبي شمر الغساني ته ولیږل، کوم چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښی د خپلو خپلو ملکونو پاچاهان وو.

او په صحیح مسلم شریف کښی د انس بن مالك رضي الله عنه په حدیث کښی راغلي دي چه رسول الله ﷺ د هغه وخت هر پاچا ته لیکونه واستول چه په دغه لیکونو کښی یي هغوئ د الله تعالی عبادت او بندګۍ ته راوبلل.

او د ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دې چه بیشکه رسول الله ﷺ چه کله معاذ رضي الله عنه یمن ته استولو نو ورته یي وویل: «یقیناً ته داسی خلکو ته ورتلونکې یي چه هغوئ اهل کتاب دي، نو ته یي لمړې دي ته راوبله چه هغوئ الله تعالی په ربوبیت او الوهیت او عبادت کښی یو ومني».

نو توحید او د الله تعالی یو منل په اسلام کښی د شاملیدلو لمړنی دروازه ده، او له توحید پرته هیڅ څوک مسلمانیدې نشي، او هر کله چه یو څوک داسی یوه ګناه وکړي چه دا توحید له منځه وړي نو هغه کافر او مشرك کیږي، او د اسلام له مقدس دین څخه بهر شمارل کیږي.

وعن مُعاذِ بن جَبَل رضي الله عنه أن النبيَّ ﷺ قال له:

«يَا مُعَاذُ! تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟». قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوا اللَّهَ وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لاَ يُعَذِّبَ مَنْ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا...». [متفق عليه] ترجمه: معاذ بن جبل رضي الله عنه وايي: «بيشکه رسول الله ﷺ ورته وويل: أي معاذه ! ته پوهيږي چه د الله تعالی حق پخپلو بندګانو باندي څه دي؟

معاذ رضي الله عنه ورته وويل: الله تعالی او دهغه رسول پری ښه خبر دي.

نو رسول الله ﷺ ورته وويل: د الله تعالی حق پر خپل بندګانو دا دي چه بندګان د الله تعالی عبادت او بندګي وکړي، او له هغه سره هيڅ شي شريک او برخوال نکړي.

بيا رسول الله ﷺ وويل: معاذه ! آيا ته پوهيږی چه که بندګان دالله تعالی دغه حق أدا کړي، نو ددغه بندګانو حق پر الله تعالی څه دي؟

هغه ورته بيا وويل: چه الله تعالی او دهغه رسول ﷺ پری ښه پوهيږي.

نو رسول الله ﷺ وفرمايل: ددغه بندګانو چه کله دوئ د الله تعالی حق أدا کړي، نو ددوئ حق پر الله تعالی باندي دا دي چه دوئ ته عذاب ورنکړي». (دا حديث شريف په صحيح مسلم او صحيح بخاري شريف کښی دي).

نو کله چه يو بنده دا ګواهي وکړي چه «لا إله إلاّ الله» نو ده په حقيقت کښی داسی ګواهي وکړه چه د الله تعالی پرته ټول هغه څه چه عبادت او

بندګي يي کيږي باطل شيان دي، او پخپل ځان يي هم په دي ګواهي وکړه چه دې به پخپله د الله تعالی پر ته د بل هيڅا عبادت او بندګي نکوي، او خپل عبادت او بندګي به خاص يو الله تعالی ته ځانګړی کوي، او همدا هغه اسلام دې چه الله تعالی يي له خپلو بندګانو څخه غواړي، لکه چه فرمايي:

﴿۞قُلۡ إِنِّي نُهِيتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَمَّا جَآءَنِيَ ٱلۡبَيِّنَٰتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرۡتُ أَنۡ أُسۡلِمَ لِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٦٦﴾ [المؤمن: ٦٦].

ترجمه: «ووايه اي پيغمبره ! بيشکه زه د الله تعالی لخوا له دی نه منع شوې يم چه عبادت او بندګي وکړم دهغه چا چه تاسو يي عبادت او بندګي کوئ پر ته له الله تعالی څخه، او هغه وخت منع شوې يم چه کله راغلي دي ماته واضحه دلايل زما د پروردګار لخوا، او ما ته امر او حکم ددی شوې دې چه زه غاړه کيدم پروردګار د عالميانو ته».

همداراز الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥﴾ [البينة: ٥].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوې مګر خو امر شوې دوئ ته ددې خبرې چه دوئ دی عبادت اوبندګي کوي يواځې د الله تعالی، په داسی حال کښې چه خالص کونکي وي دوئ الله تعالی ته د عبادت خپل، او ولاړ وي په حق، او مايل نه وي باطل خوا ته، او بل ددی امر شوې دې دوئ ته چه پوره په خپل وخت به أدا کوي د ټولو حقوقو سره لمونځ، او ورکوي به

زکات، او همدا مضبوط دین دې».

همداشان الله تعالی په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿فَٱدۡعُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١٤﴾ [المؤمن: ١٤].

ترجمه: «نو وبلی تاسو يواځی الله تعالی لره په داسی حال کښی چه خالص کونکي یاست یو الله تعالی لپاره د عبادت او بندګۍ خپلی، اګر که بد ګڼي دا کار کافران».

او الله جَلَّ جَلَالُهُ په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِن كُنتُمۡ فِي شَكّٖ مِّن دِينِي فَلَآ أَعۡبُدُ ٱلَّذِينَ تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَلَٰكِنۡ أَعۡبُدُ ٱللَّهَ ٱلَّذِي يَتَوَفَّىٰكُمۡۖ وَأُمِرۡتُ أَنۡ أَكُونَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ١٠٤ وَأَنۡ أَقِمۡ وَجۡهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفٗا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ١٠٥ وَلَا تَدۡعُ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَۖ فَإِن فَعَلۡتَ فَإِنَّكَ إِذٗا مِّنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ١٠٦﴾ [يونس: ١٠٤-١٠٦].

ترجمه: «ووايه اي پيغمبره ! اي خلکو که چيری یاستی تاسو په شک کښی زما له دین څخه، نو (زما خبره واوری): زه عبادت او بندګي نه کوم د هغه چا چه تاسو يي عبادت او بندګي کوئ پرته له الله تعالی نه، ولکن زه عبادت او بندګي کوم يواځی د الله عز وجلّ، هغه الله تعالی چه تاسو ته مرګ راولي، او ما ته امر شوې دې ددي چه زه له مؤمنانو څخه شم، او ما ته امر شوې دې ددي چه سم کړه مخ خپل دین د الله تعالی ته په داسی حال کښی چه ولاړ يي پر حق او مایل نه يي باطل خوا ته، او مه کيږه ته له

مشرکانو څخه، او مه رابله پرته له الله تعالی هغه څوک چه ګټه نشي رسولې تاته، او نه ضرر رسولې شي تاته، که دغه کار دی وکړ نو بیشکه ته به په دغه وخت کښې له ظالمانو څخه یې».

خلاصه او لنډه دا چه:

- د «لا إله إلاَّ الله» معنی دا ده چه: نشته معبود برحق مګر خو یو الله تعالی دې.
- توحید تر هغه پوری نشي پلی کیدې چه تر څو له شرک څخه ځان ونه ژغورل شي.
- زمونږ د پیدایش هدف: یواځی د یو الله تعالی بندګي کول چه شریک او برخَوال ورسره پکښې نه وي.
- هغه څوک چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي وکړي هغه مشرک او کافر ګڼل کیږي.
- هر پیغمبر خپل قوم توحید ته رابللې او له شرک څخه یې د ځان ساتلو امر ورته کړې دې.
- د رسول الله ﷺ اصلي دعوت او بلنه هم توحید ته وه، او په شروع کښې یې خپل قوم توحید ته راوبللو، او د وخت پاچاهانو ته یې هم لیکونه واستول چه هغوئ ته یې پکښې د توحید دعوت ورکړې وو، او خپلو ملګرو ته یې هم امر کړې وو چه دهغوئ ددعوت لمړې ټکې دی توحید ته بلنه وي.

- د الله تعالی حق پر بندګانو هم همدا توحید دي.
- هغه څوك چه په ربوبیت او عبادت او بندګۍ کښې الله تعالی یوائې یو ونه مني، نو هغه مسلمان کیدي نشي، اګر که ځان ته مسلمان هم ووایي.

دوهم درس: د «شهادة أن محمداً رسول الله» معنی

«**شهادة أن محمداً رسول الله**»: یعنی دا ګواهي کول چه محمدﷺ د الله تعالی رښتینې پیغمبر دې، نو ددی ګواهۍ مقتضی او غوښتنه دا ده چه یو مسلمان باید ایمان ولري چه الله تعالی خپل پیغمبر محمد بن عبد الله بن عبد المطلبﷺ ټولو پیریانو او انسانانو ته خپل پیغمبر او استاذې استولې دې، تر څو دوئ ته امر وکړي چه یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندګي وکړي، او له هغه ټولو شیانو له عبادت او بندګۍ څخه ځان وژغوري چه له الله تعالی څخه پرته یي عبادت او بندګي کیږي، او هم دوئ ته داسلام د مقدس دین احکام بیان کړي.

همداراز دغه ګواهي ددي غوښتنه کوي چه محمدﷺ د الله تعالی بنده او پیغمبر دې، او هغه د عبادت او بندګۍ حق نلري، او هیڅکله روا نه ده چه مونږ د هغه په صفت او مدح کښی له حده تیر شو، او د ألوهیت په صفاتو یي وستایو، کوم چه د الله جل جلاله صفات دي.

عن عبدِ اللهِ بنِ عبَّاسٍ رضي الله عنهما أنه سَمِعَ عُمَر بنَ الخَطَّابِ رضي الله عنه يقولُ وهو على المِنْبرِ: سمعتُ النبيَّ ﷺ يقولُ: «لاَ تُطْرُونِي، كَمَا أَطْرَتْ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ». [رواه البخاري]

ترجمه: ابن عباس رضي الله عنهما له عمر رضي الله عنه څخه اوریدلي دي هغه وایي ما له رسول الله ﷺ څخه اوریدلي دي چه هغه ویل: «زما په صفت او مدح کښې له حده مه تیریږئ لکه چه نصارا د عیسې عليه السلام په هکله د هغه په مدح او صفت کښې له حده تیر شوي وو (چه هغه ته یي الله، یا د الله تعالی ځوي، یا دریم له دریو څخه ویلو)، نو بیشکه زه د الله تعالی بنده یم، نو تاسو هم ووایي: چه «عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ» یعنی د الله تعالی بنده او پیغمبر».

او «شهادة أن محمداً رسول الله» له بنده څخه دری غټ شیان غواړي:

۱/ د رسول الله ﷺ سره محبت کول، بلکه پر مونږ فرض دي چه د رسول الله ﷺ محبت د خپل ځان اهل او اولادونو له محبت نه مخکی او زیات وګڼو؛ ځکه أنس رضي الله عنه له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه ﷺ فرمایلي دي:

«لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». [متفق عليه].

ترجمه: «یو له تاسو څخه مؤمن او مسلمان کیدې نشي تر څو چه هغه ته زه له اولادونو پلار او ټولو خلکو څخه ډیر محبوب نشم»، یعنی د رسول الله ﷺ محبت دی له ټولو څخه مخکی او زیات وي.

۲/ ټول هغه غیبي او غیر غیبی خبری چه رسول الله ﷺ کړي وي هغه باید رښتیا وګڼي، او ایمان پری ولري، نو ټول هغه څه چه له رسول الله ﷺ څخه په صحیح سند ثابت وي هغه حق او رښتیا دي.

۳/ د رسول الله ﷺ پیروي کول، یعنی دهغه ټول امرونه پر ځان منل او

پلي کول، او ټول هغه څه چه رسول اللهﷺ ورځخه منع فرمایلی ده ځان ورځخه وژغوري.

او «شهادة أن محمداً رسول الله» په اسلامي دین کښی یو لوي اصل او بنسټ دې، بلکه یو بنده په اسلام کښی تر هغه پوری داخلیدې نشي چه تر څو دغه د «محمد رسول الله» ګواهي ونکړي چه: محمدﷺ د الله تعالی بنده او رښتینې پیغمبر دې، نو کله چه یو بنده دداسی یوی ګناه مرتکب شي چه ددغه ګواهی سره مناقض وي او دغه ګواهي ماتوي نو دغه بنده بیا مسلمان کیدې نشي، بلکه هغه کافر او داسلام له مقدس دین څخه مرتد شمارل کیږي.

ځینی هغه شیان چه دغه ګواهي ماتوي:

۱/ د رسول اللهﷺ سره بغض او کینه کول، او یا ورته ښکنځل کول، او یا هم ورپوری مسخری ټوکی او ملنډی کول، او یا په هغه احکامو پوری چه رسول اللهﷺ راوړي وي مسخری ټوکی او ملنډی کول، نو که څوک ددغی کارونو مرتکب شي هغه په رسول اللهﷺ باندي کافر بلل کیږي؛ لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا ٦٥﴾ [النساء: ٦٥].

ترجمه: «زما دی ستا په رب باندی قسم وي چه تر هغه پوری دا د ایمان دعوه کونکي مؤمنان او مسلمانان کیدې نشي تر هغه پوری چه دوي په هغه

مسایلو کښې چه ددوي تر منځ پیښیږي تا حَکَم او فیصله کن ومني، او بیا ستا له فیصلې وروسته -اګر که ددوي په ګټه یا تاوان وي- پخپلو زړونو کښې ستا په فیصلې تنګي محسوس نکړي، بلکه خپل ځان په پوره ډول ستا فیصلو ته تسلیم کړي، او ستا فیصلو ته غاړه کیږدي».

۲/ رسول الله ﷺ دروغجن ګڼل، او یا هم د هغه په رښتینولۍ کښې شک کول؛ ځکه دروغجن ګڼونکي او شک کونکي دواړو په حقیقت کښې یو شان د هغه ﷺ رښتینولي نه ده منلې، او هغه څوک چه رسول الله ﷺ رښتینې ونه مني او رښتینې یې ونه ګڼي هغه مسلمان او مؤمن نشي کیدې.

۳/ د رسول الله ﷺ له پیروۍ او اطاعت څخه سر غړونه؛ په دې بهانه چه یا خو ورباندې دغه پیروي فرض نه ده، او یا عامه سرغړونه کوي، چه د رسول الله د اوامرو او نواهیو سره بې پرواهي کوي.

هو، هغه څوک چه په الله تعالی او دهغه په رسول ﷺ باندې ایمان لري، او ځینې هغه ګناهونه ترې کیږي چه د اسلام او ایمان مناقض او ماتونکي نه وي، نو داسې بنده ګناهګار مسلمان ګڼل کیږي، او ددغې ګناه په سبب نه کافر کیږي، بلکه ددغسې بنده لپاره مونږ د الله تعالی د عفوې او بخښنې امید کوو، او هم ورباندې ددغې ګناه په سبب له دردناک عذاب څخه ویریږو.

نو هر څوک چه ددغه نواقضو او د «شهادة أن محمداً رسول الله» د ماتونکو ګناهونو مرتکب شي داسې بنده په حقیقت کښې په رسول الله ﷺ باندې ایمان نلري، اګر که هغه په ژبه دغه ګواهي کوي، نو دده حال د هغه

منافقینو په شان دې چه الله تعالی د هغوئ په هکله فرمايي:

﴿إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ١﴾ [المنافقون: ١].

ترجمه: «کله چه راشي تاته - اي پيغمبره - منافقان، نو وايي دوئ: مونږ ګواهي کوو چه بيشکه ته خامخا د الله تعالی رسول او پيغمبر يي، او الله تعالی ښه پوهيږي چه بيشکه ته خامخا د الله تعالی رسول او پيغمبر يي، خو- سره له دي هم- الله ګواهي کوي چه بيشکه دا منافقان خامخا دروغجن دي په دغه ګواهۍ خپله کښي».

نو دغه ګواهي د يو بنده څخه تر هغه پورې نه صحيح کيږي او ترې نه منل کيږي چه تر څو يي ددغه ګواهۍ غوښتنې پرځاي کړې نه وي، چه هغه محبت، تصديق او اطاعت او پيروي ده.

نو دا ګواهي يوائې يو څو الفاظ نه دي چه يو څوک يي ووايي او مسؤوليت يي پوره شي، بلکه دا د ژوند پوره تګلاره ده، او په همدي باندي دده دعمل دارومدار موقوف دې، او ددي ګواهۍ په تحقيق او پوره عملي کولو باندي د بنده کاميابي او نيکبختي لاس ته ورځي.

او الله تعالی د هيڅ يو بنده هيڅ يو عمل تر هغه پورې نه قبلوي تر څو چه دوه شرطه پکښې پوره نه وي، چه هغه يو يي اخلاص، يعنی چه دغه عمل خاص د الله تعالی د رضامندۍ لپاره وي، او بل شرط دا چه هغه د رسول الله ﷺ د سنتو او طريقې سره برابر وي.

نو اخلاص د «لا إله إلاَّ الله» د ګواهۍ غوښتنه ده، او متابعت او د رسول اللهﷺ پیروي د «شهادة أن محمداً رسول الله» د ګواهۍ غوښتنه ده.

او هیڅ بنده تر هغه پورې د هدایت پیروان کیدې نشي ترڅو چه یې عمل خاص د الله تعالی د رضامندۍ لپاره نه وي، او هم پکښې د رسول اللهﷺ د سنتو پیروي نه وي.

او هر عمل چه د رسول اللهﷺ د سنتو مطابق نه وي، نو هغه عمل مردود او باطل دې؛ ځکه چه رسول اللهﷺ فرمايي: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ». [رواه مُسْلمٌ من حديثِ عائشةَ ﵂].

ترجمه: «هر چا چه داسې یو عمل وکړ چه په هغه باندې زمونږ امر نه وي، نو هغه مردود او باطل دې».

وفي صحيحِ مُسلمٍ أيضًا من حديثِ جابرِ بنِ عبدِ اللهِ ﵄ أن النبيَّﷺ كان يقولُ في خُطْبتِه: «أما بعدُ، فإنَّ خيرَ الحديثِ كتابُ اللهِ، وخيرَ الهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وشرَّ الأمورِ مُحْدثاتُها، وكلَّ بدعةٍ ضَلالةٌ».

او په صحیح مسلم کښې د جابر بن عبد الله ﵄ په روایت کښې راغلي دي چه رسول اللهﷺ به د خطبې په سر کښې ویل: «أما بعد: بیشکه بهتره خبر ی د الله تعالی کتاب دې، او بهتر هدایت د محمدﷺ رواړې هدایت دې، او بدترین له کارونو څخه بدعات او په دین کښې نوي کارونه دي، او په دین کښې هر نوې کار او بدعت ګمراهي او له دین څخه بې لاري ده».

او مبتدع د رسول اللهﷺ څخه سرغړوونکې او دهغه د راوړي هدایت

ځخه بې لارې دې، او له دې بدعت له کبله ګمراه دې.

او بدعت په دوه ډوله دې:

لمړې: هغه بدعات چه د هغې په کولو سره بنده کافر کيږي.

دوهم: هغه بدعات جه دهغې په کولو سره بنده فاسق کيږي.

لمړي ډول بدعات هغه دي چه په هغې کښې د اسلام او ايمان له نواقضو او ماتوونکو ځخه دکوم ناقض ارتکاب وي، لکه د غير الله عبادت او بندګي، يا د الله او د رسول اللهﷺ تکذيب او دروغجن ګڼل، او يا داسې نور نواقض او ايمان ماتوونکي شيان، نو داسې بنده کافر او له اسلام ځخه مرتد شمارل کيږي، لکه هغه خلك چه وايي: قرآنکريم ناقص دې، يا پکښې تحريف شوې دې، او يا هغه ځوك چه وايي ددوي مشران په غيبو پوهيږي او د غيبو علم ورسره دې.

او دوهم ډول بدعات هغه دي چه په هغې کښې د اسلام او ايمان ماتوونکي ګناهونه نه وي، لکه د ځينو عبادتونو په ځينو ځايونو يا وختونو پورې خاص کول، يا د ځينو ځايونو او وختونو په ځينو عبادتونو پورې خاص کول، چه دغه تخصيص باندې کوم شرعي دليل نه وي، لکه(مَوْلِدْ) يعنې د رسول اللهﷺ د پيدايښت په مناسبت جشنونه، اخترونه او ميلې کول.

ځکه د رسول اللهﷺ هدايت او لارښوونه تر ټولو ښه هدايت او لارښوونه ده، او د بنده کمال او کاميابي په هغه اندازه ده ځومره چه د رسول اللهﷺ د لارښوونې پيروان وي، نو هر ځومره چه ډير ددغه لارښوونې پيروان وي، هومره يي ثواب لوي او په دنيا او آخرت کښې به يي حالت ښه وي، او

هغومره به له شرونو، ګناهونو او د رسول الله د لارښوونی د مخالفت او د هغی دسزاګانو څخه و دسلامتیا خوا ته ډیر نژدی وي.

ځکه رسول الله ﷺ هیڅ یو بنده ته د هغه په دین او دنیا کښی یو امر نه کوي مګر په هغه څه چه ددغه بنده پکښی ددنیا او آخرت خیر وي، او د هیڅ کوم شي څخه يي نه منع کوي مګر په هغه کښی دده لپاره فساد او ضرر وي.

خو سره له دی هم له جنت څخه تکلیفونه او مشکلات چاپیر دي، او اور څخه شهوات چاپیر دي، نو هغه څوک چه د رسول الله ﷺ په رښتینولی باندي باوري وي، هغه به د رسول الله ﷺ د لارښوونی پیروي کوي، او د حرامو شهوتونو څخه به ځان ژغوري، اګر که دده نفس يي غواړي، او همدارنګه که دده د پیروۍ په لار کښی ورته کوم تکلیفونه او مشقّتونه رسیږي نو په هغی صبر کوي؛ ځکه ده ته د ښو او بدو انجامونه وریاد وي، او په همدغه طریقه دې له دردناک عذاب څخه بچ کیږي، او په لویو ثوابونو باندي کامیابیږي.

او هغه څوک چه د رسول الله ﷺ د لارښوونی مخالفت کوي، او هغه حرام کارونه کوي چه دده نفس يي غواړي، او د خپل نفس په خوشحالی پسی ګرزي، نو دغه بنده له دی نه په امن کښی نه دي چه ده ته دده په دین او دنیا کښی دده د ګناه په سبب سزا ورکړل شي؛ لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿فَلۡيَحۡذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنۡ أَمۡرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمۡ فِتۡنَةٌ أَوۡ يُصِيبَهُمۡ

عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾﴾ [النور: ٦٣].

ترجمه: «ویره دي ویریږي هغه کسان چه د رسول اللهﷺ له حکم او امر څخه سرغړونه کوي، (ویره دي وکړي) له دي څخه چه ورته به ورسیږي فتنه، او یا به ورته ورسیږي دردناک عذاب».

نو د ګناهونو کول کله کله د بنده په دین کښی دداسی فتنی سبب شي چه بنده یي مقابله نشي کولای، نو ګمراه بي لاری او په آخر کښی هلاک شي، او کله کله ددغه ګناه په سبب ورته په دنیا کښی یا په قبر کښی او یا هم په آخرت کښی دردناک عذاب ورسیږي.

او هغه څوک چه د رسول اللهﷺ د لاربښوونی پیروان وي، نو هغه د الله تعالی لخوا په امن او اطمینان کښی وي، نه ویریږي، او نه خفه کیږي، او نه له سمی لاری څخه بی لاری کیږي، او نه بدبخت کیږي؛ ځکه هغه له شروع نه د ویری، غمونو، او ددنیا او آخرت له بدبختۍ څخه د سلامتیا په لاره تللې دې؛ ځکه الله تعالی فرمایي:

﴿يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ قَدۡ جَآءَكُمۡ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمۡ كَثِيرٗا مِّمَّا كُنتُمۡ تُخۡفُونَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖۚ قَدۡ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٞ وَكِتَٰبٞ مُّبِينٞ ﴿١٥﴾ يَهۡدِي بِهِ ٱللَّهُ مَنِ ٱتَّبَعَ رِضۡوَٰنَهُۥ سُبُلَ ٱلسَّلَٰمِ وَيُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذۡنِهِۦ وَيَهۡدِيهِمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ﴿١٦﴾﴾ [المائدة:١٥-١٦].

«اي اهل کتابو ! بیشکه راغلې دې تاسو ته زمونږ پیغمبر، چه بیانوي تاسو ته ډیر هغه څه چه تاسو به پټول د کتاب له مسائلو څخه، او الله له ډیرو

سرغړونو ستاسو څخه عفو هم کوي، بیشکه راغلي دي تاسو ته د الله تعالی لخوا رڼا او کتاب واضح، چه لارښوونه کوي پدي سره الله هغه چا ته چه پیروي کوي د رضامندئ د الله تعالی-، (لارښوونه کوي)- په طرف د لارو د سلامتیا، او وباسي دوي لره له تیارو څخه رڼا ته په حکم خپل، او لارښوونه کوي دوي ته په طرف د سمې لارې».

او شک نشته چه الله تعالی په خپل پیغمبرﷺ باندي د رسالت رسَونه او ادا کول فرض کړي دي، نو هغهﷺ هم لکه چه ورته امر شوې وو همغه شان یي دالله دین خلکو ته رسولې دې؛ لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿۞يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ﴾ [المائدة: ٦٧].

ترجمه: «أي پیغمبره ! ورسوه هغه دین خلکو ته چه د الله جل جلاله لخوا درته نازل شوې دې».

او همدارنګه پرمونږ باندي الله تعالی د رسول اللهﷺ اطاعت او پیروي فرض کړې ده، لکه چه فرمایي:

﴿قُلۡ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّمَا عَلَيۡهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيۡكُم مَّا حُمِّلۡتُمۡۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهۡتَدُواْۚ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ٥٤﴾ [النور: ٥٤].

ترجمه: «ورته ووایه اي پیغمبره ! اطاعت او پیروي وکړئ د احکامو د الله تعالی او هم پیروي وکړئ د اوامرو د رسول اللهﷺ، نو که دوئ ددي امر له منلو څخه مخ وګرزولو نو (هیڅ پروا مه کوئ؛ ځکه)په پیغمبر باندي دې مسؤولیت او بوج د هغه کار چه په هغه باندي فرض شوې دې، او په تاسو

باندي بوج او مسؤولیت د هغه کار دې چه پر تاسو فرض شوې دې، خو که تاسو پیروي وکړئ ددغه پیغمبر نو تاسو به په سمه لار شئ، او سمه لار به ومومئ، او نشته په پیغمبر باندي مګرتبلیغ او رسَوَل ددین دي په واضح ډول».

او په پیغمبرﷺ باندي د دین د تبلیغ مسؤولیت اچول شوې وو، نو همغه شان چه الله تعالی ورڅخه غوښتلي وو ورسولو او بیان یي کړ، لکه چه رسول اللهﷺ له خلکو څخه د حجة الوداع په ورځ په هغه لویه غونډه کښی وپوښتل: «أَلاَ هَلْ بَلَّغْتُ»؟ یعنی: «خبردار ! ! آیا ما خپل مسؤولیت او ددین تبلیغ ادا کړ؟» نو خلکو ورته وویل چه: هو، نو بیا رسول اللهﷺ وفرمایل: «اللّٰهُمَّ اشْهَدْ» یعنی: «اي الله ته پری ګواه شه».

نو مونږ هم شاهدي او ګواهي کوو چه رسول اللهﷺ خپل مسؤولیت ادا کړې دې، او دا دین یي خلکو ته پوره رسولې دې، او هغه امانت چه دده په اوږو اچول شوې وو ښه پوره یي ادا کړې دې، او د خپل امت لپاره یي پوره خیرخواهي کړی ده، او د الله ددین په رسولو کښی یي پوره او حقیقي جهاد کړې دې، تر دي چه مرګک ورته راغې، او لدی فاني دنیا څخه رخصت شو.

او په مونږ باندی د پیغمبرﷺ د اتباع او پیروئ امانت فرض شوې دې، چه په ظاهر او باطن، په ښکاره او پټه به د هغهﷺ پیروي کوو، نو که چا دغه امانت پوره ادا کړ هغه کامیاب دې، او له ملامتیا او عذابونو خلاص دې، او د لوئ ثواب لاس ته راوړونکې شو.

خو هغه څوک چه ددغه امانت په ادا کښی خیانت وکړي نو هغه په لوئ تاوان سره تاواني شو، لکه چه الله جل جلاله فرمایي:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَخُونُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ وَتَخُونُوٓاْ أَمَـٰنَـٰتِكُمۡ وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٢٧﴾ [الأنفال: ۲۷].

ترجمه: «أي مؤمنانو تاسو خیانت مه کوئ د الله تعالی سره او د هغه د رسولﷺ سره، او خیانت مه کوئ په خپلو امانتونو کښی په داسی حال کښی چه تاسو پری پوهیږئ».

دریم درس: د الله تعالی او د رسول الله ﷺ پیروي فرض ده

د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول په اسلام کښې یو مهم اصل او بنسټ دې، او یو بنده تر هغه مسلمان کیدې نشي تر څو چه هغه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اوامرو ته غاړه ایښودونکې نشي، او دا عقیده ولري چه د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول فرض دي، نو هغه خلك چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کوي داسی کامیابي ورپه برخه کیږي چه د الله تعالی رضامندي، رحمت او لوئ فضل په لاس ورځي، او له دردناك عذاب څخه خلاصې مومي، او هغه څوك چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ له امر او احکامو څخه سر غړونه کوي او ورڅخه مخ اړوي نو داسی خلك په ښکاره تاوان باندي تاواني کیږي، او ځان د الله تعالی قهر او عذاب ته وړاندی کوي.

او هغه څوك چه دا عقیده لري او ګومان کوي چه پر ده د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي فرض نه ده، نو داسی بنده مسلمان کیدې نشي؛ ځکه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا ۝٣٦﴾ [الأحزاب: ٣٦].

ترجمه: «هیڅکله روا نه دي هيڅ مؤمن سړي او نه مؤمنی ښځی ته دا کار - چه کله په یو کار کښی الله تعالی او د هغه رسولﷺ یوه فیصله وکړي -نو دغه مؤمن سړي او مؤمنی ښځی ته بیا په دغه کار ددوئ کښي د بل اختیار لټونه روا نه ده، او هغه څوک چه سرغړونه وکړي د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ څخه، نو بیشکه دې بي لارې شو په بی لاریتوب ښکاره سره له حق نه».

همداراز الله تعالی د خپل کتاب په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿۞يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَلَا تُبۡطِلُوٓاْ أَعۡمَـٰلَكُمۡ ٣٣﴾ [محمد: ۳۳].

ترجمه: «اي مؤمنانو تاسو پیروي وکړئ د الله تعالی او پیروي وکړئ د هغه د رسولﷺ، او خپل عملونه- د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ په نافرمانی او سرغړونه- مه باطلوئ».

او همداراز الله تعالی د خپل کتاب په بل ځاي کښی بیا فرمایي:

﴿وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ ١٣٢﴾ [آل عمران: ۱۳۲].

ترجمه: «او پیروي وکړئ - اي مومنانو - د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ؛ ددي لپاره چه پر تاسو باندي د الله تعالی رحم وکړې شي».

همداراز الله تعالی په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدۡخِلۡهُ جَنَّـٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَـٰرُ خَـٰلِدِينَ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ١٣ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَتَعَدَّ

حُدُودَهُۥ يُدْخِلْهُ نَارًا خَٰلِدًا فِيهَا وَلَهُۥ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٤﴾﴾ [النساء: ١٣-١٤].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي او اطاعت کړي د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ نو الله تعالی به یي داسی جنتونو ته ننباسي چه د هغی د ماڼیو لاندي ویالی بهیږي، په داسی حال کښی چه همیشه به وي دوئ به دغه جنتونو کښی او همدا لویه کامیابي ده، او - ددي په عکس - هغه څوک چه مخالفت او سرغړونه وکړي د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ، او د الله تعالی له حدودو څخه تیر شي، نو الله تعالی به یي اور ته ننباسي، په داسی حال کښی چه همیشه به وي دوئ په دغه اور کښی، او ددي سره سره به ددوئ لپاره سپکونکې عذاب هم وي».

همدغه شان الله تعالی په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّٰلِحِينَۚ وَحَسُنَ أُوْلَٰٓئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ ذَٰلِكَ ٱلْفَضْلُ مِنَ ٱللَّهِۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾﴾ [النساء: ٦٩-٧٠].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي او اطاعت وکړي د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ نو دوئ به د الله تعالی د هغه نیکانو بندګانو سره یوځاي وي چه الله تعالی ورباندي خپل نعمت کړې دې، چه هغوئ پیغمبران، صدیقین، شهیدان او نور نیکان بندګان دي، او همدوئ ډیر ښه دي په ملګرتوب کښی، او دا کار مهرباني ده د الله تعالی لخوا، او الله تعالی کافي دې په علم او پیژندلو د خلکو او د هغوئ د اعمالو او رفیقانو کښی».

همدارنګه الله تعالی په بل ځای کښی فرمايي:

﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا ٧١﴾ [الأحزاب: ۷۱].

ترجمه: «او هغه څوك چه پيروي وکړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ نو بيشکه دې کامیاب شو په لوئ کاميابۍ سره».

همداډول الله تعالی په بل ځای کښی فرمايي: ﴿وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ٢٣﴾ [الجن: ۲۳].

ترجمه: «او هغه څوك چه مخالفت و سرغړونه وکړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ نو يقيناً دده لپاره د جهنم اور دې په داسی حال کښی چه دوئ به په دغه اور کښی هميشه وي د تل لپاره».

او په بل ځای کښی بيا فرمايي:

﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَ﴾ [النساء: ۸۰].

ترجمه: «او هغه څوك چه د رسول اللهﷺ اطاعت او پيروي کوي، نو هغه په دغه پيروۍ سره د الله تعالی پيروي کوي».

او د رسول اللهﷺ د پيروئ په اهميت کښی الله تعالی په بل ځای کښی فرمايي:

﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْ﴾ [الحشر: ۷].

ترجمه: «او هغه څه چه تاسو ته يي رسول اللهﷺ درکوي او تاسو ته پرې امر کوي نو هغه واخلئ او عمل پرې وکړئ، او هغه څه چه رسول اللهﷺ تاسو ورڅخه منع کوي نو تاسو ورڅخه منع شئ».

نو دا ټول آیاتونه په دی ښکاره دلالت کوي چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ اطاعت او پیروي کول فرض دي، او هغه څوک چه د الله او د هغه د رسولﷺ اطاعت او پیروي کوي الله ورته د جنتونو او نعمتونو وعده ورکوي، او هغه څو ک چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ څخه مخالفت او سرغړونه کوي نو الله تعالی یي په دردناك عذاب سره ویروي.

او اطاعت او پیروي داسی کیږي چه اوامر ومنل شي او عمل پری وشي، او هغه شیان چه ورڅخه منع راغلی وي بنده ورڅه ځان وساتي، او همدا د دین اصلي حقیقت دې، او هغه دا چه د الله تعالی په اوامرو عمل وشي، او هغه څه چه ورڅخه یي منع فرمایلی ده ورڅخه ځان وژغورل شي.

او الله جل جلاله دا دین مونږ ته آسان کړې دې، او مونږ یي په داسی څه مکلف کړي نه یو چه زمونږ له توان څخه بهر وي، بلکه په هغه څه مو مکلف کوي چه زمونږ په توان کښی وي، لکه چه الله جل جلاله په خپل کتاب کښی فرمایي:

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ﴾ [التغابن: ١٦].

ترجمه: «د الله تعالی څخه هومره ویریږئ چه ستاسو په طاقت او توان کښی وي».

همداشان الله تعالی فرمایي:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا﴾ [البقرة: ٢٨٦].

ترجمه: «نه مکلف کوي الله تعالی هیڅوك مګر په اندازه د توان د

هغی».

او په بل ځای کښې فرمايي:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖ﴾ [الحج: ۷۸].

ترجمه: «او نه ده ګرزولې الله تعالی په تاسو باندی په دین کښې کومه سختي».

او د رسول الله ﷺ څخه ابوهريرهؓ روايت کوي چه بيشکه رسول الله ﷺ فرمايلي دي: «إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبَهُ». [رواه البخاري].

ترجمه: «بيشکه دا دين آسان دې، او هيڅا له دين سره زور نه دې ويلې مګر دين ورباندی غالب شوې دې».

او د ابو هريرهؓ په بل روايت کښې له رسول الله ﷺ څخه راغلي دي چه رسول الله ﷺ فرمايلي دي: «إِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ». [متفق عليه].

ترجمه: «هغه څه چه زه تاسو ورڅخه منع کوم نو تاسو ورڅخه ځان وساتئ، او هغه څه چه تاسو ته پرې امر کوم نو څومره چه مو توان وي عمل پرې وکړئ».

او د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اوامر درې درجې لري:

لومړئ درجه: او هغه دا چه ددغه اوامرو څخه په اسلام باندي پاتي کيدل او استمرار لازميږي، چه دالله تعالی په توحيد باندی د امر کولو او په طاغوت باندي د کفر او له هغی څخه انکار کولو، او د اسلام له نواقضو او

ماتونکو څخه ځان ساتلو کښی د الله تعالی د اوامرو او احکامو اطاعت او پیروي وکړل شي.

نو هغه څوک چه ددي درجی اوامرو څخه مخالفت او سرغړونه کوي، او د الله تعالی سره شرک کوي، او یا هم د اسلام له نواقضو او ماتوونکو څخه د کوم ناقض او ماتوونکي مرتکب شي، لکه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ دروغجن ګڼل، او یا ددین په کومه مسأله پسی ټوقی مسخری کول، او یا داسی نورو نواقضو مرتکب شي نو داسی شخص کافر دې او د اسلام څخه وتلې دې.

دوهمه درجه: هغه اوامر چه په هغی باندی بنده له عذاب څخه بچ کیږي، لکه د واجباتو او فرائضو ادا کول، او له محرماتو څخه ځان ساتل، نو هغه څوک چه دا ډول اوامر عملي کوي نو دې د الله په حکم او امر باندی له عذاب څخه بچ کیږي، او ددغه اطاعت او پیروی له کبله له ده سره د الله تعالی لخوا د لوئ ثواب وعده ده، او دا درجه د متقینو بندګانو درجه ده.

دریمه درجه: د واجباتو او مستحباتو ادا کولو، او له محرماتو او مکروهاتو څخه د ځان ساتلو اوامر:

او همدا د بندګانو د کمال درجه ده، او ددي ډول اوامرو پوره کونکي د احسان دمرتبی خاوندان دي، له چا سره چه د اوچتو درجو وعده شوی ده، الله تعالی دی په خپل فضل او مهربانی څمونږ هم دغه درجه په برخه کړي.

او الله تعالی مونږ لپاره دین پوره کړې دې، او په مونږ یي خپل نعمت پوره کړې دې، چه د اسلام دین یي راپوره کړې دې، لکه چه الله تعالی

فرمايي:

﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗا﴾ [المائدة: ٣].

ترجمه: «نن ورځ ما تاسو ته ستاسو دين بشپړ کړ، او په تاسو مې خپل نعمت تمام او پوره کړ، او ستاسو لپاره مې د اسلام مقدّس دين ددين په توګه غوره کړ».

نو د اسلام دين کامل دين دې، او د شريعت احکام يې زمونږ د ژوند ټولو اړخونو ته شامل دي، ځکه خو په دغه شريعت کښې نقص او کمې نشته، او نه پکښې کوم اختلاف او تناقض شته، بلکه دا پوره آسانه او فطرتي دين دې چه د هر وخت او هر ځاي لپاره صالح او پکښې چليږي، او د بندګانو ټولو احوالو ته شامل دې.

او هغه څوک چه د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ اطاعت او پيروي کوي، نو دې په حقيقت کښې دژوند په هر اړخ کښې سمې خوا ته لار موندونکې دې، لکه چه الله تعالی په خپل کتاب کښې فرمايي:

﴿إِنَّ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ يَهۡدِي لِلَّتِي هِيَ أَقۡوَمُ﴾ [الإسراء: ٩].

«بيشکه دا قرآنکريم هغې لارې ته ښودنه کوي چه ډيره سمه ده».

نو هيڅ بنده د الله تعالی په مخالفت او د هغه له کتاب څخه په سرغړونه کښې د خپل ځان لپاره کومه ښه پايله لاس ته نشي راوړې.

همداشان رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«أَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍﷺ» [روه النسائي].

ترجمه: «او بیشکه ډیره ښایسته او بهترین هدایت او لارښوونه د محمدﷺ هدایت او لارښوونه ده».

نو د رسول اللهﷺ له لارښوونی څخه بله ښایسته او ښه لارښوونه نشته، او هیڅ امکان نشته چه یو بنده دي د رسول اللهﷺ په مخالفت او د هغه له لارښوونی څخه په سرغړونه کومی ښی درجی ته ورسیږي، او یا دی ورته کوم خیر په لاس ورشي، بلکه د بنده کمال، خلاصې، نیکبختي او د هدایت لوړی درجی ته رسیدل د هغه د رسول اللهﷺ د اتباع او د هغه د پیروی په اندازه باندی ده، الله جل جلاله فرمايي: ﴿قُلۡ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡ جَمِيعًا ٱلَّذِي لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحۡيِۦ وَيُمِيتُۖ فَـَٔامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ٱلنَّبِيِّ ٱلۡأُمِّيِّ ٱلَّذِي يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَكَلِمَٰتِهِۦ وَٱتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمۡ تَهۡتَدُونَ ١٥٨﴾ [الأعراف: ۱۵۸].

ترجمه: «اي خلکو ! یقیناً زه تاسو ټولو ته د الله لخوا پیغمبر او استاذې یم ، هغه الله تعالی چه د هغه په اختیار او ملکیت کښی د اسمانونو او ځمکی پاچاهي ده، نو نشته لایق د عبادت او بندګی مګر همغه یو الله تعالی دې چه ژوندي کول او مړه کول کوي، نو تاسو ایمان راوړی په الله تعالی او د هغه په رسول باندی، داسی پیغمبر چه په اصل کښی امي او ناخوانه دې(خو

وحي ورته د الله تعالی لخوا راغلی ده)، او داسی پیغمبر چه هغه پخپله هم په الله تعالی او د هغه په کلماتو ایمان لري، ددي لپاره چه تاسو په سمه لار شی».

نو هغه څوک چه د رسول اللهﷺ اتباع او پیروي کوي همدې په سمه لار دې، او هرڅوک چه له ده څخه سرغړونه کوي نو همدې ګمراه او بی لاری دې، الله جل جلاله فرمایي:

﴿وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلۡهُدَىٰ وَيَتَّبِعۡ غَيۡرَ سَبِيلِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصۡلِهِۦ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا ١١٥﴾ [النساء: ۱۱۵].

ترجمه: «او هغه څوک چه مخالفت او سرغړونه وکړي له پیغمبرﷺ څخه وروسته له هغه چه ده ته ښکاره شو هدایت او لارښوونه د رسول اللهﷺ، او پیروي وکړي د مسلمانانو له لاری نه غیر د بلی لاری، نو مونږ به یي هغه خواته وګرزوو چه دې ورته ګرزیدلې دې، او جهنم ته به یي ننباسو، او ډیر بد ځای د ورتللو دې».

نو هر څوک چه په هر کار کښی د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ څخه سر غړونه کوي، هغه ددغه ګناه په سبب فاسق دې، او پخپل دغه کار کښی ګمراه او بی لاری دې، اګر که هغه ځان ته بانی لټوي چه یا یي کوم مصلحت لټولو، او یا هم د کومی مفسدی مخنیوې یي کولو؛ ځکه د الله

تعالی څخه په سرغړونه هیڅ ډول مصلحت لاس ته نه راځي، او همدارنګه د الله تعالی په قهر کولو باندي د هیڅ ډول مفاسدو مخه نه نیول کیږي.

او هرڅوک چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ څخه په سرغړونه باندی امر کوي او دا کار خلکو ته ښه ښکاره کوي نو دا شخص شیطان دې، هغه که بشري شیطانان وي او که جنّي شیطانان وي؛ ځکه د اسلام څلورم خلیفه علي بن ابي طالب رضي الله عنه فرمایي:

«لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ». [رواه أحمد ومسلم].

ترجمه: «یعنی د الله تعالی په مخالفت او سرغړونه کښی د هیچا اطاعت او پیروي روا نه ده».

او په دی کښی ټول هغه څوک شامل دي چه په عقیده، عباداتو او معاملاتو او د ژوند په نورو اړخونو کښی د الله تعالی په مخالفت او سرغړونه امر کوي او دغی خوا ته خلک بلي.

همدارنګه هرڅوک چه د بدعت یا درسول اللهﷺ له طریقی څخه بلی طریقی ته بلنه ورکوي، نو دغه شخص پخپله هم ګمراه او بی لاری دې، او نور هم له سمی لاری بی لاری کوي، الله سبحانه وتعالی فرمایي:

﴿وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمۡ عَن سَبِيلِهِۦۚ ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ۝١٥٣﴾ [الأنعام: ۱۵۳].

ترجمه: «او بیشکه دغه مخکښی بیان شوی شیان ځما خوا ته لار ده

سمه، نو پدغه لار پسی ورپسی شئ او پیروي يي وکړئ، او پیروي مه کوئ د نورو لارو؛ ځکه په دغه سبب به د الله تعالی لاری نه بي لاری شئ، او په همدی کار باندي الله تعالی تاسو ته وصیت او کلک امر کوي ددی لپاره چه تاسو د هغه د مخالفت او سرغړونی څخه ځان وساتئ».

څلورم درس: د توحید فضیلت

د توحید معنی: خپل دین او عبادت او بندګي یوائې یو الله تعالی لپاره خاص کول، او همدا توحید په اسلام کښې د یو بنده دداخلیدو لپاره لومړنۍ شرط دی.

او همدا توحید د «لا إله إلاّ الله» د ګواهۍ معنی ده، نو هغه څوک چه پخپل عبادت او بندګۍ کښې همدا یو الله تعالی یو ونه ګڼي، داسی بنده مسلمان کیدې نشي، اګر که هغه د مسلمانۍ دعوا هم کوي، او په ژبه د «لا إله إلاّ الله محمد رسول الله» کلمه هم وايي، نو دده دا کلمه ویل تر هغه پورې نه صحیح کیږي چه ترڅو یي د هغې د غوښتنو موافق عمل نه وي کړې، او هغه دا چه خپل دین عبادت او بندګي یوائې یو الله تعالی ته خاص کړي، او د الله تعالی پرته د نورو معبودانو له بندګۍ او عبادت څخه ځان بلکل لرې وساتي، او د شرك او مشركینو څخه خپله بیزاري اعلان کړي، لکه چه الله سبحانه وتعالی فرمایي:

﴿لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٥٦﴾ [البقرة: ٢٥٦].

ترجمه: «نشته زور زیاتې په دین کښې، ځکه واضح او ښکاره شوی ده سمه لار له کږې لارې څخه، نو که څوک کفر او انکار وکړي له منلو د طاغوت څخه، او ایمان راوړي په یو الله تعالی باندې، نو یقیناً ده منګولې لګولې په ټینګه رسۍ باندې چه هیڅ شکیدل نشته هغې لره، او الله تعالی اوریدونکې او پوهه دې».

همداشان الله په بل ځای کښې د مؤمنانو په صفت کښې فرمایي:

﴿وَٱلَّذِينَ ٱجۡتَنَبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ أَن يَعۡبُدُوهَا وَأَنَابُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلۡبُشۡرَىٰۚ فَبَشِّرۡ عِبَادِ ١٧﴾ [الزمر: ۱۷].

ترجمه: «او مؤمنان هغه کسان دي چه ځان ساتي له عبادت او بندګۍ د طاغوت څخه، او راوګرزي په عبادت او بندګۍ خپلې کښې یواځې الله تعالی ته، نو د همدوئ لپاره زیرې دې، نو اې پیغمبره زیرې ورکړه زما بندګانو ته».

او همدارنګه الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶].

ترجمه: «بیشکه مونږ لیږلې دې په هر امت کښې یو پیغمبر او استاذې په دې خبره چه عبادت او بندګي وکړئ یواځې د یو الله تعالی او ځان وساتۍ د عبادت او بندګۍ د طاغوت څخه».

او طاغوت هرهغه چا ته ویل کیږي چه د الله تعالی نه غیر یې عبادت اوبندګي کیږي، او هغه ورباندې راضي وي.

نو د توحید لوئ فضیلت دادې چه هغه د اسلام اصل، بنیاد او بنسټ

دې، او د یو بنده په اسلام کښې داخلیدل پر ته له توحید منلو څخه نه صحیح کیږي.

د موحّد ثواب په ټولو ثوابونو کښې لوئ دې: او هغه د الله عز وجلّ رضامندي، له اوره خلاصې، او جنت ته ننوتل، او د الله تبارک وتعالی لیدل دي.

لکه چه معاذ بن جبلﷺ له رسول اللهﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي:

«مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلاَّ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ». [رواه البخاري].

ترجمه: «نشته داسی یوه بنده چه هغه د «**لا إله إلاّ الله وأن محمداً رسول الله**» ګواهي وکړي، او دا ګواهي يي په رښتيني او له زړه څخه وي، مګر خو الله تعالی يي په اور باندي حرام کړي».

همدارنګه عبادة بن صامتﷺ وايي چه رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ». [متفق عليه]

ترجمه: «هغه څوک چه ګواهي وکړي چه نشته لايق د عبادت او بندګۍ مګر يو الله تعالی دې، په داسی حال کښی چه يو دې او هيڅ ډول شريک او برخوال نلري، او دا ګواهي وکړي چه محمدﷺ د الله تعالی بنده او پيغمبر دې، او عيسیؑ د الله تعالی بنده او پيغمبر دې او(پيدا شوې دې په)

هغه کلمه چه مريم عليهالسلام ته يي ورغورزولی وه، او د الله تعالی لخوا روح دې، او همدا ګواهي وکړي چه جنت حق دې، اور حق دې، نو الله تعالی به يي جنت ته داخل کړي، سره له هغه عمله چه ده کړې وي، يعنی اګر که ډير ښه نه وي، او يا دا معنی چه داخل به کړي الله ده لره جنت ته په هغه درجه چه ده يي عمل کړې وي، يعنی ننوتل جنت ته په توحيد دي، او تفاوت ددرجاتو بيا په اعتبار د عمل سره دې».

نو د موحد مؤمن سره الله تعالی د جنت وعده کړی ده اګر که ده ځينی ګناهونه هم کړي وي، ځکه کيدې شي دغه نور ګناهونه چه له شرکه راټيټ دي الله تعالی يي ورته وبخښي او عفو ورته وکړي، او يا به ورته د هغه ګناه په اندازه عذاب په دنيا کښی ورکړي، يا په قبر کښی او يا د قيامت په ميدان کښی او يا په اور کښی، خو په آخر کښی دې د الله تعالی په حکم جنت ته ځي.

او هر چه مشرک دې نو دده خو په ټولو کښی لويه سزا ده، او هغه د الله عزّوَجَلّ قهر غصه او تل تر تله د جهنم په اور کښی پاتی کيدل او د الله عزّوَجَلّ له ليدلو څخه بی برخی کيدل، الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ ٧٢﴾ [المائدة: ٧٢].

ترجمه: «بيشکه شان دادې هغه څوک چه شريکوال او برخوال ومني د الله تعالی سره نو يقيناً حرام کړ الله پر ده باندي جنت، او ځاي د ورتللو دده اور دې، او نشته د ظالمانو لپاره هيڅوک مددګار».

همداراز په بل ځاي کښی الله ﷻ فرمايي: ﴿كَلَّآ إِنَّهُمۡ عَن رَّبِّهِمۡ يَوۡمَئِذٖ

لَّمَحۡجُوبُونَ ١٥ ثُمَّ إِنَّهُمۡ لَصَالُواْ ٱلۡجَحِيمِ ١٦﴾ [المطففین: ١٥-١٦].

ترجمه: «هیڅکله داسی نه ده لکه چه دا کافر یي وایي، بیشکه دوئ به په دغه ورځ د قیامت له خپل رب او پروردګار څخه پناه او په پرده کښی وي(یعنی د الله تعالی د دیدار او لیدنی له نعمت څخه به بي برخی وي)، او بیا به بیشکه دوئ جهنم ته داخلیدونکي وي».

او شرک داسی ګناه ده چه الله عزّوَجَلّ یي نه بخښي، او نه له مشرکینو څخه عفو کوي، بلکه دوئ که په شرک باندی مړه شي او توبه ورڅخه ونه باسي، نو ددوئ لپاره یي د تل لپاره دردناک عذاب واجب او فرض کړې دې، چه خامخا به ورته رسیږي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ١١٦﴾ [النساء: ١١٦].

ترجمه: «بیشکه الله عزّوَجَلّ بخښنه نه کوي د شرک د ګناه، او بخښي هغه ګناه چه له شرک پرته وي هغه چا ته چه د الله عزّوَجَلّ ورته خوښه شي، او هغه څوک چه د الله ﷻ سره شریک او برخَوال ومني نو یقیناً دې ګمراه او بی لاری شو په ګمراهۍ لرې سره له حق نه».

او عبد الله بن مسعود رضي الله عنه له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي: «مَنْ مَاتَ وَهْوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللهِ نِدًّا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ وَهْوَ لاَ يَدْعُو لِلَّهِ نِدًّا دَخَلَ الْجَنَّةَ». [رواه البخاري].

ترجمه: «هغه څوک چه مړ شو په داسی حال کښی چه هغه د الله عزّوَجَلّ څخه پرته بل څوک رابللو او چیغه یي ورته وهله نو هغه به اور ته

ننوځي».

ابن مسعودرضي الله عنه وايي: او ما ورسره وويل: هغه څوک چه مړ شو او هغه له الله تعالی سره شریک نه رابلي نو هغه به جنت ته داخل شي.

د شرک معنی دا ده چه د الله عزّوَجَلّ د عبادت او بندګۍ ترڅنګ د بل چا عبادت او بندګي هم وشي، او دغه غیر الله د الله عزّوَجَلّ سره په عبادت او بندګۍ کښې شریکوال او برخَوال وګڼل شي، خو څوک چه د الله تعالی سره بل څوک شریکوال او برخَوال ومني نو دده مخکښې نیک عمل تباه او برباد او دې له تاوانیانو څخه کیږي؛ لکه چه الله سبحانه وتعالی فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ٦٦﴾ [الزمر:۶۵-۶۶].

ترجمه: «او بیشکه وحیی شوی ده تاته - اي محمدصلی الله علیه وسلم -، او هم وحیی شوی ده هغه پیغمبرانو ته چه له تا څخه مخکښې وو، وحیی شوی ده ددی خبری چه که تا شرک وکړ د الله تعالی سره نو خامخا برباد به شي ستا نیک عمل او خامخا ته به د تاوانیانو له جملی څخه شی، بلکه ته عبادت او بندګي وکړه یواځی د یو الله عزّوَجَلّ، او ته د شکرګزارو له جملی څخه شه».

۲/ دتوحید دوهم فضیلت: او هغه دا چه توحید د هر عمل د قبول لپاره اساسي شرط دی، نو د مشرک ټول اعمال الله سبحانه وتعالی ته د منلو او قبلولو وړ نه دي، بلکه د اسلام دین څخه بل هر دین د الله سبحانه وتعالی په وړاندی د منلو او قبلولو وړ نه دې، لکه چه الله عزّوَجَلّ فرمايي:

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ

ٱلۡخَٰسِرِينَ ٨٥﴾ [آل عمران: ٨٥].

همدارنګه الله جل جلاله د ډيرو انبياؤ له يادونی وروسته فرمايي:

﴿وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٨٨﴾ [الأنعام: ٨٨].

ترجمه: «او کچيری بالفرض دغه انبياء -عليهم السلام- هم شرک وکړي نو ددوئ کړي نيک عملونه به برباد او ابته شي».

او د کفارو په هکله الله ﷻ فرمايي:

﴿وَقَدِمۡنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُواْ مِنۡ عَمَلٖ فَجَعَلۡنَٰهُ هَبَآءٗ مَّنثُورًا ٢٣﴾ [الفرقان: ٢٣].

ترجمه: «او قصد کړي دي مونږ هغه عمله ته چه دوئ کړي وي، نو وګرزوو مونږ هغه لره ګرد او غبار او دوړه الوزولی شوی».

نو د مشرک عمل برباد او نامنل شوي دي؛ ځکه الله عزّوَجَلّ د هيڅ مشرک څخه هيڅ يو عمل نه قبلوي.

او ددی پر عکس د مؤمن موحد عمل د الله تعالی په وړاندی مقبول او منظور دي اګر که لږ هم وي، بلکه دغه لږ عمل ورته الله ﷻ څو چنده زياتوي.

٣/ د توحيد بل فضيلت دادي چه د مؤمن موحد په زړه کښی آرام، قلبي سکون، او زړه يي مطمئن وي؛ ځکه چه موحد يواځی يو پروردګار رابلي، چه هغه اوريدونکي ليدونکي او په هر څه پوهه، توان لرونکي مهربان او رحم کونکي دي، ټول اختيارات د هغه په لاس کښی دي، ګټه او تاوان رسوَل د هغه په لاس کښی دي.

نو نشته لايق د عبادت اوبندګی مګر همدغه يواځی يو الله ﷻ دي، او

مؤمن د همدغه یو الله عزّوَجَلّ عبادت او بندګي کوي، به همغه باندي توکل او اعتماد کوي، او د هغه د رحمت او مهربانی امید لري او د همغه د عذاب څخه ویریږي، او د همغه په خوشحالی او رضامندئ پسی ورپسی وي، او د هغه فضل اورحم پسی اوړي راوړي، او دهغه زړه د الله تعالی په ذکر باندي مطمئن وي، په الله تعالی باندي د اعتماد له کبله له بل هرچا څخه بی پروا وي، او له همدی سببه عزتمند او قوي وي، په یو الله توکل کوي، له بل چا څخه نه ویریږي او نه هم خفه کیږي، او نه ګمراه او بی لاری کیږي او نه به بدبخته وي.

خو په مقابل کښی مشرک د الله پرته خپل مشکل ته هغه څوک رابلي چه نه ورته ګټه رسولې شي او نه ورڅخه ضرر دفع کولې شي، د الله تعالی پرته د نورو ډیرو معبودانو ترمنځ دده زړه حیران وي، حال دا چه هغوئ ټول دده له بلنو او چیغو څخه ناخبره وي.

الله تَعَالَی د یوسف عليه السلام دعوت رانقلوي چه فرمایي:

﴿ءَأَرۡبَابٞ مُّتَفَرِّقُونَ خَيۡرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّارُ ۝٣٩﴾ [یوسف: ۳۹].

ترجمه: «آیا ډیر معبودان چه سره مختلف وي غوره او بهتر دي او که یواځی یو الله تعالی چه یو او زورور دې».

همدارنګه الله تعالی فرمایي:

﴿ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا رَّجُلٗا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلٗا سَلَمٗا لِّرَجُلٍ هَلۡ يَسۡتَوِيَانِ مَثَلًاۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ۝٢٩﴾ [الزمر: ۲۹].

ترجمه: «مثال بیانوي الله تعالی د یو غلام (مریي)سړي چه په هغه کښی

شریکان وي یو له بل سره مخالف، او د بل غلام(مریي) سړي چه هغه ځانته د یو سړي وي، آیا دوي دواړه سره په صفت د ژوند او راحت کښی سره برابر دي؟(بلکه نه دي برابر) نو ټول د کمال صفتونه خاص یو الله تعالی لره دي خو ډیر له دوي څخه نه پوهیږي».

همداراز فرمایي:

﴿وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسۡتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَهُمۡ عَن دُعَآئِهِمۡ غَٰفِلُونَ ۝٥ وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمۡ أَعۡدَآءٗ وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمۡ كَٰفِرِينَ ۝٦﴾ [الأحقاف:۵-٦].

ترجمه: «او څوک دې ډیر ګمراه او بی لاری له هغه چا څخه چه رابلي د الله تعالی پرته هغه څوک چه که دې ورته اواز کوي او رابلي یي نو تر قیامته پوری دده اواز نه اوري، او نه ورسره کومك او مرسته کولې شي، بلکه هغوئ دده له رابللو څخه ناخبره دي، او کله چه خلك د قیامت په ورځ راژوندي او راغونډ کړل شي نو دا معبودان به له دغه عابدانو سره دښمني کونکي وي، او ددوئ په عبادت او بندګی به کفر کونکي او انکار کونکي وي».

همدارنګه الله عزّوَجَلّ په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَمۡ يَلۡبِسُوٓاْ إِيمَٰنَهُم بِظُلۡمٍ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلۡأَمۡنُ وَهُم مُّهۡتَدُونَ ۝٨٢﴾ [الأنعام: ۸۲].

ترجمه: «هغه کسان چه مؤمنان دي او ګډ کړې یي نه دې د خپل ایمان سره شرك، نو همدغه خلك ددوي لپاره امن دې او همدوئ په سمه لار

دي».

رسول الله ﷺ دلته په دي آيت شريف کښې د «ظلم» معنی په شرک سره کړې ده، او په دليل کښې يي د سورت لقمان هغه آيت شريف پيش کړې دې چه پکښې راځي:

﴿إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ ١٣﴾ [لقمان: ۱۳].

ترجمه: «بيشکه شرک ډير لوئ ظلم دې».

۴/ د توحيد له فضايلو څخه څلورم فضيلت دادې چه توحيد د الله عزَّوَجَلَّ د محبت لپاره ډير لوئ سبب دې چه لدي کبله الله تعالی له بنده سره محبت کوي، او همدارنګه ډير برکتونه د الله ﷻ له محبت څخه لاس ته راځي لکه: د ګناهونو بخشش، له سختو سختيو څخه خلاصې، د نيکيو دوچنده کيدل، ددرجاتو پورته کيدل، د شرونو او آفتونو څخه د الله تعالی حفاظت، د دښمنانو د پلمو شنډول، او د سوچونو او غمونو ختمول، د نعمتونو او برکتونو لاس ته راتلل، د عذابونو او عقوبتونو څخه بچ کيدل، او د نفس او شيطان له غلامۍ او مريیتوبه، او د بنده له بندګۍ څخه آزادي، د ايمان او اخلاص خوږوالې او خوند څکل، او د الله تعالی ملاقات ته شوق او له تورو تيارو څخه رڼاګانو ته وتل، چه د شرک له تورو تيارو څخه د توحيد سپينې رڼا ته ووځي، او د ګناه له ذلت او خوارۍ څخه د الله اطاعت او پيروۍ عزت ته ووځي، او د جهل او ناپوهۍ څخه د علم او پوهې رڼا ته ووځي، او د شک او حيرانتيا څخه يقين ته ورشي، او دګمراهۍ له ډيرو لارو څخه د الله ﷻ يوې سمې لارې ته برابر شي.

د موحدينو تر منځ تفاضل:

مسلمانان د توحيد په تحقيق کښې سره يو شان نه دي، بلکه ددوئ تر منځ سره په درجو کښې ډير توپير وي، او هر څومره چه يو بنده کښې د الله تعالی لپاره اخلاص ډير وي، نو هومره يي د توحيد له فضايلو څخه برخه لويه وي، او په همدغه اندازه يي د الله تعالی د رضامندئ ولايت مهربانئ رحمت او برکتونو او په دنيا او آخرت کښې د ثوابونو برخه لويه وي.

او دده د اخلاص په اندازه د شيطان له سلطی او ضررونو څخه دده خلاصيدل هم وي، لکه چه الله تعالی د شيطان د قسم او سوګند په هکله چه هغه به بنيادمان بي لاری کوي، نو الله تعالی وفرمايل: ﴿قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغۡوَيۡتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَأُغۡوِيَنَّهُمۡ أَجۡمَعِينَ ٣٩ إِلَّا عِبَادَكَ مِنۡهُمُ ٱلۡمُخۡلَصِينَ ٤٠ قَالَ هَٰذَا صِرَٰطٌ عَلَيَّ مُسۡتَقِيمٌ ٤١ إِنَّ عِبَادِي لَيۡسَ لَكَ عَلَيۡهِمۡ سُلۡطَٰنٌ إِلَّا مَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلۡغَاوِينَ ٤٢﴾ [الحجر: ٣٩-٤٢].

ترجمه: «وويل شيطان: اي پروردګاره ! لدي کبله چه زه دی بی لاری کړم، نو خامخا به ښايسته ښکاره کوم دی بنيادمانو ته ددنيا څيزونه او ژوند، او ګمراه او بی لاری به کړم دوئ ټول، مګر خو به ګمراه او بی لاری نشي، بلکه بچ به شي هغه ځينی خاص بندګان ستا، نو وويل ورته الله ﷻ: دغه ځما لار ده ما طرف ته سمه، بيشکه نشته تا لره ځما پر بندګانو باندی کوم زور، مګر هغه څوک چه ستا پيروي کوي د ځينو بی لارو او ګمراهانو او سرکښانو او سرغړوونکو څخه».

او په بل ځاي کښی الله عزّوَجَلّ فرمايي:

﴿فَإِذَا قَرَأۡتَ ٱلۡقُرۡءَانَ فَٱسۡتَعِذۡ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ ٩٨ إِنَّهُۥ

لَيۡسَ لَهُۥ سُلۡطَٰنٌ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ۝٩٩ إِنَّمَا سُلۡطَٰنُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يَتَوَلَّوۡنَهُۥ وَٱلَّذِينَ هُم بِهِۦ مُشۡرِكُونَ ۝١٠٠﴾ [النحل: ٩٨-١٠٠].

ترجمه: «کله چه ته قرآنکریم لولی نو پناه وغواړه په الله تعالی پوری له رټلې شوي شیطان څخه؛ بیشکه نشته شیطان لره زور او توان په هغه کسانو چه کامل ایمان لرونکي دي، او په خپل رب او پروردګار باندي توکل او اعتماد کوي، بیشکه دهغه زور او توان په هغه چا بَر دي چه له شیطان سره دوستي کوي، او په هغه کسانو چه شیطان د الله تعالی سره شریکوي په عبادت او بندګۍ کښې».

نو هغه څوک چه په توحید او اخلاص کښې د احسان درجې ته ورسیږي، او د شرک اکبر او شرک اصغر له شبهو څخه خلاص وي، او د الله عزّوَجَلّ داسې عبادت او بندګي کوي لکه دې چه الله تعالیویني، نو داسې کسان جنت ته پرته له کوم حساب کتاب څخه داخلیږي، او هلته هم د جنت لوړې لوړې درجې لاس ته راوړي، الله دې په خپل فضل او مهربانۍ زمونږ برخه هم پکښې وکړي.

پنځم درس: د دين اسلام معنی

الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلۡإِسۡلَٰمُ﴾ [آل عمران: ١٩].

ترجمه: «بيشکه صحيح او قبول دين د الله عزّوَجَلّ په وړاندی يواځی د اسلام مقدّس دين دې».

همدارنګه يي فرمايلي دي:

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٨٥﴾ [آل عمران: ٨٥].

ترجمه: «او هغه څوک چه لټوي د اسلام مقدس دين څخه پرته بل دين، نو هيڅکله به ورڅخه ونه منل شي، او حال دا چه داسی بنده به په آخرت کښی له تاوانيانو څخه وي».

همداراز فرمايي:

﴿فَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَلَهُۥٓ أَسۡلِمُواْۗ وَبَشِّرِ ٱلۡمُخۡبِتِينَ ٣٤﴾ [الحج: ٣٤].

ترجمه: «نو معبود برحق ستاسو يو معبود دې (چه الله عزّوَجَلّ دې)، نو همدغه الله تعالی ته تسليم او غاړه ايښودونکي شی، او زيرې ورکړه اي پيغمبره عاجزي کونکو ته».

او په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَقُل لِّلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْأُمِّيِّـۧنَ ءَأَسْلَمْتُمْۚ فَإِنْ أَسْلَمُواْ فَقَدِ ٱهْتَدَواْۖ وَّإِن تَوَلَّوْاْ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ ٱلْبَلَٰغُۗ وَٱللَّهُ بَصِيرُۢ بِٱلْعِبَادِ ۝٢٠﴾ [آل عمران:۲۰].

ترجمه: «او ووايه اي پيغمبره اهل کتابو او اميانو (يعنی مشرکينو)ته: آيا تاسو اسلام راوړئ؟ نو که دوئ اسلام راوړ نو دوئ هم په سمه لار شو، او که يي له اسلام څخه مخ وګرزولو، (نو ته غم مه کوه)په تا باندی فقط رسوَل د حق دي، او نور نو الله ﷻ ښه ليدونکي دې خپلو بندګانو لره او د هغوئ عملونو لره».

همدا ډول الله ﷻ په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ [النساء: ۱۲۵].

ترجمه: «او څوک دي ډېر ښايسته په دين کښې له هغه چا نه چه تابع کړې او تسليم کړې يي دې مخ خپل يو الله عزّوَجَلّ ته، په داسی حال کښی چه دی نيک عمل کونکي هم وي».

نو د اسلام معنی: په دين او عبادت او بندګئ کښی يو الله خاص کول، او د الله تعالی اوامر او احکامو ته غاړه ايښودل.

او اسلام د عقيدی او شريعت دواړو نوم دې، نو د عقيدی اساس صحيح علم دې، او شريعت نه مراد هغه احکام دي چه په بنده باندي يي منل او عملی کول فرض دي، الله عزّوَجَلّ فرمايي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعْبُدُواْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ

وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ۝٥﴾ [البينة:٥].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوې مګر ددی خبری چه عبادت او بندګي وکړي د يو الله عزّوَجَلّ په داسی حال کښی چه خالص کونکي وي الله لپاره ددين او عبادت خپل، او په داسی حال کښی چه کلك ولاړ وي پر حق او مايل نه وي باطل خوا ته، او پوره پر وخت له آدابو سره ادا کوي لمونځ، او ورکوي زکات او همدا کارونه محکم دين دي چه مستقيم دې او هيڅ کوږوالې پکښی نشته».

نو يو بنده تر هغه پوری مسلمان کيدې نشي تر څو چه دوه شرطونه پوره نکړي:

لومړي: د دين، عبادت اوبندګۍ يواځی يو الله تعالی لپاره خاص کول، نو الله عزّوَجَلّ به په عبادت او بندګۍ يو ګڼي، او له شرك څخه به ځان ساتي.

دوهم: الله عزّوَجَلّ ته غاړه ايښودل، چه د هغه اوامر به مني او پر ځان به يي عملي کوي او له منع شوو شيانو څخه به اجتناب او ځان ساتي.

نو هغه څوك چه په عبادت او بندګۍ کښی يواځی يو الله خاص کوي، او د هغه اوامر ته غاړه ږدي همدا بنده مسلمان او رښتيني مؤمن دې.

له دی تفصيل څخه ښکاره شوه چه مشرك مسلمان کيدې نشي؛ ځکه ده خپل دين او عبادت يو الله عزّوَجَلّ ته خاص کړي نه دي، همداړول د الله تعالی له عبادت او بندګۍ څخه تکبر کوونکې هم مسلمان کيدې نشي؛

ځکه هغه د الله تعالی اوامر ته غاړه ایښی نه ده، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿لَّن يَسۡتَنكِفَ ٱلۡمَسِيحُ أَن يَكُونَ عَبۡدٗا لِّلَّهِ وَلَا ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ ٱلۡمُقَرَّبُونَۚ وَمَن يَسۡتَنكِفۡ عَنۡ عِبَادَتِهِۦ وَيَسۡتَكۡبِرۡ فَسَيَحۡشُرُهُمۡ إِلَيۡهِ جَمِيعٗا ١٧٢ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَيُوَفِّيهِمۡ أُجُورَهُمۡ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضۡلِهِۦۖ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ ٱسۡتَنكَفُواْ وَٱسۡتَكۡبَرُواْ فَيُعَذِّبُهُمۡ عَذَابًا أَلِيمٗا وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ١٧٣﴾ [النساء: ۱۷۲-۱۷۳].

ترجمه: «هیڅکله بد نه ګڼي مسیح عیسی علیه السلام چه هغه دی د الله تعالی بنده وي، او نه بد ګڼي دا کار الله تعالی ته نزدی او مقرب ملایکی، او هغه څوک چه بد وګڼي بندګي د الله تعالی او ځان لوئ وګڼي، زر دې چه الله عزّوَجَلّ به یي خپل ځان طرف ته راغونډ کړي، نو هغه کسان چه مؤمنان دي او نیک عملونه کوي نو پوره به ورکوي هغوي ته د هغوئ اجرونه، او ورزیاتوي ورته فضل او مهرباني خپله، او هر چه هغه کسان دي چه بد ګڼي بندګي د الله تعالی او ځان لوئ ګڼي نو عذاب به ورکړي هغوئ ته دردناک عذاب، او نه به مومي دوئ پرته له الله تعالی څخه څوک دوست او نه مرسته کونکې».

او مسلمانان د اسلام په ښایست او ښه والي کښی سره یو شان نه دي، بلکه دوئ یو له بل سره په بهترئ کښی توپیر او فرق لري، څومره چه د چا اخلاص بهتر وي، د الله تعالی تابعداري او پیروي یي کامله وي نو هومره هغوئ له نورو څخه بهتر او په درجو کښی لوړ وي.

نو دوئ هم د دین په هغه دری درجو باندي ویشل شوي دي چه رسول

الله ﷺ د جبریل علیه السلام په هغه اوږد حدیث شریف کښې بیان کړي دي، او هغه دا چه: ۱/ مرتبه د اسلام، ۲/ مرتبه د ایمان. ۳/ مرتبه د احسان.

او په ټولو مرتبو کښې بهتره او غوره مرتبه د احسان مرتبه ده، او ورپسې د ایمان مرتبه او آخرنۍ یي د اسلام مرتبه ده، نو هر مؤمن مسلمان دې، خو هر مسلمان د مؤمن مرتبې ته نشي رسیدې.

او د اسلام ارکان پنځه دي لکه چه د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما په حدیث شریف کښې راغلي دي چه رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

«بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» [متفق علیه].

ترجمه: «اسلام پر پنځه بنسټونو باندي جوړ دې:

۱/ د «أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله» ګواهي کول، چه معنی یي مخکښې تیره شوه.

۲/ د لمونځ پوره په خپل وخت کښې له ټولو حقوق سره ادا کول.

۳/ د زکات ورکول.

۴/ د بیت الله شریف حج کول.

۵/ او د رمضان د مبارکې میاشتې روژه نیول».

داحدیث شریف په صحیح بخاري او صحیح مسلم شریف کښې دې.

همدارنګه د معاذ بن جبل رضي الله عنه په روایت کښې رسول الله ﷺ فرمایي:

«رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ

اللّٰهِ». [رواه أحمد من حديث مُعاذِ بن جَبَلٍ ﷺ].

ترجمه: «د ټولو کارونو سر او مهم کار اسلام دې، او د اسلام ستن بيا لمونځ کول دي، او د کوپې سر يي د الله تعالی په لار کښې جهاد کول دي».

مؤمنان سره په ايمان کښې هم يو شان نه دي، بلکه دوئ په ايمانونو کښې سره توپير لري: نو ځينی يي په ايمان کښې له ځينی نورو څخه زيات وي؛ ځکه ايمان په اصل کښې د زړه تصديق او په ژبه وينا او په اندامونو باندي عمل کولو ته وايي، چه نيکو اعمالو باندی زياتيږي او په ګناهونو باندی کميږي.

او هر څومره چه ديو بنده د زړه تصديق قوي او مضبوط وي او وينا او عمل يي له نورو ښايسته وي، نو د هغه د هغه ايمان هم له هغوئ څخه لوئ وي.

او کله چه يو بنده ګناه وکړي نو دده ايمان کم شي، خو کله چه بيرته توبه وباسي او خپل ځان او عمل اصلاح کړي نو الله ورله توبه قبوله کړي، او بيرته ورله ايمان زيات کړي.

د ايمان پوره کيدل او کمال په هغه څه راځي چه رسول الله ﷺ پری د ايمان پوره والی فرمايلي دې لکه چه فرمايي:

«مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنَعَ لِلَّهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الإِيمَانَ».

[رواه أبو دَاوُدَ وغيرُه من حديثِ أبي أُمامة البَاهِلِيِّ ﷺ].

ترجمه: «هغه څوک چه د يو چا سره محبت او مينه د الله تعالی د رضامندۍ لپاره کوي، او د بل سره بغض او کينه هم د الله تعالی لپاره کوي،

او ورکړه او منع هم د الله تعالی لپاره کوي، نو داسی بنده ایمان پوره کړې دې».

د الله لپاره خوښول د الله لپاره له چا سره محبت کولو څخه عام دې؛ ځکه د الله لپاره خوښول د ټولو هغه شیانو خوښولو ته شامل دې چه د الله عزّوَجَلّ له کبله خوښول کیږي: لکه اشخاص، کارونه عملونه اقوال او ویناوی، احوال اومقصدونه، اخلاق، او ځایونه او وختونه او داسی نور.

همدارنګه د الله عزّوَجَلّ لپاره ورکړه د مال له ورکړی څخه عامه ده، ځکه د الله تعالی لپاره ورکړه ټولو هغه شیانو ته شامله ده چه د الله تعالی د رضامندئ لپاره ورکول کیږي، لکه: مال، جاه او اثر او رسوخ، علم، کوښښ او وخت، او همدارنګه منع هم دغه شان ده.

نو هغه څوک چه محبت او بغض او کینه یي د الله تعالی لپاره وي، ورکړه او منع یي د الله تعالی لپاره وي، نو همدغه مؤمن بنده دکامل ایمان خاوند دې، الله تعالی دی پخپل فضل زمونږ ایمانونه کامل کړي. آمین.

دایمان اصول او بنسټونه:

د ایمان اصول او بنسټونه شپږ دي، لکه چه رسول اللهﷺ بیان کړي دي چه فرمایي: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

ترجمه: «ایمان دادې چه ته ایمان ولری په الله ﷻ باندي، او ایمان ولری د هغه په ملایکو، کتابونو، پیغمبرانو، او ایمان ولری په ورځ

وروستنی(قیامت)، او ایمان ولری په تقدیر باندی چه خیر وي او که شر وي نو دا ټول د الله تعالی لخوا مقدّر او لیکل شوي دي».

نو په هر مسلمان باندي فرض دي چه دا شپږ بنسټونه او اصول ومني او ایمان پری ولري، او هر څوک چه له دوئ څخه له یوه نه هم منکر شي هغه کافر او نا مسلمانه دي.

د ایمان نوری ډیری څانگی دي چه له دغه بنسټونو څخه سرچینه اخلي، لکه د ونو څانگی چه له ونی څخه سرچینه اخلي، نو څومره چه یو بنده په ایماني کارونو او خصلتونو باندی عمل ډیر کوي هومره دهغه ایمان زیاتیږي؛ لکه چه ابو هریره‏ﷺ له رسول اللهﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي: «الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ». [صحیح مسلم].

ترجمه: «ایمان څه دپاسه اویا، یا څه د پاسه شپیته څانگی لري، چه بهتره یي د «لا إله إلاّ الله» ویل دي، او ټیټه درجه یي له لاری څخه د ضرري شیانو لری کول دي، او حیا کول هم د ایمان یوه څانگه ده».

نو د ایمان له څانگو څخه مراد د ایمان خصلتونه او اجزا دي، چه ځینی یي په زړه پوری اړه لري، ځینی یي په ژبه پوری، او ځینی نور یي بیا په عمل پوری اړه لري، لکه چه رسول اللهﷺ د هر یو لپاره مثال بیان کړې دې، نو «لا إله إلاّ الله» ویل په ژبه پوری اړه لري، او له لاری څخه د ضرري شیانو لری

كول عمل او په غړو پوری اړه لري، او حيا بيا د زړه عمل دې چه په زړه پوری اړه لري.

كله كله بيا داسی هم كيداي شي چه په يوه بنده كښی د ايمان د ځينی ځانګو تر څنګ د نفاق ځينی ځانګی هم وي، نو په ده كښی تر هغه د منافقت ځينی خصلتونه او عادتونه وي چه ترڅو يي پريښی نه وي، لكه چه رسول اللهﷺ فرمايي:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا، أَوْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» [متفق عليه].

ترجمه: «څلور عادتونه دي چه په چا كښی راټول شي نو هغه خالص منافق وي، او كه په چا كښی له هغی څخه يو عادت وو نو په هغه كښی به يو عادت د منافقت وي تر دي چه يي پريږدي او دغه عادتونه په لاندی ډول دي:

۱/ كله چه امانتګر وګڼل شي نو په امانت كښی خيانت كوي.

۲/ او كله چه خبری كوي نو دروغ به پكښی وايي.

۳/ او چه كله له چا سره عهد پيمان او لوظ كوي نو پكښی خيانت به كوي.

۴/ او كله چه له چا سره په جنګ شي نو ښكنځل به كوي».

د احسان معنی:

داحسان تفصيل رسول اللهﷺ داسی بيان کړې دې چه فرمايلي يي دي:

«أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ».

ترجمه: «احسان دادې چه ته د الله ﷻ داسی عبادت او بندګي(په تواضع خشوع خضوع او حضور سره) وکړی لکه چه ته هغه وينی او ګوری يي، خو که ته هغه نه ويني نو هغه خو دي ګوري او ويني؛ ځکه له هغه څخه هيڅ پټ نه دي».

الله ﷻ هم مونږ ددي لپاره پيدا کړي يو چه مونږ وازمايي چه په مونږ کښی څوک ښه او ښايسته عمل کوي او څوک يي نه کوي، او الله تعالی مونږ پدی ازميښت او امتحان خبر کړي يو چه زمونږ د پيدايښت يو مقصد همدا دې لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٖ وَكَانَ عَرۡشُهُۥ عَلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُوَكُمۡ أَيُّكُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗاۗ﴾ [هود: ۷].

ترجمه: «الله هغه ذات دې چه اسمانونه او ځمکه يي په شپږو ورځو کښی پيدا کړل، او عرش يي پر اوبو د پاسه وو، (او ددی لپاره يي پيدا کړل چه)تاسو وازمايي چه کوم يو په تاسو کښی ښه او ښايسته عمل کوي».

همدارنګه په ځاي کښی الله عزّوَجلّ فرمايي:

﴿ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلۡمَوۡتَ وَٱلۡحَيَوٰةَ لِيَبۡلُوَكُمۡ أَيُّكُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗاۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡغَفُورُ ۝٢﴾ [الملك: ۲]. قال فُضَيْلُ بنُ عِيَاض: «﴿أَحۡسَنُ عَمَلٗا﴾ أي أخلصه وأصوبه».

ترجمه: «الله تعالی هغه ذات دې چه مرګ او ژوند یې پیدا کړي دي ددې لپاره چه تاسو وازمایي چه کوم یو په تاسو کښې ښه او ښایسته عمل کوي، او همدغه الله ﷻ ډیر غالب او بخښونکې دې».

فضیل بن عیاض رحمه الله د ﴿أَحۡسَنُ عَمَلَاۚ﴾ (ښایسته عمل په)تفسیر کښې وایي چه: «(ښایسته عمل) هغه عمل ته وایي چه خالص د الله تعالی درضامندئ لپاره وي، او بل د شریعت محمدي ﷺ سره برابر وي».

نو یو عمل تر هغه پوره ښه او ښایسته نه دې چه تر څو خالص د الله تعالی د رضامندئ لپاره نه وي، او بل د رسول الله ﷺ د سنتو سره برابر نه وي.

نو درسول الله ﷺ د لارښوونی پیروي کول بنده د هر ډول زیاتی او کمي څخه بچ کوي، او په دي سره ښه څرګندیږي چه د احسان مرتبه په شرک بدعت او هم په افراط او تفریط او په دین کښې کمي او زیاتي باندي ماتیږي.

نو مشرک محسن کیدې نشي؛ ځکه هغه بدعمله دې، همدا رنګه بدعتي او زیاتي کوونکې او کمي کوونکې هم بدعمله دې نو دا یو هم هیڅکله محسن نه دې.

احسان هم دوه درجی لری:

لمړې واجب او فرضي احسان: او هغه دا چه د فرضي عبادتونو په ادا کولو کښې باید پوره اخلاص او درسول الله ﷺ پیروي موجوده وي، او هیڅ ډول زیاتې او کمې پکښې نه وي.

دوهم: مستحب احسان: او هغه دا چه بنده الله تعالی ته په نوافلو باندي ځان ورنژدی کړي، او د عباداتو د مستحباتو او آدابو د پوره کولو پوره خیال وساتي، او له هر ډول مشتبه او نا څرګندو شیانو او هم د مکروهاتو څخه ځان وساتي.

نو بنده به د الله تعالی داسی عبادت او بندګي کوي لکه چه الله تعالی ورته ګوري، او دې له دغه کتلو له خاطره د عبادت په ادا کولو کښی ښه کوښښ کوي چه په ډیر ښه شان سره یي ادا کړي، نو چه د کوم شي توان او طاقت نلري په هغه باندي ځان نه زوروي، او کوم هغه عبادت چه کولې شي چه دې الله عزّوَجَلّ ته ورنژدی کوي نو په هغه کښی کوتاهي نه کوي.

او احسان په هر عبادت او بندګۍ کښی د همغه عبادت په اندازه وي، خو یو جامعه ضابطه یي داده چه په عبادت او بندګۍ کښی د الله تعالی د رضامندۍ لپاره پوره اخلاص، او د رسول الله ﷺ د لارښووني پوره پیروي موجوده وي.

نو په اوداسه کښی احسان دادې چه ټول اندامونه پوره ووینځل شي، او ټول فرضونه او سنت او آداب د اوداسه په وخت کښی ادا شي، او د وینځلو په کراتو کښی د شریعت له حد څخه تیرې ونشي.

او په لمانځه کښی احسان دادې چه پخپل اول وخت کښی د ټولو فرضونو واجباتو سننو سره، او په پوره خشوع اطمینان او د زړه په حضور سره ادا شي، لکه چه یو بنده د خپل ژوند آخرنې لمونځ ادا کوي، نو داسی یي ادا کړي لکه چه الله عزّوَجَلّ ورته ګوري او دې یي ادا کوي.

او په زکات او خیرات کښې احسان دادې چه هغه څه چه یو مؤمن بنده یي ورکوي نو په دي نیت یي ورکړي چه الله عزّوَجَلّ ته پری خپل ځان نژدي کوي، او د الله تعالی د رحمت امید پری کوي، او د الله تعالی له عذابه ویریږي او پدی سره له د الله تعالی له عذابه خپل ځان بچ کوي، او په عین وخت کښې هغه چا ته چه یي ورکوي له هغه څخه کومه بدله او شکرګزاري نه غواړي، او نه په دغه خیرات او زکات پسې وروسته ردی بدی وایي.

او بل دا چه د زکات او خیرات په وخت کښې د ښه مال د ورکولو کوښښ وکړي، اوله ردي او کم قیمته مال او هغه څه چه عموماً د انسان نفس یي ښه نه ګڼي له دغه ډول مال له ورکړی څخه دي ځان وساتي، او زکات او خیرات دي د خپل وخت څخه نه وروسته کوي، او یو محتاج او غریب باندي دی د هغه مال په اخیستلو کښې سختي نه کوي، او ځان دي پری لوړ نه ګڼي، او نه دی په دغه ورکړه کښې سمعت او ریا کوي.

او همدارنګه په ټولو عبادتونو او معاملاتو کښې، یو مسلمان بنده ته مناسب دا دي چه په هغه کښې د توان مطابق د احسان مرتبه ولټوي، او په هغی کښې د رسول الله ﷺ د لارښوونی پیروي وکړي.

هر څوک چه د احسان مرتبه پسې ګرزي او په دغه باندي حرص کوي او د الله تعالی څخه یي غوښتنه هم کوي نو ډیر امید شته چه الله ﷻ د احسان د مرتبی توفیق هم ورکړي؛ څکه ابو الدرداء رضي الله عنه فرمایي:

«إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ، وَإِنَّمَا الْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ، مَنْ يَتَحَرَّى الْخَيْرَ يُعْطَهُ، وَمَنْ

يَتَّقِ الشَّرَّ يُوقَهُ». [رواه الطبراني في المعجم الكبير، الحديث (١٧٦٣). قال الألباني: حديث حسن. انظر: صحيح الجامع، الحديث: (٢٣٢٨)].

ترجمه: «بيشكه علم او پوهه په زده كړه حاصلیږي، او حلم او صبر په صبر كولو او دځپل نفس واكې په لاس كښې نيولو سره حاصلیږي، او هغه څوك چه په خير پسې ګرزي او لټوي يي نو ورته به وركړ شي، او هغه څوك چه له شر څخه ځان ساتي او ځان ورڅخه بچ كوي نو ورڅخه به بچ كړل شي».

د احسان دروازې ډيرى دي، لكه په صحيح مسلم شريف كښې چه د شداد بن اوس رضي الله عنهما روايت له رسول الله ﷺ څخه رانقل دې چه رسول الله ﷺ فرمايي:

«إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ الإحسانَ على كلِّ شيءٍ؛ فإذا قَتَلْتُم فَأَحْسِنُوا القِتْلَةَ، وإذا ذَبَحْتُم فأَحْسِنوا الذِّبْحَةَ، وَلْيُحِدَّ أحدُكُم شَفْرَتَهُ وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ». [صحيح مسلم]

ترجمه: «بيشكه الله ﷻ په هر شي كښې احسان فرض كړې دې ، نو چه كله تاسو يو څوك وژلو(لكه په قصاص كښې مثلاً) نو په دغه وژنه كښې ورسره احسان وكړئ (يعنى مه يي زوروئ)، او كله مو چه حلالكه كوله(لكه د حلالو حيواناتو د ذبح او حلالونى په وخت كښې)، نو په حلالكه كښې احسان وكړئ، نو حلالونكې دى د حلالكى لپاره خپله چوړكۍ تيره كړي، او خپل هغه حيوان چه حلالوي يي هغه ته دي راحت وروبخښي(او نه دى زوروَي)».

لندېه دا چه الله تعالى په هر څه كښې د هغه شي سره مناسب احسان فرض

کړې دې، لکه دلته چه رسول اللهﷺ د حلالکی احسان بیان کړې دې، نو هغه څوک چه د رسول اللهﷺ له لارښوونی څخه سرغړونه کوي او چوړکۍ نه تیره کوي، او د حلالکی د حیوان د راحت خیال نه ساتي نو هغه په حلالکه کښی احسان کونکې نه دې، او د رسول اللهﷺ پیرو نه دې.

په همدی سره په دین کښی د پوره تعمق او فقاهت اهمیت راڅرګندیږي، او له همدي نه احسان لټوونکې په عبادات او معاملاتو کښی د رسول اللهﷺ لارښوونه او د هغی اهمیت پیژني، نو کوښښ کوي چه د رسول اللهﷺ لارښوونه په اوداسه لمانځه خیرات زکات روژه حج جهاد، اخستلو(رانیولو) او خرڅولو، خوراک، څښاک، خوب، نکاح، واده، او عام ژوند، ښیګړه او د بیلابیلو ډولو خلکو سره تعامل کولو کښی، او همداسی په ټولو کارونو کښی درسول اللهﷺ لارښوونه پیژني او د هغی پیروي کوي.

او یو بنده د احسان مرتبی ته یوائی پخپل عمل نشي رسیدلاي، بلکه ددي لپاره د الله تعالی توفیق ډیر ضروري دې؛ نو له دي کبله بنده باید د هر لمانځه څخه وروسته دا دعا ووایي چه: «اللَّهُمَّ أَعِنِّيْ عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ» [سنن أبي داود].

ترجمه: «یعنی اي الله له ماسره مرسته وکړی ستا په ذکر او یادونه کښی، او په شکر ادا کولو کښی، او د ښه او ښایسته عبادت په کولو کښی».

ځکه د بنده ضرورت او حاجت د الله تعالی مرستی او کومک ته او خاصةً د احسان مرتبی ته په رسیدلو کښی همیشه او بار بار پیښیږي.

شپږم درس: د «عبادت» معنی

د عبادت معنی: تذلل، خضوع، غاړه ایښودل، سره له ډیره محبت او تعظیم نه.

او هر عمل چه په هغه سره یو معبود ته پری نژدیکت حاصلولې شي عبادت بلل کیږي.

لدي کبله د اسلامي شرعی په اصطلاح کښې هم عبادت: یو جامع نوم دې چه ټولو هغه شیانو ته شامل دې چه الله عزّوَجَلّ یي خوښوي، که هغه وینا وي، او که ظاهر یا باطني اعمال وي.

او عبادت کله په زړه وي، کله په ژبه، او کله په غړو، خو الله عزّوَجَلّ خپلو بندګانو ته امر کړې دې چه د عبادت ټول انواع دي یواځی د یو الله ﷻ لپاره خاص کړل شي، او هیڅ ډول شریك او برخَوال دي ورسره پکښې نه وي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿هُوَ ٱلۡحَيُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدۡعُوهُ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَۗ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٦٥﴾ [المؤمن:٦٥].

ترجمه: «الله عزّوَجَلّ هغه ذات دې چه همیشه ابدي ژوندې دې، نشته لایق د عبادت او بندګی مګر همدغه الله تعالی دې، نو تاسو همدغه الله تعالی

راوبلی، په داسې حال کښې چه خالص کونکي یاست هغه ته د خپل دین او عبادت او بندګی، ټول د کمال صفتونه الله عزّوَجَلّ لره دي چه پالونکې او پروردګار د عالمیانو دې».

همداشان الله ﷻ په بل ځای کښې فرمایي:

﴿قُلۡ إِنِّيٓ أُمِرۡتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱللَّهَ مُخۡلِصٗا لَّهُ ٱلدِّينَ ١١﴾ [الزمر: ١١].

ترجمه: «اووایه اي پیغمبره ! بیشکه ماته حکم شوې دې چه زه بندګي وکړم یواځې د یو الله، په داسې حال کښې چه خالص کونکې یم هغه ته ددین او عبادت خپل».

همداراز الله ﷻ امر کړې دې چه د رسول الله ﷺ پیروي وشي او د الله تعالی عبادت د رسول الله ﷺ د لارښوونې موافق ادا او سر ته ورسول شي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَٱلزُّبُرِۗ وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ ٤٤﴾ [النحل: ٤٤].

ترجمه: «او اي پیغمبره ! تاته مو وحیي درلیږلی ده ددي لپاره چه ته بیان او واضح کړی خلکو ته هغه احکام چه دوئ ته ورلیږل شوي دي».

همداډول په بل ځای کښې فرمایي:

﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْ﴾ [الحشر: ٧].

ترجمه: «او هغه څه چه رسول الله ﷺ یي تاسو ته درکوي او تاسو ته پرې حکم کوي نو هغه واخلئ عمل پرې وکړئ، او هغه څه چه تاسو ورڅخه

منع کوي، نو ورځخه ځان وساتی او منع شی».

الله عزّوَجَلّ هم له هیچا څخه هیڅ یو عمل تر هغه پوری نه قبلوي چه پکښی دغه دوه شرطونه پوره نه وي: یو اخلاص اوتوحید، او بل متابعت او د رسول اللهﷺ پیروي کول.

بلکه بنده تر هغه مسلمان کیدې نشي چه په هغه کښی اخلاص او توحید نه وی، یعنی چه دعبادت او بندګی ټول انواع يي خالص د یو الله تعالی لپاره نه وي، او هم د رسول اللهﷺ پیروي په عبادت او نورو احوالو کښی پکښی نه وي.

نو یواځی عبادت او بندګي د الله تعالی په وړاندی صحیح ده چه خالص د یو الله تعالی لپاره وي، او بل د رسول اللهﷺ له سنتو سره برابره وي، او همدي ته عمل صالح هم وایي.

الله عزّوَجَلّ مونږ ته په خپل کتاب قرآنکریم کښی بیان کړي دي چه مونږ يي د یو لوي او مهم هدف لپاره پیدا کړي یو، او هغه دا چه مونږ یواځی د هغه عبادت په داسی شان سره وکړو چه شریک او برخَوال ورسره ونه ګرزوو، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ ٥٦﴾ [الذاریات: ٥٦].

ترجمه: «ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر ددی لپاره چه یواځی ځما عبادت او بندګي وکړي».

همدارنګه په بل ځاي کښی الله ﷻ فرمایي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥﴾ [البينة: ٥].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوې مګر خو امر شوې دوئ ته ددې خبرې چه دوئ دی عبادت اوبندګي کوي يوائې د الله تعالی په داسې حال کښې چه خالص کونکي وي دوئ الله تعالی ته د عبادت خپل، او ولاړ وي په حق او مايل نه وي باطل خوا ته، او بل دوئ ته ددې امر شوې دې چه پوره په خپل وخت به أدا کوي د ټولو حقوقو سره لمونځ، او ورکوي به زکات، او همدا مضبوط دين دې».

نو هغه څوک چه له شرک څينې ځان وساتي او خپل عبادت او بندګي يوائې يو الله تعالی ته خالص کړي، او هم د رسول اللهﷺ پيروي وکړي، نو دغه شخص مسلمان دې، له ده سره د الله تعالی لخوا د جنت ته دداخليدو او له اور څخه د خلاصي وعده شوې ده.

او همداشان هغه څوک چه فرضي عبادات ادا کړي، او له محرماتو څينې ځان ګوښه کړي، نو همدې د الله تعالی له هغه بندګانو څخه شمارل کيږي چه مؤمنان او متقيان ورته ويل کيږي، او ددوئ لپاره له عذاب څخه د امان وعده ليکل شوې ده، او هم په دنيا او آخرت کښې ورته د الله تعالی د لوئ مهربانۍ وعده ده.

خو هغه څوک چه د فرايضو د ادا او له محرماتو څخه د ګوښه کيدو تر څنګ مستحبات هم پرځاي کړي، او له مکروهاتو ځان هم وساتي، او د الله

تعالی عبادت او بندګي په داسی خشوع او خضوع سره وکړي لکه چه الله تعالی ورته ګوري نو دغه ډول بندګان د محسنينو بندګانو په شمار کښی راځي، د چا لپاره چه الله په جنت کښی د ډيرو لوړو درجو وعده کړی ده.

نو اوس به لوستونکي ته څرګنده شوي وي چه هغه څه چه د بنده په عبادت کښی کمې او نقصان راولي دری درجی لری:

لمړی درجه: شرک اکبر: او هغه دا چه يو څوک د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي وکړي، نو که يو څوک د عبادت له انواعو څخه هره يوه يي د الله تعالی څخه پرته بل چا ته وکړي نو هغه مشرک او کافر کيږي، الله عزّوَجَلّ ورڅخه فرضي او نفلي عبادتونه نه قبلوي، لکه هغه خلك چه بتان، اولياء، ونی، تيګی د خپل ضرورتونو او حاجتونو د پوره کولو لپاره رابلي، او د هغوئ لپاره حلالکی کوي، او خپل ضرورتونه پوره کول ورڅخه غواړي، او يا د کوم شر او مصيبت څخه بچ کول ورڅخه غواړي.

نو دغه ډول خلك کافر او مشرکين دي، د اسلام له مقدس دين څخه بهر دي، او که له دوئ څخه کوم يو پرته له توبی مړ شي، نو هغه به د جهنم په اور کښی تل ترتله وي. الله ﷻ دی مونږ ورڅخه وساتي.

دوهمه درجه: کوچنې شرک (شرک اصغر): لکه ريا، سمعت او په عبادت اوبندګی کښی ځان ښودنه، لکه چه يو بنده خپل کوم عبادت لکه لمونځ يا خيرات او داسی نور په ښه شان ادا کوي او ښايسته کوي يي؛ ددي

لپاره چه خلک يي په دغه کار باندي وستايي، نو که څوک داسی کار کوي ښکاره ده چه دې په دغه عبادت کښی الله عزّوَجَلّ ته هغه اخلاص نلري چه له عذاب څخه پری خلاصيدې شي، اګر که ده دلته حقيقةً د غير الله بندګي نه ده کړی، خو ده په دغه عبادت سره د خلکو او مخلوق ستايل او ثنا اراده کړی ده،ځکه ده ددغه عبادت ثواب له غير الله څخه غوښتلې چه هغوئ يي وستايي، نو په دي سره دغه بنده د شرک اصغر(وړوکي شرک) مرتکب کيږي، چه همدغه عبادت بربادوي او له منځه يي وړي؛ ځکه رسول الله ﷺ په يو حديث قدسي شريف کښی فرمايي چه الله ﷻ فرمايلي دي:

«أنا أغنى الشُّرَكاءِ عَنِ الشِّرك، مَنْ عَمِلَ عَمَلاً أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيرِيْ تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ» [رواه مسلمٌ من حديثِ أبي هُريرةَ ﷺ].

ترجمه: «په ټولو شريکانو او برخوالو کښی زه له خپلی برخی او شرک څخه ډير بی پروا يم، هر هغه چا چه يو عمل وکړ چه په هغی کښی يي له ما سره بل څوک شريک او برخمن کړ، نو زه دغه بنده او دغه د عمل خپله برخه دواړه پريږدم».

د شرک اصغر يو ډول دا هم دې چه دبنده زړه په دنيا پوری داسی ونښلي چه همدا دنيا يي لوي هدف او مقصد وګرزي، چه ددی دنيا په سبب ورڅخه ځينی فرضيات او واجبات پاتی کيږي او ضايع کيږي، او کله کله د محرماتو مرتکب کيږي، ځکه دده په زړه کښی ددنيا الوهيت او قداست دومره لوئ وي، چه له دي کبله ورڅخه ددنيا لپاره فرضيات اوواجبات پاتی

کیږي او د محرماتو مرتکب کیږي، حال دا چه رسول الله ﷺ فرمایي:

«تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدِّرْهَمِ وَعَبْدُ الْخَمِيصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ تَعِسَ وَانْتَكَسَ، وَإِذَا شِيْكَ فَلاَ انْتَقَشَ». [رواه البخاريُّ من حديثِ أبي هُريرةَ رضي الله عنه].

ترجمه: «هلاك او رانسکور دی شي،او بدبخته دی شي ددینار او اشرفیو بنده، او هم ددرهمو او نقری بنده، او د شړۍ بنده، که څه ورته ورکړ شي، نو خوشحاله شي، او که ورنکړ شي، نو خفه کیږي، نو بدبخته او ذلیل دی شي، او که ازغې يي په پښه کښی ننوځی نو تری وه دي نه ایستل شي».

او دا هم بددعايي او خیری دي چه رسول الله ﷺ يي ورته په بدبختۍ او هلاکت باندی ګوي، نو هغه څوک چه درسول الله ﷺ د خیرو مستحق شي کله به يي د مخی سمه شي، بلکه هرکله چه پاځیږي نو بیرته راغورزیږي، او که په کوم مصیبت اخته شي نو له هغی څخه د وتلو لار ورته نه معلومیږي، او دا ټول لدي کبله چه ده خپل ځان د دنیا بنده کړې دې، او دنیا د الله ﷻ څخه غافل او بي پروا کړې دې.

دلته رسول الله ﷺ یوه مهمه قاعده او ضابطه بیان کړی ده، او هغه دا چه «که څه ورته ورکړ شي نو خوشحالیږي، خو که ورته ورنکړ شي بیا خفه کیږي» یعنی خوشحالي او خفګان يي يواځی په دنیایي ګټو پوری تړلی وي.

نو د چا چه ټول کوښښ او خواري د دنیا لپاره وي، او همدا يي معیار وي، که ورته دنیایي ګټی په لاس ورغلی، نو خوشحاله به وي، ګنی د

الله عزّوَجَلّ په قضا او فیصله باندي به په قهر وي او ورځخه به بیزاره وي، او الله تعالی ته یي هم زړه پاک نه وي، نو دا خو د منافقینو صفت دې، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَمِنْهُم مَّن يَلْمِزُكَ فِي ٱلصَّدَقَٰتِ فَإِنْ أُعْطُواْ مِنْهَا رَضُواْ وَإِن لَّمْ يُعْطَوْاْ مِنْهَآ إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ ۝٥٨﴾ [التوبة: ٥٨].

ترجمه: «ځینی ددی منافقینو څخه هغه دي چه عیب او طعنی لګوي پر تا باندی په ویش د صدقاتو او خیراتو کښی، نو که له دغه صدقاتو څه شې ورته ورکړ شي، خوشحالیږي، او که ورنکړ شي بیا خفه او په غصه وي».

او ددوي خفګان او قهر او غصه د غیر الله لپاره وي، چه هغه دنیایي ګټی دي.

او د چا چه دا حال وي نو هغه عبادت هم یوائې یو الله تعالی ته نه خاص کوي، بلکه د هغه په زړه کښی د غیر الله الوهیت او عبودیت هم ننوتې وي.

او دا داسی کار دې چه نښی یي په هغه چا کښی لیدل کیږي چه زړه یي په مال، مشری، او یا هم په کوم معلوم معیّن شخص پوری تړلې وي، نو دومره محبت او مینه ورسره کوي چه د هغه له کبله د الله تعالی څخه په سرغړونه کښی هم واقع شي، نو دده په زړه کښی ددغه شخص محبوب غلامي وي چه د هغه زړه یي تړلې وي، او د هغه له کبله د الله تعالی سرغړونی ته هم تیار شي، او هغه څوک چه خپل زړه د الله تعالی پرته په بل

چا پورې وتړي نو الله تعالی به هم په هغه باندې عذاب ورکړي.

دریمه درجه: ګناهونه کول: او هغه داسې چه بنده ځینې حرامو شیانو ته لاس وراوږد کړي او یا هم په ځینې فرضیاتو کښې له سستۍ او لټۍ څخه کار واخلي، نو هرځومره چه یو بنده د خپل پروردګار څخه سرغړونه کوي، په همدغه اندازه دې الله جل جلاله ته په خپله بندګۍ کښې نقصان او کمې راولي.

د الله ﷻ په بندګۍ کښې کاملترین او پوره بندګي کونکې هغه څوک دي چه د الله تعالی اوامر په ډیره ښه ډول سره ادا کوي، او د الله تعالی پر دین سم او ټینګ ولاړ وي، لکه چه الله عزّوَجَلّ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ فَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ١٣ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِ خَٰلِدِينَ فِيهَا جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٤﴾ [الأحقاف:١٣-١٤].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه ویلي یي دي: زمونږ پروردګار یواځې یو الله ﷻ دې، او بیا په دغه اقرار باندې ټینګ ولاړ دي، نو پر دوئ باندې ویره نشته له تیر وخته، او نه به دوي غمجن وي له راتلونکي عذاب څخه، همدغه ستایل شوي خلک د جنت خاوندان دي چه همیشه به وي په دغه جنت کښې، دا بدله ددوئ ده په سبب د هغه عمل چه دوئ به کولو».

همدارنګه په بل ځاي کښې الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٣٠ نَحۡنُ أَوۡلِيَآؤُكُمۡ

فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَشۡتَهِيٓ أَنفُسُكُمۡ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ٣١ نُزُلٗا مِّنۡ غَفُورٖ رَّحِيمٖ ٣٢ وَمَنۡ أَحۡسَنُ قَوۡلٗا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ٣٣﴾ [فصلت: ۳۰-۳۳].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه ویلي یي دي: زمونږ پروردګار یواځی یو الله ﷻ دې، او بیا په دغه اقرار باندی ټینګ ولاړ دي نو دوئ ته به ملایکی رازي او ورته به وایي چه: تاسو مه ویریږئ ددنیا په عمل، او مه غمجن کیږئ د آخرت د عذابونو له راتلو څخه، او بلکه تاسو خوشحاله شئ په هغه جنت چه له تاسو سره یي وعده شوی وه، مونږ ستاسو ملګري او دوستان یو په ژوند ددونیا کښی او په آخرت کښی، او شته ستاسو لپاره په آخرت کښی هغه نعمتونه چه ستاسو زړونه یي غواړي، او شته تاسو ته هغه نعمتونه چه تاسو یي غواړئ، دا نعمتونه میلمستیا ده ستاسو لپاره د الله تعالی لخوا چه بخښونکې او د مهربانۍ خاوند دې، او څوك ډیر ښایسته دې په وینا کښی له هغه چا څخه چه بلنه کوي د الله تعالی خوا ته او دهغه دین ته، او پخپله هم نیک عمل کوي، او په ژبه اقرار هم کوي چه زه له مسلمانانو څخه یم».

قلبي عبادتونه په درې اساسي بنسټونو باندې ولاړ دي: محبت، ویره، او امید، نو دا دریواړه عظیم الشان عبادتونه یو الله تعالی ته خاص کول پر بنده فرض دي.

او تر ټولو باید د الله تعالی سره ډیر محبت وکړي، او له هغه سره پدي محبت کښی هیڅ مخلوق شریک او برخمن نکړي، لکه چه الله تعالی

فرمايي:

﴿وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَشَدُّ حُبّٗا لِّلَّهِ﴾ [البقرة: ١٦٥].

ترجمه: «او هغه کسان چه مؤمنان دي هغوئ ډير زيات محبت کونکي دي د الله تعالی سره».

او د الله تعالی له قهر او عذابه څخه به ويريږي، تر څو د الله تعالی له ويری له ګناهونو کولو څخه رابند شي.

او هم به د الله تعالی د رحمت، مغفرت، بخښنی فضل او احسان ډير اميد کوي.

او هغه څوک چه په يو وخت کښی دا درېواړه سره يو ځاي په زړه کښی ساتي نو هغه د الله تعالی له رحمت څخه نه نااميده کيږي، او نه هم د الله تعالی له عذابه څخه په امن کښی کيږي، بلکه هغه په زړه کښی د الله د رحمت د اميد ترڅنګ د الله تعالی د عذاب ويره هم ساتي، لکه چه الله عزّوَجَلّ فرمايي: ﴿وَٱدۡعُوهُ خَوۡفٗا وَطَمَعًاۚ إِنَّ رَحۡمَتَ ٱللَّهِ قَرِيبٞ مِّنَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٥٦﴾ [الأعراف:٥٦].

ترجمه: «او وبلئ الله تعالی په داسی حال کښی چه تاسو د هغه له عذابه ويريږئ، او هم د هغه درحمت او بخښنی طمع او اميد لرئ، بيشکه د الله عزّوَجَلّ رحمت نيکانو ته نژدی دې».

او دعا دلته دواړو نوعو ته شامله ده، که هغه عبادتي او ذکري دعا وي، او که يا هم دکوم حاجت د غوښتنی دعا وي.

په هغه بنده کښې چه د الله تعالی سره مینه او محبت وي، نو دغه محبت او مینه يي دی ته اړ کوي چه الله عزّوَجَلّ ته د ځان نژدي کولو کوښښ وکړي، او د الله تعالی سره د ملاقات او د هغه لیدو ته يي شوق پیدا شي، بلکه د هغه په یادولو او ذکر باندی ورته سکون او آرام حاصلیږي، او دغه محبت يي دیته اړباسي چه هغه څه خوښ کړي چه الله تعالی يي خوښوي، او هغه څه بد وګڼي چه الله تعالی يي بد ګڼي، او پدي شان سره د ولاء او براء عبادت په وجود کښی راځي؛ ځکه دده محبت د الله تعالی سره ریښتینی دي.

همدارنګه د الله تعالی څخه ویره بنده لدي څخه ایساروي چه د محرماتو مرتکب شي، او یا هم فرایض پریږدي، او په همدي ډول دې د الله تعالی له متقینو بندګانو څخه شمار شي، هغه څوک چه د الله تعالی له ویری د هغه د قهر او عذاب له اسبابو څخه هم ځان ساتي.

او د الله تعالی د رحمت امید بیا بنده کښی شوق پیدا کوي چه نیک عملونه وکړي؛ ځکه هغه امید لري چه ددي په سبب به ورته لوئ لوئ ثوابونه او د الله تعالی د رضامندۍ برکتونه په لاس ورشي، کوم چه الله تعالی خپلو نیکانو بندګانو ته ورکوي.

اووم درس: د کفر بالطاغوت معنی

د یو الله تعالی د منلو او هغه ته د عبادت او بندګی د خاص کولو یوه غوښتنه دا ده چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو او طواغیتو له عبادت او بندګی څخه به انکار کوي، لکه چه الله تَعَالَى فرمايي:

﴿لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٥٦﴾ [البقرة: ٢٥٦].

ترجمه: «نشته زور او په زورمنل په اسلامي دين کښې؛ ځکه واضح او ښکاره شوی ده سمه لار له کږی لاری څخه، که چا کفر او انکار وکړ له طاغوت څخه او ایمان يي راوړ په الله ﷻ باندي، نو ده منګولی ولګولی په کلکه او ټينګه کړۍ باندی چه نشته هغی لره شکيدل، او الله تعالی اوريدونکي دي ستاسو د ټولو اقوالو، پوهه دي په ټولو اعمالو او احوالو».

همدارنګه الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ﴾ [النحل: ٣٦].

ترجمه: «او خامخا بيشکه مونږ ليږلي دي په هر امت کښی يو پيغمبر په دي خبره چه يواځی د يو الله ﷻ عبادت او بندګي وکړۍ اود طواغيتو له

عبادت او بندګی څخه ځان وساتی».

همداشان په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿وَٱلَّذِينَ ٱجۡتَنَبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ أَن يَعۡبُدُوهَا وَأَنَابُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلۡبُشۡرَىٰۚ فَبَشِّرۡ عِبَادِ ١٧﴾ [الزمر: ۱۷].

ترجمه: «او هغه کسان چه ځان وساتي له عبادت او بندګی د طاغوت څخه، او راوګرزي په عبادت او بندګی کښی يواځی يو الله تعالی ته، نو د همدوئ لپاره زيرې دي (په جنتونو او ډول ډول نعمتونو)».

نو د توحيد معنی همدا ده چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو له عبادت او بندګی څخه ځان وساتل شي، او يواځی د يو الله تعالی عبادت او بندګي وشي، بلکه يو بنده تر هغه مسلمان او موحد کيدې نشي ترڅو چه د الله تعالی پرته د نورومعبودانو په عبادت او بندګی باندی کفر او له هغی څخه انکار ونکړي.

او «طاغوت» دی ته وايي چه له الله تعالی پرته يي عبادت او بندګي کيږي، هر ډول عبادت او بندګي چه وي، که دعا او غوښتنه وي، يا ورڅخه مرسته او کومک غوښتل وي، يا اعتماد او بروسه کول وي، يا د هغه لپاره حلالکه کول وي، او که د هغه لپاره نذر او منښته منل وي، او ياهم په تحليل او تحريم کښی د هغه پيروي او اتباع کول وي، او يا ورته دخلافونو دحل او فصل کولو لپاره فيصلی وروړل وي، او يا د الله تعالی له شريعت پرته په بل قانون باندي فيصله کولو باندي رضا او خوشحاله کيدل وي.

مشهور مفسّر ابن جرير طبري رحمه الله د «طاغوت» په تفسير کښې فرمايي:
«والصَّوابُ من القولِ عندِي في «الطَّاغُوتَ» أنه كُلُّ ذِي طُغْيانٍ على الله، فعُبِدَ من دونِه، إما بقَهْرٍ منه لِمَن عَبَدَه، وإما بطَاعةٍ مِمَّن عبده له، وإنسانًا كان ذلك المَعْبودُ، أو شَيْطانًا، أو وَثَناً، أو صَنَمًا، أو كائِنًا ما كانَ من شيءٍ».

ترجمه: د «طاغوت» په تفسير کښي زما په نظر صحيح خبره دا ده چه «طاغوت» هرهغه سر کښه او له الله تعالی څخه سرغړوونکي ته وايي چه د سر کشۍ سره سره يي د الله تعالی پرته عبادت او بندګي هم کيږي، که هغه په زور پر خلکو دا خپل عبادت او بندګي منلي وي، او که عابدينو په خوښه وي، او دغه معبود انسان وي که شيطان وي يا بُت وي، او يا بل کوم شې وي.

نو «طاغوت» هر هغه شې دې چه په سرکښۍ او سرغړونه کښې انتها ته رسيدلې وي، او خلک د الله تعالی له لاری بندوي، او په لويه بې لارۍ يي بې لارې کوي.

داسې طواغيت چه د الله تعالی پرته يي بندګي کيږي

او داسې طواغيت چه د الله تعالی پرته يي بندګي کيږي ډير ډولونه لري، خو د ټولو څخه ډير سرکښه يي درې دي: شيطان، هغه بتان او معبودان چه د الله عزّوَجَلّ څخه پرته يي بندګي کيږي، او هغه مشران او حاکما چه د الله تعالی له راليږلي شريعت څخه پرته په نورو قوانينو او نظامونو باندي فيصلې

كوي.

لومړنۍ ډول طاغوت: شيطان:

چه د هر ډول شرك او سركښی اساس او بنياد دې، بلكه د الله تعالی پرته چه د هرچا عبادت او بندګي كيږي نو هغه په اصل او حقيقت كښی د شيطان عبادت او بندګي ده؛ ځكه همدا شيطان يي سبب او دغه كار ته بلونكې دې، لكه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿۞أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٦٠ وَأَنِ ٱعۡبُدُونِيۚ هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٦١﴾ [يس: ٦٠-٦١].

ترجمه: «آيا وصيت او حكم می نه دې كړې تاسو ته أي بنيادمانو ! چه عبادت او بندګي به نه كوی د شيطان؛ بيشكه هغه ستاسو ښكاره دښمن دې، او زما بندګي وكړی همدا سمه لار ده».

همدارنګه الله عزّوَجلّ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ١١٦ إِن يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ إِنَٰثٗا وَإِن يَدۡعُونَ إِلَّا شَيۡطَٰنٗا مَّرِيدٗا ١١٧ لَّعَنَهُ ٱللَّهُۘ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنۡ عِبَادِكَ نَصِيبٗا مَّفۡرُوضٗا ١١٨ وَلَأُضِلَّنَّهُمۡ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمۡ وَلَأٓمُرَنَّهُمۡ فَلَيُبَتِّكُنَّ ءَاذَانَ ٱلۡأَنۡعَٰمِ وَلَأٓمُرَنَّهُمۡ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلۡقَ ٱللَّهِۚ وَمَن يَتَّخِذِ ٱلشَّيۡطَٰنَ وَلِيّٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ فَقَدۡ خَسِرَ خُسۡرَانٗا مُّبِينٗا ١١٩ يَعِدُهُمۡ وَيُمَنِّيهِمۡۖ وَمَا يَعِدُهُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ إِلَّا غُرُورًا ١٢٠ أُوْلَٰٓئِكَ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُ وَلَا

يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿١٢١﴾ [النساء: ١١٦-١٢١].

ترجمه: «بیشکه الله نه بخښي شرک له الله تعالی سره، او بخښنه کوي د هغه ګناهونو چه پرته له شرکه څخه وي هغه چاته چه د الله تعالی خوښه شي، او هغه چا چه شرک وکړ دالله تعالی سره نو یقیناً هغه ګمراه شو په ګمراهی لری سره له حق نه، دا مشرکان نه رابلي پرته له الله عزّوَجَلّ نه مګر خو رابلي ښځینه بتان، او نه رابلي مګر سرکښه شیطان، الله تعالی لعنتي کړې دې دغه شیطان، ویلي دي شیطان چه خامخا به ونیسم ستا له بندګانو څخه ځان ته یوه معینه معلومه برخه، او خامخا به ګمراه کړم دغه خپله برخه بنیادمان او ددي لپاره به امیدونه ورته ورکړم، او امر به ورته وکړم چه غوڅ کړي د چارپایانو غوږونه، او امر به ورته وکړم چه بدل کړي د الله تعالی پیدایښت، او هرڅوک چه شیطان په دوستی ونیسي، او د الله تعالی دوستي پریږدي، نو یقیناً تاواني شو په ښکاره تاوان سره، شیطان ورته وعدی ورکوي، او هم ورته امیدونه ورکوي، او شیطان وعده نه ورکوي مګر دغولونی او د فریب، نو همدغسی خلک چه د شیطان په دوکه او فریب کښې راشي ځاي دورتللو د هغوئ اور د جهنم دې چه وبه نه مومي له دغه جهنم څخه خلاصې».

ځکه خو الله تعالی هم د هغه چا سزا چه د الله تعالی له قرآن او یادونی څخه مخ اړوي نو سزا یي دا ده چه شیطان ورباند مسلط کړي، لکه چه فرمایي:

﴿وَمَن يَعۡشُ عَن ذِكۡرِ ٱلرَّحۡمَٰنِ نُقَيِّضۡ لَهُۥ شَيۡطَٰنٗا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٞ ٣٦ وَإِنَّهُمۡ لَيَصُدُّونَهُمۡ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَيَحۡسَبُونَ أَنَّهُم مُّهۡتَدُونَ ٣٧ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَنَا قَالَ يَٰلَيۡتَ بَيۡنِي وَبَيۡنَكَ بُعۡدَ ٱلۡمَشۡرِقَيۡنِ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرِينُ ٣٨ وَلَن يَنفَعَكُمُ ٱلۡيَوۡمَ إِذ ظَّلَمۡتُمۡ أَنَّكُمۡ فِي ٱلۡعَذَابِ مُشۡتَرِكُونَ ٣٩﴾ [الزخرف:۳۶-۳۹].

ترجمه: «او هغه څوک چه سترګی پټی کړي او ځان ناخبره ونیسي د الله تعالی له یاد او قرآنکریم څخه نو ورپسی به کړو، او مسلّط به کړو په ده باندی شیطان، نو همدا شیطان به یي ملګرې وي، او بیشکه دوئ خامخا اړوي دوئ لره د لاری حقی څخه، او سره له دی ګومان هم کوي چه دوئ ګنی په سمه لار دي، تر دي چه کله راشي څمونږ خواته دغه سرغړوونکې له قرآنکریم څخه، نو وایي به هغه خپل ملګري ته: هائ ارمان چه وی زما او ستا په منځ کښی لریوالې په اندازه د لریوالي د مشرق له مغرب څخه، نو ته ډیر بد ملګرې یي، او هیڅ ګټه به ونه رسوي تاسو ته نن ورځ، ځکه چه تاسو ظلم او شرک کړې دې، فایده به ونه رسوي دا خبره چه تاسو په عذاب کښی سره شریکان یاست».

نو ددغه ډول طاغوت څخه ځان ساتنه کله په دي کیږي چه په الله تعالی باندي ورڅخه پنا وغواړي او «أعوذ بالله من الشیطان الرجیم» ووایي، او د هغه له پلمو څخه ځان وساتي، او د شیطان په پلونو پسی ورپسی نشي؛ ځکه هغه ښکاره بي لاری کونکې دښمن دې، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿كُتِبَ عَلَيۡهِ أَنَّهُۥ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُۥ يُضِلُّهُۥ وَيَهۡدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ٤﴾ [الحج: ٤].

ترجمه: «مقرر شوی دي ددی شیطان په حق چه بیشکه هرچا له دغه شیطان سره دوستي وکړه نو همدا شیطان به یي ګمراه کوي له سمی لاری څخه، او لار ښوونه به ورته کوي ګرم اور ته».

د شیطان دوستي داده چه د هغه په پلونو پَل کیږدي، او د هغه د وعدو تصدیق وکړي، او د هغه وروراندی کړی ارزوګانو ته امیدوار شي، او چه شیطان ورته کوم ګناهونه ښایسته کوي نو دا دوست یي کوي، او د الله تعالی له هدایت او لارښوونی څخه سرغړونه کوي، او څوك چه دغه کارونه کوی هغه د شیطان دوست دې.

شیطان د بنیادم سره په هر کار کښی ورسره وي، او ورپسی وي، لکه چه دا معنی د رسول اللهﷺ څخه د جابر بن عبد الله رضي الله عنهما په حدیث شریف کښی ثابت دي کوم چه په صحیح مسلم شریف کښی دې.

نو د شیطان له شر او فتنی څخه د خلاصی لپاره الله تعالی مونږ ته ښوونه کړی ده چه همیشه په الله عزّوَجَلّ باندی له شیطان څخه پنا وغواړو، او په الله تعالی باندی خپل ایمان پوخ کړو، او توکل او اعتماد وربادی وکړو، او خپل عبادت او بندګي الله تعالی ته خالصه کړو، او د الله تعالی یادونه او ذکر له یاده ونه باسو.

ځکه د ایمان کمزوري، د توکل او اخلاص کمزوري هغه اسباب دي چه شیطان پر انسان باندی مسلط کوي.

همداراز د شیطان لاری هغه هم دي چه د هغی له لاری پر انسان خپل تسلط پلې کوي: لکه د ډیری غصی او قهر وخت، د ډیری خوشحالی

وخت، په شهواتو کښې غرقیدل، له جماعت او ټولنې څخه ځانته کیدل، یواځیوالې په ځانګړې ډول په سفر کښې، او د خلکو تر منځ د خبرو ورو راوړو په وخت کښې، او همدارنګه سرې له پردئ ښځې سره یواځې کیدلو وخت کښې، بد ګوماني، او د شك او تهمت ځایونو ته ورتلل.

ځکه خو د انسان د هر کار په پیل کښې بسم الله ویلو باندې رسول اللهﷺ امر کړې دې، تر څو چه یو خو په دغه کار کښې برکت وي، اوبل د شیطان له پلمو څخه وساتل شی، نو بنده به د خوراک، څښاک، کور ته د ننوتلو په وخت، له کوره د وتلو په وخت، سبا، بیګا، او کله چه په سورلۍ سپریږي، یا له خپلې میرمنې سره کوروالې کوي، یا هم قضاء حاجت کوي او که ویده کیږي، نو په دې ټولو کښې باید «بسم الله» ووایي.

همدارنګه په صحیح مسلم شریف کښې د ابو سعید خدريؓ په حدیث شریف کښې رسول اللهﷺ فرمایي:

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ».

ترجمه: «کله چه یو له تاسو څخه ارګمې کوئ نو تر خپل توانه دې خوله پخپل لاس بنده کړي؛ ځکه که خوله خلاصه او وازه پریږدي نو شیطان پکښې ننوځي».

د مسند احمد او مصنف عبد الرزاق په روایت کښې راغلي دي چه:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّؓ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مَعَ التَّثَاؤُبِ».

ترجمه: «کله چه یو له تاسو ارګمې کوي نو په خپله خوله باندي دي لاس کېږدي؛ ځکه شیطان د ارګمي په وخت کښې په خوله کښې ننوځي».

نو څوک چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ د لارښوونی پیروي ګوي هغه به د شیطان له پلمو څخه په امن او امان کښې وي، خو که څوک په دغه پیروۍ کښې کوتاهي کوي نو د شیطان له پلمو څخه نشي بچ کیدې، او کیدې شي د شیطان له پلمو او ضرر او ګمراهۍ څخه ورته ډیر ضرر ورسیږي.

دوهم ډول طاغوت: هغه بتان او معبودان چه د الله تعالی پرته یي عبادت او بندګي کیږي.

او طواغیت هم څو ډوله دي:

– ځینی یي بتان او څیري دي چه د یو چا په شکل باندي کښل شوي او کنستل شوی وي، یا د انسانانو په شکل او یا هم د ځینو حیواناتو په شکل، او یا په بل کوم شکل، بیا د ځینو مشرکانو عقیده دا وي چه دغه بتان ګنی یو چا ته ګټه او نقصان رسولې شي، او ځینی نور یي بیا دا عقیده نلري، خو داسی ګومان کوي چه دوئ د خپلو معتقدینو لپاره سفارښت کوي، نو له دي کبله هغوئ ته په حلالکو منښتو منلو او د خپلو ضرورتونو په غوښتلو هغوئ ته تقرب او نژدیکت حاصلوي، الله جل جلاله فرمايي: ﴿قَالَ أَتَعۡبُدُونَ مَا تَنۡحِتُونَ ۝٩٥ وَٱللَّهُ خَلَقَكُمۡ وَمَا تَعۡمَلُونَ ۝٩٦﴾ [الصافات: ۹۵-۹٦].

ترجمه: «آیا تاسو بندګي کوئ د هغه بتانو چه تاسو یي پخپله تراشی، او

پخپله مو کنستلي دي، او الله عزّوَجَلّ تاسو هم پیدا کړي یاست او هم یې ستاسو کښل شوي او کنستل شوي بتان پیدا کړې دي، یا هغه څه یې هم پیدا کړي دي چه تاسو یې کوئ».

همدارنګه په بل ځاي کښې الله عزّوَجَلّ فرمایي:

﴿وَٱتۡلُ عَلَيۡهِمۡ نَبَأَ إِبۡرَٰهِيمَ ۝٦٩ إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦ مَا تَعۡبُدُونَ ۝٧٠ قَالُواْ نَعۡبُدُ أَصۡنَامٗا فَنَظَلُّ لَهَا عَٰكِفِينَ ۝٧١ قَالَ هَلۡ يَسۡمَعُونَكُمۡ إِذۡ تَدۡعُونَ ۝٧٢ أَوۡ يَنفَعُونَكُمۡ أَوۡ يَضُرُّونَ ۝٧٣ قَالُواْ بَلۡ وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا كَذَٰلِكَ يَفۡعَلُونَ ۝٧٤ قَالَ أَفَرَءَيۡتُم مَّا كُنتُمۡ تَعۡبُدُونَ ۝٧٥ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمُ ٱلۡأَقۡدَمُونَ ۝٧٦ فَإِنَّهُمۡ عَدُوّٞ لِّيٓ إِلَّا رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ۝٧٧ ٱلَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهۡدِينِ ۝٧٨ وَٱلَّذِي هُوَ يُطۡعِمُنِي وَيَسۡقِينِ ۝٧٩ وَإِذَا مَرِضۡتُ فَهُوَ يَشۡفِينِ ۝٨٠ وَٱلَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحۡيِينِ ۝٨١ وَٱلَّذِيٓ أَطۡمَعُ أَن يَغۡفِرَ لِي خَطِيٓـَٔتِي يَوۡمَ ٱلدِّينِ ۝٨٢﴾ [الشعراء: ۶۹-۸۲].

ترجمه: «او ولوله په دوئ باندی قیصه او احوال د ابراهیم عليه السلام، کله چه یې خپل پلار او قوم ته وویل: تاسو د چا بندګي کوئ؟

هغوئ په ځواب کښې ورته وویل: مونږ د ځینو بتانو بندګي کوو، چه همیشه یو مونږ هغوئ ته عبادت او بندګي کونکي.

نو ابراهیم عليه السلام ورته وویل: آیا دوئ ستاسو اواز اوري چه کله یې رابلی او رامددشه ورته وایي؟ او یا درته څه ګټه او یا ضرر رسولې شي؟

هغوئ ورته وویل: (نه دا یو کار هم نشي کولې)خو مونږ خپل مشران دغسی لیدلي دي چه ددوئ عبادت او بندګي به یې کوله.

نو ابراهیم علیه السلام ورته وویل: آیا تاسو په دي پوهیږئ چه هغه څه چه تاسو یي یي عبادت او بندګي کوئ، تاسو او ستاسو پلرونو، نو دوئ زما دښمنان دي، پرته د پروردګار د عالمیانو څخه، هغه رب چه زه یي پیدا کړې یم نو همغه به راته سمه لار هم وښايي، او هغه رب چه ما ته خوراک راکوي، او څښاک راکوي، او کله چه زه مریض او رنځور شم نو هغه راته شفا راکوي، او هغه رب چه ما مړ کوي او بیا می بیرته ژوندي کوي، او هغه رب چه زه امید لرم چه ما ته زما خطایي راوبخښي د قیامت په ورځ».

همداراز په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿۞وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَآ إِبۡرَٰهِيمَ رُشۡدَهُۥ مِن قَبۡلُ وَكُنَّا بِهِۦ عَٰلِمِينَ ٥١ إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦ مَا هَٰذِهِ ٱلتَّمَاثِيلُ ٱلَّتِيٓ أَنتُمۡ لَهَا عَٰكِفُونَ ٥٢ قَالُواْ وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا لَهَا عَٰبِدِينَ ٥٣ قَالَ لَقَدۡ كُنتُمۡ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمۡ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٥٤ قَالُوٓاْ أَجِئۡتَنَا بِٱلۡحَقِّ أَمۡ أَنتَ مِنَ ٱللَّٰعِبِينَ ٥٥ قَالَ بَل رَّبُّكُمۡ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا۠ عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ٥٦ وَتَٱللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصۡنَٰمَكُم بَعۡدَ أَن تُوَلُّواْ مُدۡبِرِينَ ٥٧﴾ [الأنبياء: ٥١-٥٧].

ترجمه: «او خامخا یقیناً ورکړې وو ابراهیم علیه السلام ته پوهه ددین او حقه نیکه لاره په عقایدو او اعمالو کښې پخوا له دې نه، او وو مونږ په ده باندي خبردار، کله چه یي وویل خپل پلار او قوم ته: څه دي دغه بتان چه تاسو یي عبادت او بندګي کوئ، او په دي څه دلیل دې؟

هغوئ ورته وویل: (دلیل نشته خو) موندلي دي مونږ خپل پلرونه او

مشران چه ددوئ عبادت او بندګي يي کوله.

نو ابراهيمعليه السلام ورته وويل: بیشکه خامخا تاسو او ستاسو مشران په ښکاره ګمراهۍ کښې یاست.

نو هغوئ ورته وويل: آیا ته رښتیا وایې که ټوقې مسخرې کوې؟

نو ابراهيمعليه السلام ورته وويل: بلکه رب ستاسو هغه څوک دې چه رب د اسمانونو او د ځمکې دې، هغه رب چه دغه ټول يي پيدا کړي دي، او زه په دغه خبره له ګواهانو څخه یم، او قسم په الله چه خامخا به څه چل تدبير جوړ کړم ستاسو بتانو ته وروسته له هغه چه تاسو وګرځئ شاکونکي دوئ ته.

او له معبودانو څخه ځینې يي هغه ونې او تيګې دي چه خلک يي تعظيم او تجليل کوي، او ځينې مشرکان په هغوئ کښې کفري عقيدي لري، لکه دا عقيده چه دغه ونې بوټي چا ته ګټه او نقصان رسولې شي، او يا د چا لپاره د اللهسبحانه وتعالی په وړاندې سفارښت کولې شي، چه څوک يي عبادت او بندګي وکړي او د عبادت په انواعو ورته ځان ورنژدې کړي».

په جاهلیت کښې چه د کومو بتانو ونو او تيګو عبادت او بندګي کيدله هغه ډیر دي، تردې چه یواځې د کعبې شریفې ګرد چاپیر درې سوه شپیته بتان وو، بیا کله چه رسول اللهصلی الله علیه وسلم مکه مکرمه فتحه کړه هغه ټول يي مات کړل.

د عربو په ځینو کليو کښې ډیرې ونې او تيګې وې چه خلکو به يي د الله تعالی پرته د هغې عبادت او تعظیم کولو.

د باطلو معبودانو څخه ځینې يي قبرونه زيارتونه او درګاهونه دي چه د

الله تعالی پرته یې عبادت او بندګي کیږي، نو ځینی ورځخه طواف کوي، او څوک ورلره حلالکی کوي، او څوک ورته نذرونه منښتی او مالونه وړاندی کوي، او د ځینو بیا منجوران او خادمان وي چه خلک د الله تعالی له لاری بندوي، او پدغه ډول د خلکو مالونه په باطله طریقه خوري، او خلکو ته په یوه او بله طریقه او درواغو باندي ددغه قبرونو او د مړو څخه سوال، د ضرورتونو غوښتنی او د مصیبتونو ددفع لپاره ددوئ رابلنه ښایسته کوي، حال دا چه رسول اللهﷺ فرمایلي دي:

«اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يُعْبَدُ» [رواه مالك].

ترجمه: «اي الله ځما له قبر څخه بت او باطل معبود مه جوړوه چه عبادت او بندګي یې کیږي».

بلکه رسول اللهﷺ منع فرمایلی ده چه له قبرونو څخه مسجدونه جوړ شي؛ ددي لپاره چه خلک د قبرونو او مړو بندګی کښی اخته نشي.

د جندب بن عبد اللهؓ څخه روایت دې چه بیشکه رسول اللهﷺ فرمایلي دي:

«إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلاَ فَلاَ تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ». [رواه مسلم]

ترجمه: «بیشکه هغه څوک چه له تاسو څخه مخکښی وو- یعنی بنی اسراییل - نو هغوئ به د خپلو پیغمبرانو او نیکانو قبرونو څخه مسجدونه جوړول، نو خبردار ! چه تاسو له قبرونو څخه مسجدونه جوړ نکړی، بیشکه

زه تاسو له دغه کار څخه منع کوم».

او ابو عبیدة بن عامر بن الجرّاح رضي الله عنه فرمايي: «كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ نَبِيُّ اللّٰهِ ﷺ: أَنْ أَخْرِجُوا يَهُودَ الْحِجَازِ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ شِرَارَ النَّاسِ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ». [مسند الإمام أحمد]

ترجمه: «د رسول الله ﷺ په ژوند کښې آخري خبرې دا وې چه: د حجاز يهود د عربي جزيرې څخه وباسئ، او ښه پوهه شئ چه بدترين له خلکو څخه هغه څوک دي چه له قبرونو څخه مسجدونه جوړوي».

د قبرونو څخه مسجدونه جوړولو معنی دا ده چه هلته لمونځونه وشي، او يا د هغې طرف ته لمونځ وشي، او يا ورباندي حقيقةً مسجد جوړ شي چه لمونځونه پکښې ادا کيږي، نو که څوک له دې دريو څخه هر يو کار وکړي هغه په دغه ګناه، منهي عنه او منع شوي کار کښې واقع شو.

د باطلو معبودانو له جملې څخه ځينې هغه شيان دي چه په هغه کښې د شرک او د غير الله د عبادت او بندګۍ نښه او علامه وي، لکه په سنن ترمذي کښې چه د رسول الله ﷺ څخه روايت دې چه هغه د عدي بن حاتم رضي الله عنه په غاړه کښې طلايي صليب وليده نو ورته يې وويل: «يَا عَدِيُّ اطْرَحْ عَنْكَ هَذَا الْوَثَنَ»، «يعنی اې عدي ! دا بت دې له غاړې څخه لرې کړه».

مقصد دا چه هر هغه شې چه د الله تعالی پرته يې بندګي کيږي نو هغه طاغوت دې، که هغه بت وي يا ونه وي، يا تيګه وي، يا قبر يا هم بل کوم شې وي.

ابو هريره ﷺ له رسول الله ﷺ څخه نقل کوي چه هغه فرمايلي دي: «يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ، فَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ، وَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ، وَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيتَ الطَّوَاغِيتَ». [متفق عليه]

ترجمه: «د قيامت په ورځ به الله عزّوَجَلّ خلك راټول کړي بيا به ورته ووايي: هرچا چه د کوم شي عبادت کړې وي په هغه پسی دي ورپسی شي، نو چا چه د لمر عبادت کړې وي هغه به په لمر پسی لاړ شي، او چا چه د سپوږمۍ عبادت کړې وي هغه به په سپوږمۍ پسی لاړ شي، او هر چا چه د هر طاغوت عبادت کړې وي هغه به په همغه طاغوت پسی لاړ شي».

او دا ورپسی کيدل به د جهنم د اور طرف ته وي الله دي مونږ ټول تری وساتي، لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَٰرِدُونَ ۝٩٨ لَوْ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةً مَّا وَرَدُوهَا ۖ وَكُلٌّ فِيهَا خَٰلِدُونَ ۝٩٩ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ۝١٠٠﴾ [الأنبياء: ۹۸-۱۰۰].

ترجمه: «بيشکه تاسو او هغه څه چه تاسو يي د الله تعالی پرته عبادت او بندګي کوئ خس او خشاك د جهنم به ياست، تاسو به دغه جهنم ته ننوتونکي ياست، که ستاسو دغه معبودان په حقه وې نو جهنم ته به نه وو ننوتلي، او تاسو ټول به په دغه جهنم کښې هميشه لپاره ياست، ددي جهنميانو به هلته په جهنم کښې چغې سورې وي، او دوئ به په جهنم کښې

هيڅ نه اوري».

نو دا آيتونه په دي دلالت کوي چه دغه باطل معبودان خپلو عابدانو ته هيڅ ډول ګټه نشي رسولاي، بلکه دغه معبودان او عابدان به يي ټول په قيامت کښې په اور کښې غورزول کيږي.

هو، هغه څوك چه د هغوئ عبادت او بندګي ځينې مشركان كوي او هغه معبودان پرې رضا او خوشحاله نه دي، نو دوئ په دغه طاغوت كښې نه راځي، ځكه دوئ خو مشركانو پخپله په الوهيت او خدايي نيولي دي او دغه باطله عقيده يي پکښې لرلې ده، حال دا چه هغوئ د دوئ له شرك او كفر څخه بيزاره دي، لكه چه الله عزّوَجَلّ فرمايي: ﴿ٱتَّخَذُوٓاْ أَحۡبَارَهُمۡ وَرُهۡبَٰنَهُمۡ أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَٱلۡمَسِيحَ ٱبۡنَ مَرۡيَمَ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُوٓاْ إِلَٰهٗا وَٰحِدٗاۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۚ سُبۡحَٰنَهُۥ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ٣١﴾ [التوبة: ۳۱].

ترجمه: «دى اهل كتابو نيولي وو علماء او پيران خپل په الوهيت او خدايي سره پرته له الله تعالى څخه، او همدارنګه يي نيولې وو مسيح عليه السلام په الوهيت سره، حال دا چه دوئ ته امر نه وو شوې مګر ددې خبرې چه دوئ دي عبادت او بندګي يواځې د يو الله تعالى وكړي؛ ځكه نشته لايق او مستحق د عبادت او بندګۍ مګر يواځې يو الله عزّوَجَلّ دې، پاك دې او پورته او لوي دې الله تعالى له هغه شرك څخه چه دا مشركان يي كوي».

همدارنګه په بل ځاي كښې فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتۡ لَهُم مِّنَّا ٱلۡحُسۡنَىٰٓ أُوْلَٰٓئِكَ عَنۡهَا مُبۡعَدُونَ ١٠١ لَا يَسۡمَعُونَ حَسِيسَهَاۖ وَهُمۡ فِي مَا

ٱشۡتَهَتۡ أَنفُسُهُمۡ خَٰلِدُونَ ١٠٢ لَا يَحۡزُنُهُمُ ٱلۡفَزَعُ ٱلۡأَكۡبَرُ وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ هَٰذَا يَوۡمُكُمُ ٱلَّذِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ١٠٣﴾ [الأنبیاء: ۱۰۱-۱۰۳].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان - چه عبادت اوبندګي یي کیږي - او د هغوئ په حق کښې نیکه فیصله شوی ده د نیکی مرتبی سعادت او د جنت، نو دوئ له اور او جهنم څخه لری کړې شوي دي، نه به اوري کشار او اواز د اور او د جهنم، بلکه دوئ به په هغه نعمتونو کښې چه ددوئ زړونه یي غواړي همیشه لپاره وي، نه به غمجن کوي دوئ لره هغه لویه ویره او هیبت، او ورسره مخامخ کیږي به ملایکی او ورته به وایي: دا مو هغه ورځ ده چه تاسو سره یي وعده شوی وه».

همدارنګه هغه نیکان بندګان او اولیاء چه ځینی مشرکان یي په ظلم او درواغو عبادت او بندګي کوي، نو دغه نیکان ددوئ له عبادت او شرک څخه بیزاره دي.

خوهغه څوک چه د الله تعالی پرته د ځان په عباد باندي رضا شي، او یا دی کار ته خلک رابلي، نو شک نشته چه هغه د «طاغوت»په معنی کښې شامل دې، لکه فرعون چه خپل قوم ته ویلي وو:

﴿مَا عَلِمۡتُ لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرِي﴾ [القصص: ۳۸].

ترجمه: «زه تاسو لپاره د خپل ځان پرته بل معبود نه پیژنم».

دریم ډول: هغه څوک چه دالله رالیږلي وحي پرته په نورو قوانینو فیصلی کوي

هرهغه څوک چه په یوه منطقه کښی په خلکو مشر وي، او د هغوئ تر منځ په فیصلو کښی د الله تعالی له رالیږل شوي شریعت څخه سرغړونه کوي، او د مخلوق لخوا په جوړ شوو قوانینو باندي پخپله خوښه د هغوئ ترمنځ فیصلی کوي، او د الله تعالی حرام کړي ورته حلالوي، او د الله تعالی حلال کړي ورته حراموي، نو دا هم یو ډول طاغوت دې، غواړي چه د الله تعالی پر ځاي دده عبادت او بندګي وشي.

او دلته دده عبادت او بندګي دا ده چه په تحلیل او تحریم کښی دده پیروي وشي، لکه کله چه عدي بن حاتمﷺ له رسول اللهﷺ څخه دا آیت کریمه واوریده:

﴿ٱتَّخَذُوٓاْ أَحۡبَارَهُمۡ وَرُهۡبَٰنَهُمۡ أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ﴾ [التوبة: ۳۱].

ترجمه: «دی اهل کتابو خپل ملایان او پیران په الوهیت او خدایي نیولي دي پرته له الله عزّوَجَلّ څخه».

نو عديﷺ ورته وویل: مونږ خو د هغوئ عبادت نه کولو؟

رسول اللهﷺ ورته وویل: آیا داسی نه وو چه هغوئ به د الله تعالی لخوا حلال شوې شې تاسو ته حرامولو نو تاسو به د هغوئ په دغه تحریم کښی پیروي کوله، او د الله لخوا یو حرام شوې شی به یي درته حلالولو نو تاسو به یي په تحلیل کښی پیروي کوله؟

عديﷺ ورته وویل: هو همداسی وه.

نو رسول اللهﷺ ورته وویل: همدغه ددوئ عبادت دې.

او حذیفه رضي الله عنه فرمايي: «أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يُصَلُّوا لَهُمْ، وَلَكِنَّهُمْ كَانُوا مَا أَحَلُّوا لَهُمْ مِنْ حَرَامٍ اسْتَحَلُّوهُ، وَمَا حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَلاَلِ حَرَّمُوهُ، فَتِلْكَ رُبُوبِيَّتُهُمْ». [رواه سعيدُ بن مَنصورٍ في تفسيره].

ترجمه: «خبردار ! چه اهل کتابو دغه ملايانو او پيرانو طرف ته لمونځونه نه کول، لکن دغه ملايانو او پيرانو چه به کوم حرام شي ته حلال ويل دوئ به هم حلال ګڼلو، او کوم حلال شي ته چه به يي حرام ويلو نو دوئ به هم هغه حرام ګڼلو، او هم دا يي ربوبيت او الوهيت وو».

د طواغيتو له جملې څخه غيب ګويان، فالګر کف شناس، او کوډګران هم دي، څوک چه دا دعوه کوي چه په غيبو پوهيږي، او ځينې ناپوهان او ګمراهان هغوئ ته خپلې فيصلې وروړي، الله تعالى فرمايي:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓا۟ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓا۟ أَن يَكْفُرُوا۟ بِهِۦ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ۝٦٠﴾ [النساء: ٦٠].

ترجمه: «آيا ته نه ګورى هغه کسانو ته چه ګومان کوي چه هغوئ هم ايمان لري په هغه کتاب چه تاته درنازل شوې دې(قرآنکريم) او هم په هغه کتابونو چه له تا څخه مخکنيو پيغمبرانو ورليږل شوې وو، او بيا هم غواړي خپلې لانجې د حل او فصل لپاره و طاغوت ته يوسي، حال دا چه دوئ ته

حکم شوې وو چه دوئ به انکار او کفر کوي په دغه طواغیتو باندي، خو شیطان غواړي چه دوئ له حق څخه په ډېر لرې ګمراهۍ سره ګمراه کړي».

او رسول اللهﷺ هم جادوګر فالګر او کوډګرو ته له ورتګ څخه منع فرمایلې ده، لکه چه د ابو هریرةرضي الله عنه په حدیث کښې چه رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ -ﷺ-». [رواه الإمامُ أحمد من حديثِ أبي هُريرةَرضي الله عنه].

ترجمه: «هغه څوک چه غیبګو یا فالګر ته لاړ او د هغه خبره یې رښتیا وګڼله نو یقیناً هغه په هغه دین باندې کافر شو چه په محمدﷺ باندې نازل شوې دې».

او مشهور صحابي ابن مسعودرضي الله عنه فرمایي: «مَن أتى كاهِنًا أو سَاحِرًا فصَدَّقه بما يقولُ فقد كَفَرَ بما أُنْزِلَ على مُحَمَّدٍ». [رواه البَزّارُ].

ترجمه: «هغه څوک چه غیبګو یا جادوګر ته لاړ او د هغه خبره یې رښتیا وګڼله نو یقیناً هغه په هغه دین باندې کافر شو چه په محمدﷺ باندې نازل شوې دې».

او د الله تعالی له حکم او شریعت څخه مخ اړونه او سرغړونه، او د هغې په بدل کښې د طواغیتو قوانینو او فیصلو پسې ګرزیدل او ورپسې کیدل د منافقینو عمل او صفت دې لکه چه الله جل جلاله فرمایي:

﴿وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعۡنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٞ مِّنۡهُم مِّنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَۚ وَمَآ أُوْلَٰٓئِكَ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٤٧ وَإِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَهُمۡ إِذَا فَرِيقٞ مِّنۡهُم مُّعۡرِضُونَ ٤٨ وَإِن يَكُن لَّهُمُ ٱلۡحَقُّ يَأۡتُوٓاْ إِلَيۡهِ مُذۡعِنِينَ ٤٩ أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ٱرۡتَابُوٓاْ أَمۡ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ وَرَسُولُهُۥۚ بَلۡ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ٥٠ إِنَّمَا كَانَ قَوۡلَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ إِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَهُمۡ أَن يَقُولُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ٥١ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَخۡشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقۡهِ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ٥٢﴾ [النور: ٤٧-٥٢].

ترجمه: «او وايي منافقان چه مونږ ايمان لرو په الله تعالی او په رسول اللهﷺ باندی، او غاړه ايښودونکي يو الله تعالی او د هغه رسولﷺ ته، خو بيا هم مخ ګرزوي او سرغړونه کوي يوه ډله له دوئ څخه وروسته له دي اقرارونو هم، او په حقيقت کښی نه دي دوئ رښتيني مؤمنان، او کله چه راوبلل شي دوئ د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ شريعت ته ددی لپاره چه فيصله وکړي ددوئ ترمنځ، نو ناڅاپه يوه ډله له دوئ څخه سرغړونه کوي او د حق له منلو څخه مخ ګرزوي، خو که چيری وي په دي شريعت کښی ددوئ حق او طرفي نو بيا راځي ددی شريعت خوا ته تابعدار او غاړه ايښودونکي، نو آيا ددوئ په زړونو کښی مرض د نفاق دې او که دوئ

شکمن دي په عدالت د شریعت کښې، او که دوئ ویریږي چه ظلم به وکړي په دوئ باندی الله تعالی او دهغه رسولﷺ، داسی نه ده بلکه همدوئ پخپله ظالمان دي چه له حق څخه سرغړونه کوي، بیشکه مؤمنان چه کله الله تعالی او د هغه رسولﷺ خوا ته ورو بلل شي چه ددوئ تر منځ فیصله وکړي، نو دهغوئ وینا داسی وي چه ووایي: مونږ اوریدلې دې حکم د الله تعالی او غاړه ایښودونکي یو هغی ته، او همدغسی خلك همدوئ کامیاب دې، او هغه چا چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ پیروي وکړه، او د الله تعالی څخه ویریږي، او د هغه له نافرمانۍ څخه ځان وساتي، نو همدغسی خلك همدوئ کامیاب دي».

خو هر څوك چه د طاغوت پیروي کوي، نو دغه پیروي یي نور هم د ګمراهۍ، تاوان او تورتمونو کندو ته غورزوي، او که څوك ددغه طاغوت څخه انکاري شی، او په الله تعالی باندي ایمان راوړي، او د الله د رالیږلې شوي لارښوونی پیروي یي وکړه، نو الله تعالی به یي له تیارو څخه رڼا ته راوباسي، او د سلامتیا او زرخیزۍ لاری به ورونښایي، او په خپل رحمت او مهربانۍ کښی به یي داخل کړي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَوۡلِيَآؤُهُمُ ٱلطَّٰغُوتُ يُخۡرِجُونَهُم مِّنَ ٱلنُّورِ إِلَى ٱلظُّلُمَٰتِۗ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ٢٥٧﴾ [البقرة: ٢٥٧].

ترجمه: «الله تعالی د مؤمنانو دوست او کارسازې دې، چه وویاسي دوئ لره له تیارو څخه رڼا ته، او د کافرانو دوست طاغوت دې چه له رڼا څخه یي تیارو ته وویاسي، نو همدغسی خلك د اور والا دي او دوئ به په دغه اور کښی همیشه او تل لپاره وي».

نو طاغوت خپل دوستان د شرك، ناپوهی او ګمراهی، شکونو، حیرانتیا، تنګ ژوند او بدحالی او بدبختی کښی اچوي، الله تعالی دی مونږ تری بچ کړي.

خو هغه څوك چه په اللهﷻ باندی ایمان لري، نو همدا الله تعالی یي دوست او کارساز دې چه له تیارو څخه یي رڼا وخوا ته وباسي، نو د شرك له تیارو څخه یي د توحید رڼا ته، او د ګناه له خواری اوذلّت څخه یي د طاعت او دین پیروی عزت ته، او د بدعتون له ګمراهی څخه د ځلانده سنتو لاری ته، او د شك له حیرانتیا څخه یي د یقین خوشحالی ته، او له تنګی او بدبختی څخه یي پراخی او نیکبختی ته، او له غم فکرونو او سوچونو څخه یي اطمینان، امن او آرامی ته ورویاسي.

بلکه هغه څوك چه د سمی لاری پیروان وي الله تعالی یي نور هم ورته دغه هدایت او روښانتیا ورزیاتوي، نو هره ورځ دوئ له خیر او هدایت څخه لا برخمن او بهرمن کیږي، چه درجی یي پورته کیږي، او نیکی یي څوچنده کیږي ﴿ذَٰلِكَ فَضۡلُ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ۝٤﴾

[الجمعة: ٤].

ترجمه: «او دا د الله تعالی مهرباني ده، او د هغه خوښه ده چه په چا باندی دغه ډول مهرباني کوي؛ ځکه الله تعالی د لوئ مهربانۍ خاوند دې».

اتم درس: د شرک ډولونه او ورڅخه ویره کول

شرك هغه لويه ګناه ده چه الله ﷻ په ډاګه د هغې په هکله ډېر ټينګار کړې دې چه بنده ورڅخه ځان وژغوري، او کنه نو دغه ګناه په دنيا کښې له توبې پرته د بخښنې هيڅ لار نه لري، بلکه مشرك سړې که بې توبې مړ شي نو ابدي او تل ترتله په ددوزخ په اور کښې وي؛ له همدې کبله د قرآنکريم په متعددو آياتونو کښې ورڅخه خپل بندګان ويرولي دي، او ورڅخه يي منع فرمايلې ده، لکه چه الله جلّ جلاله فرمايي:

﴿۞وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ﴾ [النساء: ٣٦].

«يعنې عبادت او بندګي وکړئ يوائې د الله تعالى، او د الله تعالى سره هيڅ شې شريك او برخمن مه منئ».

همدارنګه فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ ١٣﴾ [لقمان: ١٣].

ترجمه: «بيشکه شرك ډېر لوئ ظلم دې».

او په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ ٧٢﴾ [المائدة: ٧٢].

ترجمه: «بيشکه شان دادې چه هرچا شرک وکړ او برخمن يي ومنلو د الله تعالى سره، نو يقيناً حرام کړ الله تعالى پر ده باندې جنت، او ځاي د بيرته ورتللو دده اور دې او نشته ظالمانو مشرکانو ته هيڅ مرسته کونکې».

همدا مقصود په بل ځاي کښې الله داسې بيانوي:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ١١٦﴾ [النساء: ١١٦].

ترجمه: «بيشکه الله جلّ جلاله نه بخښي دا کار چه شريک وګڼل شي د الله تعالى سره، او بخښنه کوي د هغه ګناه چه راښکته وي له شرک څخه، او هغه چا چه شرک وکړ له الله تعالى سره نو يقيناً ګمراه شو په ګمراهۍ لرى سره له حق نه».

او ابن مسعود رضي الله عنه فرمايي: چه ما له رسول الله ﷺ څخه وپوښتل چه: کومه ګناه ډيره لويه ده؟ هغه راته وفرمايل:

«أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهْوَ خَلَقَكَ». [مسند الإمام أحمد].

ترجمه: «تر ټولو لويه ګناه دا ده چه ته د الله تعالى سره شريک او سيال ومنې، حال دا چه ته يواځې الله تعالى پيدا کړې يي».

او جابر بن عبد الله رضي الله عنهما فرمايي چه: رسول الله ﷺ فرمايي: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَقِيَهُ يُشْرِكُ بِهِ دَخَلَ النَّارِ». [رواه مسلمٌ].

ترجمه: «هر څوک چه د الله تعالى سره په داسې حال کښې مخ شي چه د الله تعالى سره يي هيڅ شې شريک او برخمن ګڼلې نه وي، نو په قيامت

کښې به جنت ته داخل شي، او که څوک ورسره په داسې حال کښې مخ شو چه د الله تعالی سره يې شريکوال منلې وي نو اور ته به داخل شي».

شرک دیته وايي چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت اوبندګي وشي، نو که څوک د الله تعالی ترڅنګ بل چا ته هم چغه ووهي او راوه يې بلي، که هغه دعاء العبادة وي او که دعاء المسألة وي نو داسې شخص مشرک ګڼل کيږي؛ ځکه هغه د الله تعالی سره د هغه په بندګۍ کښې شريکوال، برخمن او سيال منلې دې، او الله تعالی هيڅکله دا نه خوښوي چه له هغه سره دې په عبادت کښې څوک شريک او برخمن وي، نه پيغمبر او نه هم ملايک، او نه بل څوک؛ ځکه عبادت او بندګي يواځې د الله تعالی حق دې، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِۚ أَمَرَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُۚ﴾ [يوسف: ٤٠].

ترجمه: «نه دې حکم او اختيار مګر يواځې يو الله تعالی ته دې، حکم يې کړې دې چه تاسو عبادت او بندګي مه کوئ مګر د يو الله تعالی عبادت او بندګي کوئ».

همدارنګه په بل ځاي کښې فرمايي: ﴿قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ﴾ [فاطر: ٤٠].

ترجمه: «ووايه اې پيغمبره ! ګورئ، ما خبر کړئ ستاسو په هغه شريکانو او خدايانو چه تاسو يې د الله تعالی پرته رابلې، نو راوښيې چه دوئ په دې ټوله لويه ځمکه کوم شې پيدا کړې دې؟».

او همداراز فرمايي: ﴿وَمَن يَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرۡهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ

فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ ۝١١٧﴾ [المؤمنون: ١١٧].

ترجمه: «او هغه څوك چه رابلي د الله تعالى سره بل معبود، چه نشته هيڅ دليل ددغه معبود په عبادت او بندګی باندي، نو دده حساب كتاب په الله تعالى باندی دې، بيشكه شان دا دې چه نه كاميابيږي كافران خلك».

نو هر څوك چه د الله تعالى پرته بل چا ته(په مافوق الأسباب امورو كښی) رامددشه وايي هغه مشرك دې.

او شرك په ټولو ګناهونو كښی لويه ګناه ده، چه په شرعي نصوصو كښی ورته اكبر الكبائر، او لوئ ظلم ويل شوې دې، بلكه شرك د الله تعالى سره د وعدی او لوظ ماتول دي، او په لوئ امانت او په ټولو حقوقو كښی په لوئ حق كښی خيانت كول دي، چه هغه د الله تعالى هغه حق دې چه د هغی له كبله يي دا ټول مخلوقات پيدا كړي دي، او هغه حق يواځی د يو الله تعالى عبادت او بندګي كول دي، نو دداسی لوئ ګناه سزا به هم د ټولو ګناهونو له سزاګانو څخه ډيره لويه وي.

نو په دنيا كښی د شرك سزا د الله تعالى قهر او غضب دې، لكه چه الله تعالى فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُنَادَوۡنَ لَمَقۡتُ ٱللَّهِ أَكۡبَرُ مِن مَّقۡتِكُمۡ أَنفُسَكُمۡ إِذۡ تُدۡعَوۡنَ إِلَى ٱلۡإِيمَٰنِ فَتَكۡفُرُونَ ۝١٠﴾ [المؤمن: ١٠].

ترجمه: «بيشكه هغه كسان چه كافران شي نو ورته اواز به كولې شي چه خامخا د الله تعالى قهر او غصه ډيره غټه ده ستاسو له قهر او غصی نه، نو ياد كړئ هغه وخت چه تاسو به ايمان طرف ته بلل كيدئ، نو تاسو به كفر او

انکار کولو».

او ددي ترڅنګ ورته په دنیا کښی ددوئ د نورو ګناهونو په سبب نوری سزاګانی هم رسیږي؛ ځکه دوئ د الله تعالی له لارښوونی څخه سرغړونه کړی وه.

او همدا ډول ورته ګمراهي بدبختي، ویره، غم، شک او حیرانتیا او په دنیوي ژوند کښی زړه تنګي وربانديي مسلّط کیږي، اګر که دوئ ته ددنیا یو څه سازو سامان هم ورکړل شي، بلکه دغه سازو سامان هم پر دوئ باندی یو ډول عذاب او وبال وي لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِي ٱلْبِلَٰدِ ١٩٦ مَتَٰعٞ قَلِيلٞ ثُمَّ مَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُۖ وَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ١٩٧﴾ [آل عمران: ۱۹٦-۱۹۷].

ترجمه: «دوکه دي نکړي او تیر دی نه باسي تالره ګرزیدل راګرزیدل د کافرو په ملکونو کښی، (دغه چه ورکړ شوي دي کافرو ته) سازوسامان ددنیا دي لږ غوندی، بیا ځاي د ورتلو ددوئ دوزخ دې، او ډیر بد ځاي او فرش دې دغه جهنم».

همداراز فرمايي: ﴿وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُۥٓۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓاْۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٢٣ نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلٗا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٖ ٢٤﴾ [لقمان: ۲۳-۲٤].

ترجمه: «او هغه څوک چه کافر شو نو غمجن دي نکړي تا لره- اي پیغمبره - کفر دهغه؛ بیرته راګرزیدل ددوئ زمونږ خوا ته دي، نو خبر به

کړو دوئ لره په هغه عملونو چه دوئ کړي وو، بيشکه الله تعالی په هغه پټو رازونو د سينو هم خبردار دي، سازوسامان ورکوو ورته په دنيا کښی لږ، او بيا به يي مجبور کړو ننوتلو د عذاب سخت ته».

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُۥ قَلِيلًا ثُمَّ أَضۡطَرُّهُۥٓ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلنَّارِۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ١٢٦﴾ [البقرة: ١٢٦].

ترجمه: «او هغه څوك چه كافر شو نو نفع او سازوسامان به ورکړم ورته لږ غوندی، بيا به يي مجبور کړم د اور عذاب ته، او ډير بد ځاي د ورتللو دي».

او له مرګه وروسته خو د روح له وتلو پسی سمدلاسه ددوئ لپاره سخت او پرله پسی عذاب شروع شي؛ ځکه ددی نه مخکښی دوئ الله تعالی لعنتيان کړي وي.

نو اول خو به په ډيری سختۍ سره د روح په ويستلو کښی په سخت عذاب باندي په عذاب کړل شي، بيا چه کله د قيامت د قايميدو وخت شي، نو په هغه لويه ويره باندی عذاب کړل شي، بيا د عذب د ملايکو په ليدلو د عذاب بل پړاو وي، همدارنګه په قبرونو کښی هم د سخت عذاب سره مخ کيږي، او د قيامت په ورځ چه کومی ويری او ترهی دي هم په دوئ باندی تيريږي.

بيا چه کله د قيامت په ورځ د عرصات په ميدان کښی په هغه غټه ورځ د رانژدي شوي لمر د سوزوونکو وړانګو لاندي هغه اوږده ولاړه هم يو عذاب

دې چه پنځوس زره کاله اوږده ورځ کښې پکښې ودرېږي، او په آخر کښې د دوزخ اور ته ورتلل دي چه تل ترتله به پکښې پاتې کيږي، چه نه ورڅخه عذاب سپکيږي، او نه به ورڅخه وويستل شي.

لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَمَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٌ أُوْلَٰٓئِكَ عَلَيۡهِمۡ لَعۡنَةُ ٱللَّهِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ ١٦١ خَٰلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنۡهُمُ ٱلۡعَذَابُ وَلَا هُمۡ يُنظَرُونَ ١٦٢﴾ [البقرة: ١٦١-١٦٢].

ترجمه: «بيشکه هغه کسان چه کافران شوي دي او په داسې حال کښې مړه شي چه دوئ کافران وي، نو داسې کسان پر دوئ باندې به وي لعنت د الله تعالى او د ملايکو او د ټولو خلکو، هميشه به وي په دغه لعنت کښې، چه نه به سپکولې شي له دوئ څخه عذاب، او نه به ورته مهلت ورکولې شي».

همدارنګه فرمايي: ﴿وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمۡ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقۡضَىٰ عَلَيۡهِمۡ فَيَمُوتُواْ وَلَا يُخَفَّفُ عَنۡهُم مِّنۡ عَذَابِهَاۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي كُلَّ كَفُورٖ ٣٦ وَهُمۡ يَصۡطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا غَيۡرَ ٱلَّذِي كُنَّا نَعۡمَلُۚ أَوَ لَمۡ نُعَمِّرۡكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُۖ فَذُوقُواْ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ٣٧﴾ [فاطر: ٣٦-٣٧].

ترجمه: «هغه کسان چه کافران وي ددوئ لپاره اور د دوزخ دې، نه به ورباندې د مرګ فيصله کيږي چه مړه شي، او نه به ورڅخه د دوزخ عذاب سپکولې شي، همدا شان سزا ورکوو هر کافر ته، او دوئ به چيغې وهي په دغه اور کښې او وايي به: اې ربه ! مونږ له دې اوره څخه بهر وباسه چه نيک

عمل وکړو، پرته له هغه عمل نه چه مخکښې مو کړې وو، نو ورته به وویل شي: آیا مونږ نه وو درکړې تاسو ته دومره عمر چه څوک پکښې پند اخلي نو اخستلې یې شي؟ او هم راغلې وو تاسو ته له دی عذاب څخه ویروونکې، نو اوس وڅکی عذاب؛ ځکه نشته د ظالمانو لپاره هیڅوک کومکي».

همداراز فرمايي: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلْكَٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًاۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِى ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَٰلَيْتَنَآ أَطَعْنَا ٱللَّهَ وَأَطَعْنَا ٱلرَّسُولَا۠ ﴿٦٦﴾ وَقَالُوا۟ رَبَّنَآ إِنَّآ أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا فَأَضَلُّونَا ٱلسَّبِيلَا۠ ﴿٦٧﴾ رَبَّنَآ ءَاتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ ٱلْعَذَابِ وَٱلْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾﴾ [الأحزاب: ٦٤-٦٨].

ترجمه: «بیشکه الله تعالی لعنتیان کړي دي کافران او تیار کړې یې دې هغوئ ته ګرم اور، همیشه به وي دوئ په دغه اور کښې تل ترتله، نه به مومي ځان لپاره هیڅوک دوست کارساز او نه مرسته کونکې، په هغه ورځ چه اړول کیږي را اړول کیږي به مخونه ددوئ په اور کښې او دوئ به وايي: اي افسوس دې مونږ ته چه پیروي مو کړې واي د الله تعالی او د هغه د رسول (صلّی اللهُ عَلیه وسلّم)، او هم به وايي: اي ربه زمونږ ! بیشکه مونږ پیروي کړې وه د خپلو سردارانو او مشرانو، نو هغوئ مونږ د سمی لاری څخه بی لاری کړو، نو اي ربه زمونږ ! ورکړه هغوئ ته دوچند عذاب، او لعنتیان کړه هغوئ په ډیر لوئ لعنت سره».

او د شرک د لوئ خطر او له هغی څخه د ځان ساتلو د وجوب یو دلیل

دادې چه هر څوک شرک وکړي، نو مخکنۍ نیک عمل یې تباه او ابته کیږي، او شخص په کافرانو او تاوانیانو کښی شاملیږي، ګویا چه ده مخکښی هیڅ نیک عمل کړې نه وي؛ ځکه الله ﷻ له مشرک څخه هیڅ یو عمل نه قبلوي.

لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٨٥﴾ [آل‌عمران: ۸۵].

ترجمه: «او هغه څوک چه لټوي پرته له اسلام څخه بل دین نو هیڅکله به ورڅخه قبول نشي، او ورڅخه به ونه منل شي، او دې به په آخرت کښی له تاوانیانو څخه وي».

همداراز فرمایي: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ٦٦﴾ [الزمر: ٦٥-٦٦].

ترجمه: «او خامخا په تحقیق وحی شوی ده تا ته او هغه پیغمبرانو ته چه له تاڅخه مخکښی لیږل شوي دي په دې خبره چه که ته هم -فرض محال- شرک وکړې نو ابته او تباه به شي ستا نیک عمل هم، او خامخا به له تاوانیانو څخه شی، بلکه ته عبادت او بندګي کوه یواځی د یو الله تعالی، او د شاکرینو له جملی څخه شه».

همداشان الله تعالی د یو شمیر پیغمبرانو یادونه په سورت انعام کښی کړی ده او په هغوئ یې ثنا ویلی ده، او بیا یې فرمایلي دي: ﴿وَمِنۡ ءَابَآئِهِمۡ

وَذُرِّيَّٰتِهِمۡ وَإِخۡوَٰنِهِمۡۖ وَٱجۡتَبَيۡنَٰهُمۡ وَهَدَيۡنَٰهُمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝٨٧ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهۡدِي بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦۚ وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ۝٨٨﴾ [الأنعام: ٨٧-٨٨].

ترجمه: «او هم ددوئ له پلرونو اولادونو او ورونړو څخه ځیني هغه دي چه مونږ غوره کړي دي، او ورته ښوولی مو ده سمه لاره، همدا زمونږ لخوا ښوول شوی سمه لاره د الله ﷻ هغه هدایت او لارښوونه ده چه الله تعالی یي پخپله خوښه هغه چا ته ښاي چه ورته خوښه یي شي له خپلو بندګانو څخه، خو که بالفرض دوئ هم شرک وکړي نو ددوئ هغه نیک عمل به تباه او ابته شي چه دوئ کړې وو».

نو انبیاء علیهم السلام سره له دي چه د الله تعالی ډیر نیکان بندګان دي، او د الله تعالی سره د لویو مرتبو، شرافت او نژدیکت خاوندان دي، او الله جلّ جلاله ورسره محبت او مینه هم لري، خو بالفرض که دوئ هم شرک وکړي نو الله تعالی یي ورته نه بخښي، خو مونږ ټول په دي ښه پوهیږو چه هغوئ الله تعالی له شرک څخه معصوم کړي او ورڅخه ساتلي یي دي.

نو کله چه انبیاؤ ته شرک - که بالفرض ورڅخه صادر شي - نه بخښل کیږي، نو نورو ته خو په طریقه اولی نه بخښل کیږي، او دا هغه حکم دې چه الله تعالی په خپل کتاب کښی تل ترتله پریښې دې، چه همیشه لوستل کیږي ترڅو مونږ پکښی سوچ فکر وکړ، و او ورڅخه پوهه شو چه شرک څومره لوئ جرم دې.

شرک په دوه ډوله دي:

لومړی: شرک اکبر «لوئ شرک»:

او دا ډول شرک په ربوبیت او الوهیت کښې راتلاي شي.

شرک أکبر په ربوبیت کښې دا دې چه: د الله تعالی سره د هغه په کارونو کښې شریکوال او برخمن وګڼل شي، لکه پیدا کول، رزق ورکول، او د ټول عالم په ټولو اړخونو کښې پاچاهي اختیار او د هغی تدبیر کول.

او شرک أکبر په الوهیت اوعبادت کښې دا دې چه د الله تعالی پرته بل څوک راوبلل شي، که هغه د عبادت او بندګی په ډول وي او که د حاجت غوښتنې په څیر وي، او شرک اکبر کله په زړه سره وي، کله په وینا کښې او کله په عمل سره.

د قلبي شرک اکبر مثال: لکه چه یو څوک دا عقیده ولري چه د الله پرته نور معبودان په دې کون کښې تصرف کولې شي، یا په غیبو باندي پوهیږي، او یا هم مافوق الأسباب ګټه او تاوان رسولې شي، او ددغه معبودانو سره محبت او مینه کول، او په هغوئ باندي توکل بروسه او اعتماد کول، له هغوئ څخه مرسته او کومک غوښتل او داسی نور هغه قلبي عبادتونه دي چه له الله تعالی پرته بل چا ته کول یي روا نه دي، نو که څوک دغه کار وکړي هغه مشرک او کافر ګڼل کیږي.

او په قول او وینا کښې د شرک مثال: لکه د الله تعالی پرته بل څوک رابلل، ورته چغه وهل، او همدا ډول هغه کفري اقوال چه په هغی کښې د بتانو او طواغیتو لویي، تعظیم او مدح او ثنا صفت وي، او یا پکښې پر الله

تعالی باندي دروغ تړل وي.

او د عملي شرک مثال: لکه د الله تعالی پرته د بل چا په نامه او یا هغه ته د قربت او نژدیکت لپاره حلالکه کول، هغه ته نذر او منښته منل او ورته سجده کول.

د شرک اکبر حکم:

شرک اکبر باندي بنده د اسلام له مقدس دین څخه ووځي، او هغه څوک چه شرک اکبر وکړي او بیا له دغه شرک اکبر څخه توبه ونه باسي او مړ شي، نو الله تعالی ورته هیڅکله بخښنه نکوي، بلکه دغه شرک اکبر د الله تعالی د غضب غصی او ددوزخ په اور کښی د تل ترتله پاتی کیدو سبب کیږي. العیاذ بالله.

دوهم: شرک اصغر «وړوکي شرک»:

شرک اصغر هغه ګناه ده چه شرک اکبر ته وسیله او سبب کیږي، او شرک اکبر ته یو ډول لار وي، او په شرعي نصوص کښی په شرک سره نومول شوې وي، او عین وخت کښی پکښی د الله تعالی پرته بل چا ته پکښی د عبادت کول نه وي.

او دا شرک اصغر هم کله په زړه، کله په وینا کښی، او کله په عمل کښی وي.

په زړه د شرک اصغر مثال: د یو مقصود او هدف لپاره د هغه څه سبب ګڼل چه الله تعالی هغه په شریعت او یا تقدیر کښی سبب کړې نه وي، لکه د بندونو او تعویذونو د ګټی رسولو عقیده ساتل چه دا به د کوم مصیبت مخه نیسي، او یا بدفالي کول.

دعملي شرك اصغر مثال: لکه ریا کول، لکه چه یو څوك د یو چا په مخکښی لمونځ په ډیر ښه ډول ادا کوي ترڅو خلك يي صفت او مدح وکړي او وه يي ستايي، او ورځخه ښه ووایی، چه ډیر ښه عبادت او بندګي کوي، نو دلته دا لمونځ کونکې لمونځ د الله تعالی لپاره کوي، خو دې په دغه ښه لمانځه د خلکو مدح او صفت هم غواړي، او په نیت کښی يي دغه مقصد راوستلې دې، او کیداي شي نور يي په ښه ډول ادا کړي؛ ترڅو خلك يي ډیر صفت وکړي.

نو دا کار شرك اصغر دې؛ ځکه په دغه عبادت کښی دده قصد خالص د الله تعالی رضا نه وه، خو شرك اکبر هم نه دې؛ ځکه دلته ده د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي نه ده کړی.

او په قول او وينا کښی د شرك اصغر مثال: لکه چه یو څوك چا ته ووايي: ستا او د الله خوښه ده، يا د الله تعالی پرته په بل چا باندي قسم او سوګند وخوري، او يا ووايي: دا باران پر مونږ د پلاني پلاني ستوري په سبب وشو.

د شرك اصغر حکم: په شرك اصغر سره بنده له اسلام څخه نه ووځي، او نه يي په سبب په اور کښی تل ترتله پاتی کیږي، خو بیا هم لویه ګناه ده، که له کوم بنده څخه دغه کارونه صادر شي باید توبه ورځخه وکاږي، که توبه ورځخه ونکړي، نو خپل ځان يي د الله تعالی غضب غصی او دردناک عذاب ته وړاندی کړ.

د شرك یو بل تقسیم:

شرک په یو بل تقسیم کښې هم په دوه ډوله دې:

لومړې: شرک جلّي:

او دا هغه شرک دې چه شرکیت یې ښکاره وي: لکه د غیرُ الله رابلل، د بتانو او طواغیتو لپاره حلالکه کول، او داسې نور د شرک اقوال او افعال، چه په ښکاره ډول شرک ګڼل کیږي.

دوهم ډول: شرک خفي:

او شرک خفي کله شرک اکبر وي او کله به اصغر وي.

نو شرک اکبر خفي: لکه د شرک اکبر پټ اعمال، لکه په غیرُ الله پورې د زړه تړل، په مافوق الاسباب امورو کښې غیر الله ته پنا وړل، د الله تعالی پرته په بل چا باندې توکل او بروسه او اعتماد کول، او له هغې څخه د ګټې او تاوان عقیده ساتل.

او شرک اصغر خفي: لکه په دنیا پورې داسې زړه تړل چه کله یې پر واجبو او فرضي اعمالو باندې بهتره وګڼي، او یا ددې دنیایې ګټو له کبله د ځینو محرّماتو مرتکب شي، حال دا چه رسول اللهﷺ فرمایي: «تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدِّرْهَمِ»، یعنی: «ورک دې شي او برباد دې شي د دینار او درهم بنده».

نو دلته په دې حدیث شریف کښې رسول اللهﷺ په مال پورې زړه تړل یې د هغې په عبادت او بندګۍ باندې ونومولو.

او دا هم شرک خفي دې چه د غیر الله پیروي او اطاعت د الله تعالی په پیروۍ او اطاعت باندې مخکښې کړې، سره له دې چه دلته دده قصد دا نه

وي چه د غير الله عبادت او بندګي وکړي، او يا خپل زړه په هغه پورى وتړي، او دا بيا د شرک خفي هغه ډير باريک ډول دې، چه بچ کيدل ورڅخه ډير ګران دي.

لکه چه معقل بن يسارﷺ فرمايي: زه له ابوبکر الصديقﷺ سره د رسول اللهﷺ خوا ته لاړم، نو رسول اللهﷺ وفرمايل: «لَلشِّرْكُ فِيكُمْ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ»، يعنى شرک په تاسو کښې- يعنى په دي امت کښې- د ميږيانو د تللو له اواز څخه هم ډير پټ دې.

نو ابوبکرﷺ ورته وفرمايل: آيا شرک ديته نه وايي چه څوک د الله تعالى سره بل معبود ومني؟.

نو رسول اللهﷺ ورته وفرمايل:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَلشِّرْكُ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟. قُلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ». [رواه البخاري في الأدب المفرد].

ترجمه: زما دي په هغه الله تعالى سوګند وي چه زما نفس د هغه په لاس کښې دې، چه خامخا شرک د ميږيانو د تللو له کشار څخه هم په تاسو کښې ډير پټ دې، نو آيا تاته داسى يو څه ونه ښايم چه ته يي ووايي نو له تا څخه د هغه شرک لږ او ډير ټول لاړ شي او ته ورڅخه پاک شى؟ هغه ورته وويل: راته يي ووايه: نو رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: دا دعا وايه: چه أي الله زه له تا څخه له دى نه پناه غواړم چه زه له تاسره شرک وکړم او زه پرى پوهيږم، او هم له تا څخه بخښنه غواړم د هغه ګناه چه زه پرى نه پوهيږم.

نو له شرک خفي څخه بچ کیدل ډیر ګران دي مګر که الله تعالی څوک تری وساتي او تری بچ یي کړي؛ ځکه کله دغه شرک خفي پدی شکل هم وي چه خپل نفساني خواهش د الله تعالی پر اطاعت او پیروئ باندی مخکی کړی، یا د ځینو بندګانو د اطاعت له کبله د الله تعالی څخه سرغړونه وکړي، او دا سرغړونه کله په کبائرو کښی وي او کله په صغائرو کښی وي.

نو دا نبوي دعا له دغه ډول شرک څخه د خلاصئ لپاره ډیر لوئ سبب دې، چه ددغه ډول شرک اثر هم له منځه وړي، او د الله تعالی مغفرت او بخښنه پری لاس ته راځي.

او د توحید پوره تحقیق او پلي کول په دي سره لاس ته راځي چه بنده خپل زړه او مخ یو الله تعالی ته تسلیم کړي، یعنی په ښکاره او باطن کښی الله تعالی ته غاړه کیږدي، نو د هغه پیروي ، محبت کول، د یو چا سره کینه کول، ورکړه کول، یو څه منع کول ټول د الله تعالی د رضا لپاره وي، نو په دي سره بنده د کامل ایمان خاوند کیداي شي، الله تعالی دي زمونږ په دغه کامل ایمان کښی برخه وکړي.

نهم درس: له منافقت څخه ویره

منافقت دیته وایي چه د بنده ښکاره او ظاهر له زړه او باطن څخه مخالف او بل شان وي، او منافقت بیا په دوه ډوله دې: یو یي نفاق اکبر«یعنی لوئ منافقت» چه بنده له اسلام څخه ووباسي، او بل یي نفاق اصغر «کوچنی منافقت» چه بنده له اسلام څخه نه ووباسي، او همدی ته عملي نفاق هم ویل کیږي.

لومړې: نفاق اکبر«لوئ منافقت»:

او هغه دا چه څوک په ښکاره د اسلام اقرار کوي، او په زړه کښی کافر او له ایمان او اسلام له منلو څخه منکر وي.

دوهم: نفاق اصغر «کوچنی منافقت»:

او هغه دا چه په یو بنده کښی د منافقت ځینی عادتونه موجود وي، هغه عادتونه چه هغه پخپله بالذات بنده له دین څخه نه ووباسي، لکه په عادي او عامو خبرو کښی دروغ ویل، له وعدی او لوظ څخه مخالفت کول، په امانت کښی خیانت کول، دجنګ او شخړی په وخت کښی ښکنځل کول، د معاهدی په وخت کښی خیانت کول... اوداسی نور.

نو دي عادتونو ته په اسلامي شریعت کښې نفاق ویل شوې دې؛ ځکه دلته هم د بل چا تیرایستل او دبنده ظاهر له باطن څخه پکښې مخالف دې.

او منافقین په نفاق اکبر سره هم په دوه ډوله دي:

لومړې ډول منافق: هغه منافق چه هغه په حقیقت کښې اصلاً ایمان نه وي راوړی، بلکه ددوکی او تیرایستلو او غولولو په خاطر یي د اسلام اظهار کړې وي؛ تر څو په دغه ډول مسلمانان تیرباسي، او اسلام او مسلمانانو ته یو ډول پلمه جوړه کړي، او دې پخپله له وژنی او د مسلمانانو له بدبینۍ څخه په امن کښې شي، او دې په زړه کښې په الله تعالی او قیامت او نورو ایمانیاتو باندی ایمان نلري.

لکه چه الله تَعَالَى فرمايي: ﴿وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَمَا هُم بِمُؤۡمِنِينَ ۝٨ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ۝٩﴾ [البقرة: ٨-٩].

ترجمه: «ځینی له خلکو څخه داسی دي چه په ښکاره وایي او اقرار کوي چه مونږ په الله تعالی او وروستی ورځ«قیامت» باندي ایمان لرو، او دوئ په حقیقت کښې مومنان نه وي، (بلکه دا اقرار ددي لپاره کوي چه) دوي تیرباسي الله تعالی (په خپل ګومان) او هم تیرباسي مومنان، خو په حقیقت کښې دوئ نه تیرباسي مګر خو تیرباسي همدا خپل ځان، او دوئ ناپوهان دي نه پوهیږي».

همدارنګه دمنافقینو په صفت او بیان کښې په بل ځاي کښې الله تعالی

فرمايي: ﴿إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ١ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةً فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۚ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٢﴾ [المنافقون: ١-٢].

ترجمه: «کله چه راشي تاته منافقان نو تاته به وايي: مونږ ګواهي کوو چه يقيناً ته خامخا د الله تعالی پيغمبر يي، او الله تعالی ډير ښه پوهيږي چه ته د الله تعالی رسول او استاځې يي، او الله تعالی ګواهي کوي چه بيشکه منافقان خامخا دروغجن دي، دوئ خپل قسمونه ډال کړي دي(د مؤمنانو په مخکښی)، نو خلك بندوي او ګرزوي يي د الله تعالی له دين څخه، ددوئ دا کار ډير بد دې».

دوهم ډول منافقان: هغه څوك دي چه يو ځل مسلمانان شي، خو بيا بيرته مرتد شي، لکه هغه څوك چه له اسلام څخه وروسته دداسی ګناه مرتکب شي چه د اسلام سره مناقض وي، او له اسلام څخه يي ووباسي، سره له دي چه دې به هغه شان د اسلام دعوا کوي، بيا ځينی يي په خپل کفر او له دين څخه په وتلو پوهيږي، او ځينی نور بيا داسی ګومان کوي چه د دوئ دا نفاق هم يو ښه کار کوي.

په دي ډول منافقانو کښی شک حيرانتيا او تردد ډير وي؛ ځکه دوئ کله د مسلمانی کارونه هم کوي، او ورسره هغه کارونه کوي چه دوئ له اسلامه ووباسي، او کفر او نفاق کښی يي ننباسي، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمۡ وَإِذَا قَامُوٓاْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ

يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذۡكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا قَلِيلٗا ١٤٢ مُّذَبۡذَبِينَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ لَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ وَلَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِۚ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ سَبِيلٗا ١٤٣﴾

[النساء: ۱٤۲-۱٤۳].

ترجمه: «بیشکه منافقان (په خپل ګومان) تیرباسي الله تعالی، حال دا چه الله تعالی ددوئ ددي ګومان په مقابل کښی همدوئ تیرباسي، او کله چه لمانځه ته پاڅیږي، نو سست او ناراسته پاڅیږي، مقصد یي صرف دا وي چه خلکو ته ځان ښودنه کوي، او نه یادوي الله تعالی لره مګر ډیر لږ، حیران او دوړک وي په منځ د ایمان او کفر کښی، چه نه بیخي له مؤمنانو سره دې په باطن کښی هم لکه د ظاهري ایمان په شان، او نه له کافرو سره وي په ظاهر کښی لکه د باطني کفر په شان، او هغه څوک چه الله تعالی یي ګمراه کړي نو هغه لپاره به بله لار د هدایت او د حق پیدا نکړی».

همدارنګه الله ﷻ په بل ځاي کښی فرمایي: ﴿وَمَا مَنَعَهُمۡ أَن تُقۡبَلَ مِنۡهُمۡ نَفَقَٰتُهُمۡ إِلَّآ أَنَّهُمۡ كَفَرُواْ بِٱللَّهِ وَبِرَسُولِهِۦ وَلَا يَأۡتُونَ ٱلصَّلَوٰةَ إِلَّا وَهُمۡ كُسَالَىٰ وَلَا يُنفِقُونَ إِلَّا وَهُمۡ كَٰرِهُونَ ٥٤﴾ [التوبة: ٥٤].

ترجمه: «او نه دي منع کړي دوئ له دي نه چه قبول کړې شي له دوئ څخه نفقه او ورکړه او خیرات ددوئ مګر همدي خبری چه دوئ کافران شوي دي په الله تعالی او د هغه په پیغمبر ﷺ باندي، او نه راځي لمانځه ته مګر په داسی حال کښی چه دوئ سست او ناراسته وي، او نفقه او ورکړه او خیرات نه کوي دوي مګر دوئ دغه خپله نفقه او ورکړه بده ګڼي او پری

ناخوښی وي».

نو له دوئ څخه د کفري اعمالو صادریدل ددوئ نور نیک اعمال له قبلولو څخه منع کوي، اود هغی د قبول په مخ کښی یي خنډ کیږي؛ ځکه الله تعالی له کافر بنده څخه هیڅ یو عمل نه قبلوي.

نو لمانځه ته په سستۍ او ناراستۍ پاڅیدل او د الله تعالی په لار کښی او دهغه د رضا لپاره د مال د ورکړی بد ګڼل هم ددی دلیل دي چه دوئ د الله تعالی هغه نیکی وعدی په جنت او د هغه سره د مخامخ کیدلو تصدیق نه وو کړي، او له زړه څخه یي نه وو منلي.

همدا شان د الله تعالی لږ یادولو سبب همدا دي چه ددوئ ذکر (الله یادونه) یواځی په ژبو باندی د ریا او نفاق لپاره دي، او زړونه یي په حقیقت کښی د الله تعالی ددین سره محبت او مینه نلري، نو له همدي کبله دوئ حیران او دوپړک دي، نه خو په پټه او ښکاره کافران دي، او نه په پټه او ښکاره مؤمنان دي، بلکه دواړه صفتونه یي سره تقسیم کړي دي، چه په پټه کافران او په ښکاره مسلمانان دي.

امام ابن کثیر رحمه الله فرمایي: «ځینو منافقانو ته حتی ددوئ په زړونو کښی شک او تردد او حیرانتیا پیدا کیږي، نو کله یي مسلمانانو ته میلان پیدا کیږي، او کله یي کفارو ته میلان پیدا کیږي، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿كُلَّمَآ أَضَآءَ لَهُم مَّشَوۡاْ فِيهِ وَإِذَآ أَظۡلَمَ عَلَيۡهِمۡ قَامُواْ﴾ [البقرة: ۲۰].

ترجمه: «هرکله چه دوئ ته رڼا شي نو دوئ پکښی ځي، او کله چه

وربانده تورتم او تیاره شي، نو ودرېږي».

همدارنګه عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي چه ما له رسول الله ﷺ څخه اوريدلي دي چه هغه به ويل: «مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً». رواه مسلمٌ، وفي روايةٍ في مُسندِ الإمامِ أحمدَ: «تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً، وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً، لَا تَدْرِي أَهَذِهِ تَتْبَعُ، أَمْ هَذِهِ».

ترجمه: «دمنافق مثال د هغه حيراني ګډې په شان دې چه کله يوې رمې ته ورځي او کله بلې رمې ته ورځي».

او په بل روايت کښې داسې راځي چه: «يو ځل يوې رمې ته ورځي، او کله بلې رمې ته ورځي، نه پوهيږي چه له دي رمې سره شي، او که له هغه بلې رمې سره شي».

الله جلّ جلاله په خپل کتاب قرآنکريم کښې او رسول الله ﷺ په خپلو سنتو کښې د منافقينو اعمال، عادتونه او نښې، او هم يي په دنيا او آخرت کښې د هغوئ سزا او عقاب، او د هغوئ سره د معاملې احکام، بيان کړي دي.

همدارنګه يي واضح کړي دي چه مؤمنان بايد له منافقانو او نفاق څخه په ډېر احتياط سره ځان وساتي؛ ځکه دوئ ډېرسرسخته دشمنان دي، او مسلمانانو ته خطر يي له نورو کفارو څخه لوئ دې، لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿هُمُ ٱلۡعَدُوُّ فَٱحۡذَرۡهُمۡ﴾ [المنافقون: ٤].

ترجمه: «همدوئ ستاسو دښمنان دي، نو ويره ورځخه ولرئ او ځان

ورڅخه وساتی».

نو مؤمن باید ددوئ پلمو ته بیدار وي، او ورڅخه ځان وساتي، او ددوئ په کفري فسقي اعمالو او ګناهونو چه دوئ يي په یو ډول او بل ډول خلکو ته ښایسته کوي او عذرونه ورته بیانوي پری تیر نه ووځي، او ددوئ له اخلاقو او عاداتو څخه لری اوسي.

منافقان که نفاق یي اصغر وي او که اکبر ددواړو ډلو افراد یي په خپل منځ کښی سره په درجو او نفاق کی توپیر لري، چه ځینی یي په نفاق او کفر او سرکښی کښی له ځینی نورو څخه لوئ وي او ډیر بدبخته وي:

– ځینی یي په نفاق او منافقت باندي کلك او روږدي شوي وي، نو داسلام او مسلمانانو سره ددوئ دښمني، او ورسره راز راز پلمی ډیری سختی او مضبوطی وي، او دوئ پر مسلمانانو باندي د قسماقسم حوادثو او عذابونو د راتلو منتظر وي، او پخپله هم ډیر کوښښ کوي چه ددوئ ترمنځ فتنی او دښمنی واچوي، او په هره طریقه چه توان یي کیږي دوئ سپک کړي، او ددوئ په زړونو کښی د کافرو شان او قوت لوئ ښکاره کړي، او ددي لپاره تبلیغات کوي او راز راز اعلامي طریقی کاروي، چه کله ځینی دروغ افواهات خوروي، او کله د هغوئ شبهات په خلکو کښی خپروي، او کله نفساني شهوات او بي حیائي د عوامو په منځ کښی ښائسته کوي، او کوښښ کوي چه هرڅنګه چه وکولې شي مسلمانانو ته د هغوئ په سرونو او عزتونو کښی اذیت او ضرر ورسوي، چه په دی لار کښی له هیڅ ډول پلمی او کم ظرفی څخه دریغ نکوي، او کوښښ کوي چه د خپل توانه پوری پر

دوئ ددوئ په دیني او دنیوي امورو کښې تنګي او سختي راولي، او خلکو کښې د الله دین ته له دعوت، جهاد في سبیل الله، امر بالمعروف او نهي عن المنکر څخه نفرت او کرکه پیدا کړي، او په ډیره سپین سترګۍ سره خپل دغه فساد او افساد ته اصلاح ترقي تنویر روشنفکري ازادخیالي هم وایي، او مخلصو مؤمنانو ته بی عقله، ناپوهان کم علمه وایي، تل د اسلامي شریعت د نفاذ څخه تښتي، او غواړي چه طواغیتو ته خپلې منازعې او خلافونه د حل او فصل لپاره یوسي، او د الله تعالی دلاری د مجاهدینو، او د اسلام او مسلمانانو د مرستندویانو سره تل بغض او کینه کوي.

لکه چه رسول الله ﷺ فرمایي: «آيَةُ الإِيمَانِ حُبُّ الأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الأَنْصَارِ». [متفق علیه]

ترجمه: «د ایمان نښه د رسول الله ﷺ له انصارو سره محبت او مینه کول دي، او د نفاق او منافقت نښه له دغه انصاروسره کینه او بغض کول دي».

نوکله چه انصارو ﷺ د اسلام د مقدّس دین نصرت اومرسته کړې وه، له دي کبله له دوئ سره بغض کول د منافقت ښکاره نښه شوه.

د منافقینو ځینې نورې علامې لکه:

د مسلمانانو په خلاف په بدو امر کول، او له شریعت او ښو کارونو څخه منع کول، د الله تعالی په لار کښې له ورکړې څخه لاسونه موټې کول.

بله نښه یي داده چه کله مسلمانانو ته کوم مصیبت درد او غم ورسیږي نو دوئ پرې خوشحالیږي، او پر مسلمانانو باندې رخه کوي، خو که مسلمانانو

ته خیر، پر دښمن لاس برې او سربلندي په لاس ورشي نو دوئ پرى خفه کيږي.

لدې کبله خو ددوئ يو لوئ صفت او عادت او خوي دادې چه د مؤمنانو پرته کافرانو سره دوستي کوي، او هغوئ لپاره په مسلمانانو باندي جاسوسي کوي، او هغوئ د مسلمانانو په جنګ او له منځه وړلو او په مسلمانانو باندي د غلبې لپاره هغوئ تيزوي او ددی لپاره خپل ټول کوښښ پکار اچوي، او له کافرو څخه په دغه کارونو کښې مرسته او کومک غواړی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿بَشِّرِ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ١٣٨ ٱلَّذِينَ يَتَّخِذُونَ ٱلۡكَٰفِرِينَ أَوۡلِيَآءَ مِن دُونِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۚ أَيَبۡتَغُونَ عِندَهُمُ ٱلۡعِزَّةَ فَإِنَّ ٱلۡعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ١٣٩ وَقَدۡ نَزَّلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أَنۡ إِذَا سَمِعۡتُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ يُكۡفَرُ بِهَا وَيُسۡتَهۡزَأُ بِهَا فَلَا تَقۡعُدُواْ مَعَهُمۡ حَتَّىٰ يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيۡرِهِۦٓ إِنَّكُمۡ إِذًا مِّثۡلُهُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡكَٰفِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ١٤٠ ٱلَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمۡ فَإِن كَانَ لَكُمۡ فَتۡحٌ مِّنَ ٱللَّهِ قَالُوٓاْ أَلَمۡ نَكُن مَّعَكُمۡ وَإِن كَانَ لِلۡكَٰفِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوٓاْ أَلَمۡ نَسۡتَحۡوِذۡ عَلَيۡكُمۡ وَنَمۡنَعۡكُم مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۚ فَٱللَّهُ يَحۡكُمُ بَيۡنَكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۗ وَلَن يَجۡعَلَ ٱللَّهُ لِلۡكَٰفِرِينَ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ سَبِيلًا ١٤١﴾ [النساء:۱۳۸-۱٤۱].

ترجمه: «بشارت او زيرې ورکړه منافقانو ته چه يقيناً ددوئ لپاره دردناک عذاب دې، منافقان هغه خلک دي چه کافران يي په دوستی نيولي

دي پر ته له مؤمنانو، آیا دا منافقان له کافرانو څخه عزت غواړي، نو عزت خو ټول د الله تعالی سره دې، حال دا چه پر تاسو یي په قرآنکریم کښی داسی حکم نازل کړې دې: چه کله تاسو واوریدل چه د الله تعالی پر آیاتونو باندي کفر کیږي او ورپوری مسخری او ملنډی کیږي نو تاسو په دغه مجلس کښی ورسره مه کښینی، ترڅو چه هغوئ له دي مسخرو څخه غیر په نورو خبرو کښی مشغول شي؛ ځکه که تاسو هم د الله تعالی په آیاتونو پوری مسخری اوری او مخه یي نه نیسی نو تاسو به هم د هغوئ په شان شی، بیشکه الله تعالی منافقان او کافران په دوزخ کښی ټول سره راټولوي، هغه منافقان چه تاسو ته انتظار کوي چه که تاسو ته الله تعالی فتح او نصرت درکړي نو وایي: آیا مونږ له تاسو سره په ظاهري ایمان کښی نه یو؟ او که غلبه د کافرو وي نو هغوئ ته وایي: آیا مونږ نه وو غالب شوي پر تاسو (که مونږ د مؤمنانو سره په رښتیا ودریدلي وائ)؟ او آیا مونږ بچ نکړئ د مؤمنانو څخه؟ نو الله تعالی به ستاسو تر منځ فیصله د قیامت په ورځ کوي، او هیڅکله به الله تعالی د کافرو لپاره په مؤمنانو باندي لار جوړه نکړي، او غلبه به پری ورنکړي».

او دغه مخکښی یادشوي کارونه او خصلتونه د منافقینو د مختلفو طایفو دي، چه ځینی یي ددغه اکثرو مرتکب وي، او ځینی یي بیا د بعضو خصلتونو مرتکب کیږي، خو هرڅوک چه په ښکاره د اسلام دعوا کوي، او ورسره دداسی ګناهونو مرتکب کیږي چه په هغی سره د اسلام له مقدس دین څخه ووځي، نو داسی شخص منافق او کافر بلل کیږي.

- او ځینی منافقان بیا د اسلام او کفر ترمنځ متردد او حیران وي، نو کله په پټه او ښکاره دمسلمانۍ کارونه کوي، او کله بیا هغه کارونه هم کوي چه په هغې باندي د اسلام څخه ووځي، نو دې دوپړک او متردد وي، چه خپل دین یي الله تعالی ته نه وي خالص کړې، او په اسلام کښې یي پښه ټینګه نه وي، او د الله تعالی په وعدو پوره باوري هم نه وي.

نو ددوئ حال هغه وخت څرګندیږي چه یو څه ابتلاء امتحان او ازمیښت پرې راشي، او په همغه وخت کښې ددوئ نفاق او دیني کمزوري راڅرګنده شي، نو بیا پر زړونو د مهر لګیدلو په سزا باندي ورته سزا ورکړل شي، او په خپلو اعمالو او احوالو کښې تل په شک او حیرانتیا اخته شي؛ ځکه دوئ حق پيژندلې دې خو پیروي يي نکوي، او الله تعالی دوئ ته نصیحت کړې دې خو دوئ هغه ونه منلو، او نه یي د الله تعالی د لارښوونی پیروي وکړه، دوئ د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ په وعدو د رښتنولی باور نه لرلو، نو ددوئ په زړونو د الله تعالی له هدایت څخه ړوندوالې او ددنیا په ژوند بسنه، او د نفسي خواهشاتو پسی ورپسی کیدل غالب شو.

الله ﷻ فرمایي: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ فَهُمۡ لَا يَفۡقَهُونَ ٣﴾ [المنافقون: ٣].

ترجمه: «دا بدي دعمل دمنافقانو په سبب ددي ده چه بیشکه دوئ ایمان راوړې وو، بیا بیرته کافر شو، نو مهر ووهل شو ددوئ په زړونو باندي نو دوئ نه پوهیږي».

همداراز الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ٱزۡدَادُواْ كُفۡرٗا لَّمۡ يَكُنِ ٱللَّهُ لِيَغۡفِرَ لَهُمۡ وَلَا لِيَهۡدِيَهُمۡ سَبِيلَۢا ۝١٣٧ بَشِّرِ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ۝١٣٨﴾ [النساء: ۱۳۷-۱۳۸].

«بیشکه هغه کسان(یهودان) چه ایمان یي راوړي وو(په موسی عليه السلام باندي)، بیا کافر شو(د خسی په عبادت)، بیا یي ایمان راووړ(په توبی ایستلو سره)، بیا بیرته کافر شو(په انجیل او عیسی عليه السلام)، بیا زیات شو له جهته د کفر (په محمد ﷺ باندی)، نه دي الله تعالی چه مغفرت او بخښنه به وکړي دوئ ته، او نه به لار وښیي دوئ ته سمه صافه لار(ترڅو چه دوئ په دي خپل کفر باندی مستمر وي)، نو زیرې ورکړه منافقانو ته چه بیشکه دوئ لپاره دردناک عذاب دي».

او دا ډول منافقان د هغه کفري اعمالو مرتکب کیږي چه دوئ له اسلام څخه ووباسي، لکه د فتنی او سختی په وخت کښی د کفارو سره دوستي کول، په دین پوری مسخری کول، الله تعالی او دهغه رسول ﷺ ته ښکنځل کول، د اسلامي شریعت د نفاذ څخه نفرت کول او تښتیدل، او په مقابل کښی طاغوت ته فیصلی وړل او د هغی فیصلی منل، او د الله تعالی وعدی دروغ ګڼل، او داسی نور کارونه او ویناوي او عقیدی چه بنده له اسلامي دین څخه ووباسي.

او کله کله بنده په یوه وینا هم کافر کیږي لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿يَحۡلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُواْ وَلَقَدۡ قَالُواْ كَلِمَةَ ٱلۡكُفۡرِ وَكَفَرُواْ بَعۡدَ إِسۡلَٰمِهِمۡ﴾ [التوبة:٧٤].

ترجمه: «دا منافقان قسمونه کوي په الله تعالی چه دوئ هغه ناکاره وینا نه ده ویلی، بلکه خامخا یقیناً دوئ ویلی ده د کفر کلمه، او کافر شوي دي وروسته له اسلام راوړلو څخه».

نو دوئ د کفر وینا او کلمه له هغه وروسته ویلی وه چه یو ځل یي اسلام راوړې وو، او په دغه کلمه باندی کافر شول.

وقال حُذيفةُ بنُ اليَمَانِ رضي الله عنه: «إِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَتَكَلَّمَ بِالْكَلِمَةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ فَيَصِيرُ مُنَافِقًا، وَإِنِّي لأَسْمَعُهَا مِنْ أَحَدِكُمْ فِي الْمَقْعَدِ الْوَاحِدِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلْتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتُحَاضُّنَّ عَلَى الْخَيْرِ، أَوْ لَيُسْحِتَنَّكُمَ اللَّهُ بِعَذَابٍ جَمِيعًا، أَوْ لَيُؤَمِّرَنَّ عَلَيْكُمْ شِرَارَكُمْ، ثُمَّ يَدْعُو خِيَارُكُمْ فَلاَ يُسْتَجَابُ لَهُمْ». [رواه أحمدُ وابنُ أبي شَيْبَةَ].

ترجمه:حذیفه رضي الله عنه فرمایي: «د رسول الله ﷺ په زمانه کښی به کله یو سړي یو کلمه وویله، نو په هغی کلمه به دغه سړي منافق کیدلو، اوس زه هغسی کلمه زه له تاسو څخه په یو مجلس کښی څلور ځلی اورم، خامخا به په نیکو کارونو باندی خلکو ته امر او وصیت او نصیحت کوئ، او له بدو کارونو څخه به خلک منع کوئ، او د خیر په کارونو به خلک تیزوی، (او کنه نو) نازل به کړي په تاسو ټولو باندي عذاب، او یا به پر تاسو باندی ستاسو بدترین او شرپسند خلک مشران او مسلّط کړي، بیا به ستاسو غوره خلک هم دُعا

کوي خو د هغوئ دُعا به نه قبليږي».

وعن أبي هُريرةَ﵁ عن النبيِّ ﷺ قال: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ». [رواه البخاريُّ].

ترجمه: «بيشکه يو بنده کله داسی يوه کلمه او خبره وکړي چه په هغی الله تعالی رضا کيږي، او ددغه بنده ورته هيڅ سوچ نه وي، او کوم اهميت ورته نه ورکوي، خو الله تعالی يي ورباندي ډيری درجی پورته کوي، او بيشکه کله يو بنده يوه کلمه او خبره وکړي چه الله تعالی ورباندي په غصه او قهر کيږي، او د بنده ورته هيڅ خيال او سوچ نه وي، او نه کوم اهميت ورته ورکوي، خو الله تعالی يي ددغی کلمی او خبری په سبب په دوزخ کيږي غورزوي».

وعن عَلْقمةَ بنِ وَقَّاصٍ الليثيِّ عن بِلالِ بنِ الحارِثِ المُزنِيِّ﵁ أن رسولَ اللهِ ﷺ قال: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا عَلَيْهِ سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». قَالَ: فَكَانَ عَلْقَمَةُ يَقُولُ: كَمْ مِنْ كَلَامٍ قَدْ مَنَعَنِيهِ حَدِيثُ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ.

ترجمه: «بيشکه يو سړی کله د الله تعالی د خوشحالی او رضامندئ داسی خبره وکړي چه د هغه هيڅ ګومان نه وي چه هغه داسی درجو ته

رسيږي، خو الله تعالی ددغه خبری په سبب دده لپاره تر قيامته پوری خپله رضامندي وليکي، او کله يو سړی د الله د قهر او د غصی يوه خبره وکړي چه دهغه هيڅ ګومان نه وي چه دا به دومره بده خبره وي، خو الله تعالی ددغه کلمی په سبب ورته د قيامته پوری خپله غصه او قهر وليکي».

علقمه رحمه الله وايي: «د بلال بن الحارث رضي الله عنه دی حديث شريف زه له ډيرو خبرو له کولو څخه منع کړي يم».

ورَوَى البَيْهقِيُّ عن مُحمَّدِ بن عَمْرِو بن عَلْقَمَة بن وَقَّاصٍ أنه قال: كانَ رَجُلٌ بَطَّالٌ يدخُلُ على الأمراءِ فيُضْحِكُهم، فقال له جَدِّي: (وَيْحَكَ يا فُلانُ، لِمَ تَدْخُلُ على هؤلاءِ فتُضْحِكُهم؟! فإني سَمِعتُ بلالَ بنَ الحارِثِ المُزنِيَّ صَاحِبَ رسولِ اللهِ ﷺ يُحدِّثُ...) فذكَرَ الحديثَ.

ترجمه: «محمد بن عمرو بن علقمه بن وقاص رحمه الله وايي: يو وخت يو لټ او بی کاره بی روزګاره سړي وو، د اميرانو او سرکاري او حکومتي خلکو خوا ته ورتللو، نو هغوئ ته به يي داسی خبری کولی چه هغوئ به يي خندول، نو زما نيکه (علقمه) ورته وويل: اي فلانيه ! خوار شی ته ولی دغه سرکاري خلکو ته ورځی او خندوي يي؟ بيشکه ما له بلال بن حارث مزني رضي الله عنه څخه اوريدلي دي....، يعنی دغه مخکنې حديث شريف ورته ويلې دې».

نو د ژبی څخه مسلمان ته لوئ خطر متوجه دې، او هغه خبری چه له بنده څخه ووځي ډير لوئ شان لري، چه يايي جنت ته رسوي، او يايي دوزخ ته، او هغه څوک چه په دي پوهه شي چه دا خبری هم زما عمل دې، او زه ورباندی نيول کيږم، نو بيا پخپلو خبرو کښی احتياط کوي، او د تقوا او پرهيزګاری نښی پری ښکاره شي؛ ځکه که څوک پخپلو خبرو کښی بی

احتیاطي وکړي، او دینداري یې کمزوری وي، نو کیداي شي داسی یوه خبره وکړي چه الله تعالی په قهر او غصه کړي، او یا داسی کلمه ووایي چه پری کافر کیږي، او د اسلامي دین څخه پری ووځي، والعیاذ بالله.

او داسی واقعات د فتنو په وخت کښی ډیر وي، په ځانګړي ډول په دی آخره زمانه کښی، لکه چه رسول اللهﷺ د ابوهریرهؓ په حدیث کښی فرمایي: «بَادِرُوا بِالأَعْمَالِ فِتَنًا كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِيْ كَافِرًا أَوْ يُمْسِيْ مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا». [متفق علیه].

ترجمه: «د تورو تیارو شپو په شان فتنو د راتګ څخه مخ دمخه د عمل په کولو باندي تادي او عجله وکړی؛ ځکه د فتنو وخت داسی دي چه سهار به یو سړی مؤمن وي خو بیګا ته به کافر شوی وي، او بل سړی به بیګا کښی مؤمن وي خو سهار به کافر شوی وي، چه خپل دین به ددنیا د سازوسامان په بدل کښی خرڅوي. الله تعالی دی مونږ تری وساتي».

له همدي کبله د صحابه کراموؓ او دتابعینو رحمهم الله په زړونو کښی به سخته ویره وه چه هسی نه چه د منافقینو اعمال ورڅخه صادر نشي.

لکه چه امام بخاريؒ په صحیح بخاري کښی له ابن ابي مُلَيْكَهؒ څخه نقل کوي چه هغه ویل: «د رسول اللهﷺ له صحابه کراموؓ څخه دیرش صحابه کرام ما لیدلي دي چه دا ټول به په خپل ځان باندی له نفاق څخه ویریدل، په دوئ کښی یوه هم نشو ویلی چه دده ایمان د جبریل او میکاییل علیهما السلام له ایمان سره برابر دی، او د هغه په شان دی».

او له حسن بصري رحمه الله څخه نقل دي چه هغه به ویل: «له الله تعالی څخه ویره نکوی مګر مؤمن بنده یي کوي، او د الله تعالی له عذابه څخه نه په امن کیږي مګر منافق بنده».

او زید بن وهب رحمه الله وایي: «د صحابه کرامو رضي الله عنهم په زمانه کښی یو منافق سړي مړ شو، نو حذیفه رضي الله عنه پری د جنازی لمونځ ونکړ، نو عمر بن الخطاب رضي الله عنه ورته وویل: دا هم له منافقانو څخه دي؟ هغه ورته وویل: هو، بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل: ستا دي په الله تعالی قسم وي چه زه هم له منافقانو څخه یم؟ هغه ورته وویل: نه، خو له تا څخه وروسته به د هیچا دغسی سوال ته جواب ونه وایم».

دا ځکه چه حذیفه رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم رازدار وو، چه هغه ته رسول الله صلی الله علیه وسلم پټ د منافقینو نومونه ورښوولي وو، نو هغه ته په دی امت کښی د منافقینو احوال احکام اعمال تر هر چا ډیر ورمعلوم وو، او په دي سبب به صحابه کرامو رضي الله عنهم دده ددغه خصوصیت په سبب د هغه قدر او احترام زیات کولو.

او له همدي کبله چه کله به مړي وشو، نو عمر رضي الله عنه به حذیفه رضي الله عنه ته کتل چه که حذیفه رضي الله عنه به پری جنازه کوله نو عمر رضي الله عنه به هم پری جنازه کوله، خو که حذیفه رضي الله عنه به پری جنازه نه کوله، نو عمر رضي الله عنه به هم پخپله پری جنازه نه کول بلکه بل څوک به یي د خپل ځان لخوا نائب او وکیل کړ، چه د جنازی لمونځ پری وکړي؛ تر څو چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه پټ راز افشا نشي.

لسم درس: له منافقت ځخه کرکه او ویرَونه(۳/۲)

له نفاق او منافقت ځخه د بچ کیدلو، سلامتیا او بیزاری لار دا ده چه بنده د الله تعالی د ښوولې شوی لار پیروي وکړي، لکه چه الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ ٱقْتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمْ أَوِ ٱخْرُجُواْ مِن دِيَٰرِكُم مَّا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِّنْهُمْ ۖ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُواْ مَا يُوعَظُونَ بِهِۦ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ﴿٦٦﴾ وَإِذًا لَّءَاتَيْنَٰهُم مِّن لَّدُنَّآ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾ وَلَهَدَيْنَٰهُمْ صِرَٰطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّٰلِحِينَ ۚ وَحَسُنَ أُوْلَٰٓئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ ذَٰلِكَ ٱلْفَضْلُ مِنَ ٱللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾﴾ [النساء: ٦٦-٧٠].

ترجمه: «که دوئ هغه کار کړي واي چه دوئ ته ورباندي(د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ لخوا) نصیحت او وعظ کولې شي، نو ددوئ لپاره به ډیر بهتر وو، او هم به ډیر محکم وو له جهته د کلکوالي د ایمان، نو پدغه وخت کښې به ورکړې وو مونږ دوئ ته ډیر لوئ اجر او ثواب، او خامخا به مو دوئ ته ورښوولی وه سمه لار، او هغه څوک چه غاړه کیږدي الله تعالی او د هغه رسولﷺ ته، نو همدوئ به له هغه چا سره ملګري وي چه الله تعالی پری نعمت کړې دي، له انبیاؤ صدیقینو شهیدانو او نورو نیکانو بندګانو څخه، او

ډېر ښایسته دي دوئ په ملګرتوب کښې، او همدا کار د الله تعالی لخوا مهرباني ده، او کافي بس دې الله تعالی عالم خبردار».

نو پدې آیاتونو سره څرګنده شوه چه د منافقانو ددې لوي تاوان سبب دا وو چه هغوئ د الله تعالی له هدایت او ښوونی څخه سرغړونه کړی وه، او دوئ د الله تعالی رضامندي فضل مهرباني دغه لوئ ثواب او اجر او د انبیاؤ صدیقینو شهیدانو او نیکانو بندګانو ملګرتوب یي وبایللو، او ددغه بدترینو اعمالو مرتکب شول، لکه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ دروغجن ګڼل، په الله تعالی باندی بدګوماني کول، هغه کارونو پسی ورپسی کیدل چه الله تعالی په غصه او قهر کوي، هغه څه چه الله تعالی یي خوښوي د هغی بد ګڼل، او په قول او فعل سره د الله تعالی ددین سره مقابله او جګړه کول، د کافرانو (که اهل کتاب وي او که مشرکان له هغوئ) سره دوستي کول، او د مسلمانانو په ضد د کفارو مرسته او کومک کول، او مسلمانانو ته ضرر رسوَل، نو ددوئ ددی لوئ جرم په سبب د ډېر سخت عذاب وړ او لایق شول.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَيُعَذِّبَ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ وَٱلۡمُشۡرِكَٰتِ ٱلظَّآنِّينَ بِٱللَّهِ ظَنَّ ٱلسَّوۡءِۚ عَلَيۡهِمۡ دَآئِرَةُ ٱلسَّوۡءِۖ وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ وَلَعَنَهُمۡ وَأَعَدَّ لَهُمۡ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرٗا ٦﴾ [الفتح: ٦].

ترجمه: «او چه عذاب ورکړي منافقانو سړو او منافقانو ښځو ته، او مشرکانو سړو او مشرکاتو ښځو ته، هغه منافقان چه ګومان یي کړې دې په

الله تعالی باندی بد ګومان، پر دوئ دي وي بدی پيښی، او غضب او غوصه او قهر کړې دې پردوئ باندی الله تعالی، او لعنتيان کړي يي دي، او تيار کړې يي دې دوئ ته دوزخ، او ډېر بد ځاي د ورتللو دې دا دزوخ».

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱتَّبَعُواْ مَآ أَسۡخَطَ ٱللَّهَ وَكَرِهُواْ رِضۡوَٰنَهُۥ فَأَحۡبَطَ أَعۡمَٰلَهُمۡ ۝٢٨﴾ [محمد: ۲۸].

ترجمه: «دا(وهل د ملايکو ددوئ مخونه او شاګانی) پدی سبب دي چه دوئ د هغه څه پيروي کوله چه الله تعالی يي په قهر او غضب کولو، او دوئ بد ګڼلو د الله تعالی رضامندي، نو الله تعالی ددوئ نيک عملونه برباد او ابته کړل».

او ددوئ د ظاهر او ښکاره له باطن او زړونو څخه مخالفت ددي سبب شو چه د قبيحو او بدو اعمالو مرتکب شول، لکه دروغ، غداري، خيانت، ښکنځل او د وعدی خلاف کول، او دا داسی عادات دي چه دا منافقان ورباندي پيژندل کيږي.

د منافقانو عملونه په دوه ډوله دي:

لومړې ډول اعمال: هغه کفري اعمال چه څوک يي مرتکب شي نو هغه کافر شو، او د اسلام د مقدس دين له کړئ څخه بهر ووتلو، اګر که هغه لمونځ کوي، روژه نيسي، او داسی ګومان هم کوي او دعوا کوي چه دې ګنی مسلمان دې.

دنفاق دغه اعمال لکه: د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ دروغجن ګڼل،

الله تعالی او د هغه آیاتونو او د هغه رسولﷺ سره بغض او کینه کول، ورپوری مسخری کول، او دمسلمانانو په خلاف د کفارو سره دوستي او د هغوئ مرسته او کومک کول.

نو دغه اعمال او داسی نور د اسلام سره ضد اعمال دي، نو څوک چه يي مرتکب شي، هغه مؤمن پاتی کیدې نشي، بلکه هغه کافر دې د اسلام د مقدس دين څخه وتلې دې، که سره له دی هم هغه د اسلام دعوا کوي نو دې په نفاق اکبر سره منافق دې.

د نفاق دی ډول ته ځینی علماء نفاق اعتقادي هم وايي؛ ځکه دلته کفر دده په زړه کښی ننوتې دې، ګنی له مؤمن زړه څخه داسی کفري اعمال او اقوال نه صادریږي، خو د هغوئ مقصد دلته دا نه دې چه نفاق اکبر یوائی په اعتقادي امورو کښی کیدې شي، او په نورو کښی نشي کیدې، او اعتقادي نفاق ددوئ په نيز په اعتقادي امورو پوری خاص او منحصر نه دې.

دوهم ډول اعمال: هغه بد عادات او اعمال دي چه هغه اګر که بنده پخپله کفر ته نه ووباسي، خو دغسی اعمال او عادتونه پرته له خالص منافق څخه په بل چا کښی نه راټولیږي، نو مؤمن باید له دغسی اعمالو او عاداتو څخه ځان وساتي، ترڅو په ده کښی د نفاق له عاداتو څخه کوم عادت رانشي.

او دغه اعمال او عادات رسول اللهﷺ په خپل مبارک حدیث شریف کښی بیان کړي دي، لکه چه فرمايي: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ،

وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ». [متفق عليه].

وفى رواية لمسلم: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

وفي روايةِ أحمدَ: «ثَلاَثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

وفي الصحيحين من حديثِ عبدِ اللهِ بنِ عَمْرِو بنِ العاصِ رضِي اللهُ عنهما قال: قال رسولُ اللهِﷺ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ».

ترجمه: «د منافق نښې درې دي: کله چه خبرې کوي نو دروغ وايي، او کله چه وعده او لوظ وکړي، مخالفت ځينې کوي، او کله چه ورسره امانت کېښودل شي، نو پکښې خيانت کوي».

او د مسلم شريف په يو روايت کښې داسې راغلي دي: «د منافق نښې درې دي- اګر که هغه لمونځ هم کوي، او روژه هم نيسي او ځان ته مسلمان هم وايي...» الحديث.

اود مسند أحمد په يو روايت کښې بيا داسې دي: «درې عادتونه او خصلتونه دي چه کله په يو بنده کښې راټول شي نو هغه خالص منافق کيږي....».

او په صحيح بخاري شريف او صحيح مسلم شريف کښې د عبد الله بن

عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما په روایت کښې رسول الله ﷺ فرمایي: «څلور عادتونه او خصلتونه دي چه کله دا څلور سره په یو بنده کښې راټول شي نو هغه خالص منافق شي، او که په یو چا کښې له هغې څخه کوم یو خصلت او عادت موجود وي، نو په هغه کښې به یوخصلت او عادت نفاق او منافقت وي، تر هغه پورې چه دغه خصلتونه پرېږدي، او هغه دا چه: کله خبرې کوي نو دروغ به وایي، او چه کله معاهده وکړي نو په هغې کښې غدر کوي او ماتوي يي، او چه کله وعده او لوظ وکړي، نو ورڅخه مخالفت کوي، او وعده خلافي کوي، او چه کله یي د چا سره جنګ جګړه راشي نو ښکنځل به کوي».

نو که په یو چا کښې دغه څلور صفتونه او عادتونه سره راټول شول، نو دې خالص منافق دې.

ځکه دلته «إذا» د غایي د بیان لپاره نه دې، نو دا په دې خبره دلالت کوي چه له دې څخه مراد دا دې چه دغه کارونه د یو چا خصلت اوعادت جوړ شي، او په تکرار او زیات یي کوي.

مقصد دا چه هغه څوک چه یو کله شاذ نادر ورڅخه دغسې کارونه صادر شي نو هغه به د منافقینو له اعمالو څخه یو عمل کړې وي، او د یوې ګناه مرتکب شو، او په دې باندې هغه په منافقانو کښې نه شمارل کیږي، او

نه په هغه ځا کښې چه په هغه کښې د نفاق او منافقت کوم عادت وي، ترڅو چه يي دغه بد کارونه لکه د خپل عادت او خصلت ګرزولې نه وي، اویا ورباندی مشهور شوې نه وي.

په یاد باید ولرو چه د ځینی خلکو په زړونو کښې ایمان او د نفاق ځینی عادتونه سره راټولیدې شي.

هر چه نفاق اکبر دې نو هغه او ایمان سره په یوه زړه کښې نه راټولیږي، بلکه د نفاق اکبر خاوند خالص کافر دې، اګر که لمونځ کوي،روژه نیسي، او ګومان او دعوا هم کوي چه دې مسلمان دې؛ ځکه دی کفر دده ټول نیک عمل برباد او ابته کړې دې، ځکه ایمان او کفر اکبر سره نه یوځاي کیږي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلۡإِيمَٰنِ فَقَدۡ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٥﴾ [المائدة: ٥].

ترجمه: «او هغه څوک چه له ایمان راوړلو څخه انکاري شي، نو د هغه نیک عمل برباد او ابته شو، او هغه به په آخرت کښې له تاوانیانو څخه وي».

او هرچه نفاق اصغر دې-کوم چه بنده له دین اسلام څخه نه وباسي- نو کیداي شي چه په یو مسلمان کښې دی د نفاق اصغر ځینی خصلتونه او عادتونه وي، لکه چه د عبد الله بن عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما حدیث شریف

پرې دلالت کوي.

او په صحیح مسلم شریف کښې د أبوهریرهﷺ په حدیث کښې رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهِ نَفْسَهُ مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ» [رواه مسلم].

ترجمه: «هغه مسلمان چه مړ شي، او هغه په خپل عمر کښې نه غزا وکړي، او نه پخپل زړه کښې د غزا نیت تیارې او مینه ونلري، نو دې هم د نفاق په یوه څانګه کښې مري».

او حذیفهﷺ فرمایي: «زړونه په درې ډوله دي:

۱- یو هغه زړه دې چه دوه مخی او دوه رنګه یا کوږ وي، نو دا د منافق زړه دې.

۲- بل هغه زړه دې چه له حق څخه په پردو کښې وي، نو دا د کافر زړه دې.

۳- بل هغه زړه دې چه صفا او پړقیدونکې وي، لکه په ده کښې چه ډیوه وي چه رڼا کوي، نو دا د مؤمن زړه دې.

۴- بل هغه زړه دې چه په هغه کښې د نفاق خصلتونه هم وي او ورسره ایمان هم وي، نو دده مثال داسې دې لکه په جسم کښې دانه(نکۍ)،چه هم پکښې وینه وي، او هم زوې، یایې مثال داسې دې لکه هغه ونه چه کله ورته

ښایسته او ښی اوبه راځی او هغه پری خړوبیږي، او کله ورته خرابی اوبه راځي او پری خړوبیږي، نو هر کومی اوبه چه غالبه شوی، نو خوند به هم د هغی وي». [رواه ابن أبي شيبة في المصنف وفي كتاب الإيمان، وصححه الألباني].

او علي رضي الله عنه فرمايي: «ایمان لومړې د یو کوچني سپین ټکي په شان به زړه کښی پیلیږي، بیا هرڅومره چه ایمان زیاتیږي نو دغه سپینوالې ورسره زیاتیږي، تر دي چه ټول زړه تک سپین شي، او نفاق په زړه کښی د تور ټکي په شان پیلیږي، بیا هرڅومره چه پکښی نفاق زیاتیږي دغه تور ټکې ورسره زیاتیږي، تر دی چه ټول زړه تک تور شي». [رواه ابن أبي شيبة في كتاب الإيمان والبيهقي في شعب الإيمان].

مقصد دا چه په مسلمان کښی نفاق اصغر«وړوکې نفاق» راتلاي شي، په چا کښی لږ، او په چا کښی ډیر، د چا ایمان چه قوي وي او د الله تعالی اطاعت او پیروي پکښی ډیره وي، نو نفاق به یي کمزورې وي، یعنی په هغه کښی به د نفاق بوي او یو څه نښی نښانی وي، نو کله کله به تری دروغ یا وعده خلافي او داسی نور ګناهونه کیږي.

او له ځینی خلکو به دغه ګناهونه ډیر واقع کیږی، او ورسره به دالله تعالی یاد او ذکر هم کم کوي، او د الله تعالی له حدودو څخه به تیرې هم کوي، لکه د ځینی حُرُماتو هتک او سپکاوې کول، په واجباتو کښی تقصیر او کوتاهي کول، او په شهواتو کښی غرقیدل او اخته کیدل، او په شبهاتو

باندی تیروتل.

نو دده په زړه کښې به د لږ ایمان تر څنګ ډېر نفاق وي، تر دې چه ځینې مسلمان به داسې هم وي چه لمونځ به په منډه او تادۍ سره کوي، هغه هم په خپل وخت نه، بلکه په مکروه وخت کښې به یي کوي، او لکه چه ځان ترې خلاصوي، د هغې د آدابو او خشوع او خضوع مراعات پکښې نکوي، لکه په صحیح مسلم شریف کښې د انس بن مالکؓ په روایت کښې چه رسول اللهﷺ فرمایي:

«تِلْكَ صَلاَةُ الْمُنَافِقِ يَجْلِسُ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ قَامَ فَنَقَرَهَا أَرْبَعًا لاَ يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلاَّ قَلِيلاً». [رواه مسلم].

ترجمه: «دغه د منافق لمونځ دې چه ناست وي د لمر انتظار کوي، تردې چه کله پریوتلو ته نژدې شي او لمر د شیطان د ښکرو ترمنځ شي، نو دې پاځي او څلور وارې ښکته پورته شي، لکه د چرګ پشان ټکې وکړي، چه الله پکښې نه یادوي مګر لږ».

نو دا د هغه چا حال دې چه د هغه پر زړه باندې منافقت غالب شوې وي تر دې چه د «منافق» نوم مستحق او وړ وګرزي، سره له دې چه دهغه په زړه کښې دومره ایمان هم وي چه دیته یي نه پرېږدي چه لمونځ بیخي پرېږدي.

دداسې ډول خلکو څخه ځینې خطرناک ګناهونه صادرېږي، لکه: ریا،

ځان ښودنه، او هغه څه چه نیک عمل برباد او ابته کوي، لکه د ورکړی او نفقی په وخت کښی زباتَول، محتاج ته بدی ردی ویل، او اخروي عمل په سبب دنیایي ګټهی غوښتل، او کله چه بنده ځانته او د خلکو له سترګو پناه وي هلته د حُرُماتو انتهاك او سپکاوې کول.

نو داسی خلك په ډیر خطرناك حالت کښی دي؛ ځکه کیداي شي دده دا سستي او لټهي دې - نعوذ بالله- له دین څخه وتلو ته اړ کړي، او څوك چه په داسی منافقت مړ شو چه دهغه په زړه کښی یو څه ایمان هم وي، نو داسی بنده د اهل الکبائر څخه شمارل کیږي، په چا چه د ډیر سخت عذاب ویره ده، خو داسی بنده به په اور کښی د تل لپاره نه پاتي کیږي؛ ځکه دده په زړه کښی یو څه اسلام او ایمان پاتی وو.

بل دا چه له رسول اللهﷺ څخه په یو صحیح حدیث شریف کښی نقل دي چه هغه فرمایي: «يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا قَدِ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهَرِ الْحَيَا، أَوِ الْحَيَاةِ شَكَّ مَالِكٌ - فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً». [رواه البخاريُّ من حديثِ أبي سَعِيدٍ الخُدْريِّ رضي الله عنه].

ترجمه: «جنتیان به جنت ته ننوځي، او دوزخیان به دوزخ ته ننوځي، بیا

به الله تعالی ووایي: له اوره هر هغه ځوک هم راوباسئ چه د هغه په زړه کښې د اوري یا جِنجړ دانی هومره ایمان وي، نو داسی خلک به پداسی حال کښې راوایستل شي چه تک تور شوي به وي، بیا به د ژوند په یو نهر (ویاله) کښې وغورزول شي، نو له سره به راوه ټوکیږي او راشنه به شي، لکه د سیلاب وروسته چه کومه دانه او شینکې راشین کیږي، که ورته فکر مو وي هغه شین ډکې او تیغ له کمزورئ ځخه زیړ او تاو شوې وي».

خو ځوک چه د اسلام نواقضو او ماتوونکو ګناهونو ځخه د کومی ګناه مرتکب شي، لکه په دین پوره ټوکی، مسخری کول، الله تعالی او رسولﷺ ته ښکنځل کول، د مسلمانانو پر خلاف له کفارو سره دوستي او د هغوئ مرسته کول، نو داسی خلک کافران دي، د اسلام له دین ځخه وتلي دي، بلکه ایمان یي له زړه ځخه وتلې دې. نعوذ بالله من ذلک.

د منافق توبه ویستل:

که یو منافق له مرګه مخکښې توبه ووباسي او خپل عمل سم کړي، او د الله تعالی په دین کلک شي، او خپل دین او عمل خاص د یو الله تعالی د رضا لپاره خالص کړي، نو دده توبه صحیح ده، او الله تعالی یي ورځخه قبلوي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمۡ نَصِيرًا ١٤٥ إِلَّا

ٱلَّذِينَ تَابُواْ وَأَصۡلَحُواْ وَٱعۡتَصَمُواْ بِٱللَّهِ وَأَخۡلَصُواْ دِينَهُمۡ لِلَّهِ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۖ وَسَوۡفَ يُؤۡتِ ٱللَّهُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ أَجۡرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ مَّا يَفۡعَلُ ٱللَّهُ بِعَذَابِكُمۡ إِن شَكَرۡتُمۡ وَءَامَنتُمۡۚ وَكَانَ ٱللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾﴾ [النساء: ١٤٥-١٤٧].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په آخري لاندینۍ برخه د اور کښې وي، او هیڅکله به دوئ ته څوک کومکي او مرستندویه پیدا نکړې، مګر هغه کسان چه توبه يي ویستلي وي(مخکښې له مرګه) او خپل عمل يي اصلاح او سم کړې وي، او د الله تعالی پر دين يي منګولی لګولی وي، او خپل دین او عمل يي د یو الله تعالی د رضا لپاره خالص کړې وي، نو دغه ډول خلك به د نورو مؤمنانو سره ملګري وي، او الله تعالی به ټولو مؤمنانو ته لوي اجر او ثواب ورکړي، الله تعالی ستاسو په عذابولو باندی څه کوي؟ که تاسو د الله تعالی شکر ووباسی، او پری ایمان راوړئ، او الله تعالی شکرګزار او پوهه دې».

همدارنګه هغه مسلمان چه په هغه کښی د منافقت ځینی عادتونه وي، که توبه تری وباسي، نو الله تعالی يي توبه قبلوي، او له منافقت څخه پاکیږي.

په دی مسأله کښی یو عجیبه شبهه او لغز هم دې، او هغه دا چه حذیفه بن الیمانؓ د عبد الله بن مسعودؓ د حلقی په شاګردانو شبهه وکړه چه د عبد الله بن مسعودؓ په مخکښی يي ورته وویل: بیشکه نفاق په هغه چا نازل

شوې وو چه له تاسو څخه هم بهتر وو؟ !

نو عبد الله بن مسعودﷺ وخندل او د هغه په مقصد پوهه شو، او خپلو شاګردانو ته یي وویل: سبحان الله، بیشکه الله تعالی فرمایي:

﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ﴾ [النساء: ١٤٥].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په هغه ډیره لاندینۍ برخه د اور کښی وي».

بیا کله چه مجلس خور شو، نو حذیفهﷺ ابن مسعودﷺ یو شاګرد یزید بن الأسود النخعي ته وویل: هو، نفاق پداسی خلکو نازل شوې وو چه له تاسو څخه بهتر او غوره وو، بیا هغوئ توبه وویستله، او الله تعالی یي توبه قبوله کړې وه.

او په یو بل روایت کښی داسی دي : هغوئ چه کله توبه وویستله نو هغوئ له تاسو څخه بهتر او غوره شو.

د هغه مقصد دا وو چه ځینی هغه خلك چه د رسول اللهﷺ په وخت کښی منافقان وو، خو بیا یي توبه وویستله او خپل عملونه یي اصلاح کړل، او خپل دین یي په ایمان عمل او اخلاص باندي ښائسته کړ، نو هغوئ بیا د رسول اللهﷺ په صحبت او د هغه سره په جهاد باندي له هغه چا څخه غوره شو چه له صحابه کراموﷺ څخه وروسته وو، یعنی تابعین رحمهم الله، دا قیصه په صحیح بخاري شریف کښی راغلی ده.

او مؤمنان بايد داسی عملونه وکړي چه د منافقت او د هغی له عادتونو او خصلتونو څخه پری خلاصيږي، لکه بيا بيا توبه ويستل، استغفار ويل، د الله تعالی د حدودو مراعات کول، د هغه د امرونو تعظيم او احترام کول، له شرک او مشرکانو څخه برائت او بيزاري کول، د لمانځه پوره له ټولو حقوقو سره ادا کول، د زکات ورکول، دالله تعالی او د هغه دپيغمبرﷺاو د قرآنکريم او د مسلمانانو د مشرانو او عوامو لپاره خيرخواهي لټول، او په دغه لار کښی خپل پوره کوښښ کول.

همدارنګه له جهاد فی سبيل الله سره محبت او مينه کول، او په زړه کښی يی اراده ساتل، امر بالمعروف او نهي عن المنکر کول، په دين او د حق او پر اتباع باندي او ددين په لار کښی په مصيبتونو باندی يو بل ته سره وصيت کول، او مسکينانو او غريبانو ته په ډوډئ ورکولو يو بل سره تيزول او لارښوونه کول، او د الله تعالی په لار کښی خرچه او انفاق کول، او هغه په پوره ايمانداری سره ادا کول، او په هغی باندی له الله تعالی څخه د اجر ثواب اميد کول، نو په داسی کارونو باندی بنده له نفاق او منافقت څخه پاکيږي.

د عمر بن الخطابؓ په حديث کښی رسول اللهﷺ فرمايي: «مَنْ سَرَّتْهِ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ».

ترجمه: «څوک چه پخپل نيک عمل خوشحاليږي، او به ګناه کولو

باندی خفه کیږي، نو داسی بنده مؤمن دې».

نو که کوم بنده څخه ګناه وشي او هغه په دغه ګناه باندي خفه وو، نو دا ددي خبری ښه ده چه دده ایمان صحیح دې، یعنی ایمان پکښی شته، او له ده څخه داسی امید ډیر دې چه توبه ووباسي، او له الله تعالی څخه ددغه ګناه د بخښنی غوښتنه وکړي، او ځان پری ملامت کړي، خو که څوک په ګناه کولو خوشحالیږي، دا ددي خبری ښه ده چه دده په زړه کښی نفاق او منافقت شته.

په سنن ترمذي کښی د ابوهریرهﷺ په حدیث کښی رسول اللهﷺ فرمایي:

«خَصْلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُنَافِقٍ، حُسْنُ سَمْتٍ، وَلَا فِقْهٌ فِي الدِّينِ» [صححه الألبانيُّ].

ترجمه: «دوه عادتونه په منافق کښی سره نه یو ځاي کیږي: یو ښه خوي، او بل ددین ښه زده کړه».

يوولسم درس: له نفاق څخه کرکه ويرَونه (۳/۳)

د منافق د منافقت سزا:

د منافقت د ډيری بدۍ له کبله الله تعالی د منافقانو سزا هم په دنيا او آخرت کښې تر ټولو بده سزا ټاکلی ده؛ ترڅو دغه سزا ددوئ د بدو اعمالو پوره جزا شي:

* دنيا کښې خو ددوئ سزا دا ده چه پر زړونو يي مهر ولګول شي، او ددين له پوهی او لارښوونی څخه بی برخی شي، او بيا ورپسی الله تعالی ددوئ په زړونو کښې داسی شکونه واچوي چه ددوئ له زړونو هيڅکله نه ووځي، نو دوئ تر ټولو خلکو ډير حيران او شکيان وي؛ ځکه دوئ غوښتل چه الله تعالی او مؤمنان تيرباسي، نو ددوئ دغه تيرايستل پر دوئ راوګرزيدل، او د خپل بد عمل بده سزا ورته ورسيده.

نو دوئ چه هرکله د اسلام او مسلمانانو پرخلاف کوم کار کوي او کومه پلمه ورته جوړوي، نو الله تعالی ورته پری ډيره بده او سخته سزا ورکوي، او دوئ په دي هم نه پوهيږي چه مونږ ته دا سزا زمونږ ددغه بد عمل په سبب ده، نو دوئ چه هرڅومره د کفر او منافقت عملونه کوي هغومره ددوئ سزا او عذاب څو چنده کيږي او پرله پسی کيږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ فَهُمۡ لَا يَفۡقَهُونَ ۝٣﴾ [المنافقون: ۳].

ترجمه: «(يعنى هرکله چه دوئ دروغ وايي، او په درواغو قسمونه او سوګندونه هم کوي؛ ځکه چه دوئ يو ځل د ايمان دعوا کړې وه، او مسلمانانو ته يي ځان مسلمان ښکاره کولو، او ددغه ايما له دعوا څخه وروسته يي د خپل منافقت په سبب بيا کافر شول) نو مهر ولګول شو ددوئ پر زړونو باندي، نو لدی کبله دوئ نه پوهيږي».

همدارنګه فرمايي:

﴿أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱشۡتَرَوُاْ ٱلضَّلَٰلَةَ بِٱلۡهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَٰرَتُهُمۡ وَمَا كَانُواْ مُهۡتَدِينَ ۝١٦ مَثَلُهُمۡ كَمَثَلِ ٱلَّذِي ٱسۡتَوۡقَدَ نَارٗا فَلَمَّآ أَضَآءَتۡ مَا حَوۡلَهُۥ ذَهَبَ ٱللَّهُ بِنُورِهِمۡ وَتَرَكَهُمۡ فِي ظُلُمَٰتٖ لَّا يُبۡصِرُونَ ۝١٧ صُمُّۢ بُكۡمٌ عُمۡيٞ فَهُمۡ لَا يَرۡجِعُونَ ۝١٨﴾ [البقرة: ۱٦-۱۸].

ترجمه: «همدغه کسان اختيار کړی يي ده او غوره کړی يي ده ګمراهي په مقابل د هدايت کښی، نو ګټه ونکړه تجارت ددوئ، او نه دي دوئ سمه لار موندونکي، مثال ددوئ په شان د مثال د هغه چا دې چه بَل کړي اور، نو هرکله چه رڼا کړي دا اور ګرد چاپير له ده نه، بوځي الله رڼا له دوئ څخه، او پريږدي دوئ په تيارو او تورتمونو کښی چه هيڅ نه ويني، کاڼه دي دوئ د حق له اوريدلو څخه، ګونګيان دي دوئ د حق له وينا څخه، ړانده دي دوئ د حق له ليدلو څخه، نو دوئ نه راګرزي حق ته».

همداراز فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمۡ﴾ [النساء: ١٤٢].

ترجمه: «بيشکه منافقان تيرباسي الله تعالی لره(ددوئ په ګومان)، او حال دا چه الله به دوئ تيرباسي (په حقيقت کښی)».

دوئ لره د الله تعالی تيرايستل دوئ ته ددوئ د بدو اعمالو له جنسه دوئ ته سزا ورکولو لپاره دي، او دا دوئ ته ددوئ د بدو اعمالو او اقوالو او په الله تعالی باندی د بدګومانۍ سزا ده، همدارنګه ددوئ د هغه کردار او ګومان سزا ده چه دوئ پخپل ګومان الله تعالی ته اومسلمانانو ته تير او دوکه ورکول وو، او د الله تعالی سره د مقابلی او د هغه له دين سره په ډول ډول پلمو او دوکو د جنګ کول وو.

نو دوئ په حقيقت کښی پخپلو دغه بدو اعمالو ځان تيرباسي، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ۝٩﴾ [البقرة: ٩].

ترجمه: «دوئ (پخپل ګومان) تيرباسي الله تعالی او مؤمنان، خو په حقيقت کښی دوئ نه تيرباسي مګر خپل ځانونه، او دوئ نه پوهيږي».

نو دوئ په دي نه پوهيږي چه دوئ په حقيقت کښی خپل ځان تيرباسي، بلکه ځان ته بی ځايه او باطلی آرزوګانی او اميدونه ورکوي، او د هغی په اميد ځغلي، تردی چه دوئ تيروځي او په فتنه کښی پريوځي، او خپل ګناهونه، کفر، فسق او ګمراهي زياتوي، او دا ګومان هم کوي چه ګنی

دوئ ښه کار کوي.

نو دوئ په دي ټولو کښی له خپل ځان پرته بل هیچا ته ضرر نه دې رسولې، نه یي الله تعالی ته کوم ضرر رسولې دې، او نه یي د الله رسولﷺ ته کوم ضرر رسولې دې، او نه یي د الله تعالی ددین پیروانو مؤمنانو ته کوم ضرر رسولې دې.

* ددُنیایي سزاګانو څخه یو دا هم ده چه دوئ پخپلو مالونو او اولادونو باندی عذابوي، تردی چه ساګانی یي وخیژي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿وَلَا تُعۡجِبۡكَ أَمۡوَٰلُهُمۡ وَأَوۡلَٰدُهُمۡۚ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُعَذِّبَهُم بِهَا فِي ٱلدُّنۡيَا وَتَزۡهَقَ أَنفُسُهُمۡ وَهُمۡ كَٰفِرُونَ ٨٥﴾ [التوبة: ٨٥].

ترجمه: «په تعجب کښی دی نه اچوي تا لره ددوئ(منافقانو) مالونه او اولادونه؛ ځکه په تحقیق الله تعالی غواړي چه دوئ ته په دغه مالونو او اولادونو باندي په دُنیا او آخرت کښی عذاب ورکړي، او ددوئ ساګانی پداسی حال کښی وخیژي چه دوئ کافران وي».

* او ددوئ له دُنیوي سزاګانو څخه دا هم دي چه د خلکو په زړونو کښی ددوئ بغض او کینه واچوي، نو هرڅومره چه دوئ خلکو ته ځان محبوبوي خلك ورسره د محبت او مینی پرځاي بغض او کینه کوي؛ ځکه دوئ د الله تعالی د رضامندئ په بدل کښی د خلکو خوشحالول بهتر ګڼلي وي، او د آخرت په مقابل کښی یي دنیوي ژوند غوره کړې وي، او په هغه څه پسی ډیر ورپسی وي چه الله تعالی په غوصه او قهر کوي، او د الله تعالی

رضامندي بده ګڼي، د الله تعالی له ښوولی لارښوونی څخه مخ اړوي، نو لدي کبله يي خپل ځان بيلابيلو ويرو ګمراهيو او بدبختيو ته وړاندی کړ، کوم چه الله تعالی د هغه چا لپاره ليکلی دې چه د الله تعالی له لارښوونی څخه سرغړونه کوي، الله جلّ جلاله له دوئ څخه د ځينو ډلو په هکله فرمايي:

﴿لَا يَزَالُ بُنۡيَـٰنُهُمُ ٱلَّذِي بَنَوۡاْ رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمۡ إِلَّآ أَن تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمۡۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١١٠﴾ [التوبة: ١١٠].

ترجمه: «تل به وي ددوئ هغه جوړه کړی آبادي چه دوئ جوړه کړی وه (يعنی مسجد ضرار) سبب د شک په زړونو ددوئ کښی، مګر که ټوټه ټوټه شي زړونه ددوئ، او زاره يي ترک وچوي، او الله تعالی خبردار د حکمت خاوند دې».

ځينی مفسرين وايي چه ﴿إِلَّآ أَن تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمۡ﴾ دا استثناء تهکمي ده، چه الله تعالی ددوئ د ټوقو مسخرو په مقابل کښی په دوئ پوری ټوکی مسخری کوي، ترڅو دوئ ته ددوئ د بدو پلمو او مؤمنانو پسی د ټوقو مسخرو پوره سزا ورکړ شي.

دوئ به د مؤمنانو په خلاف داسی پلمی جوړولی چه هغوئ ته په خپل دين کښی شبهی واچوي، او د الله تعالی له سمی لاری څخه يي ګمراه کړي، نو ددوئ سزا هم دا شوه چه په زړونو کښی يي ورته داسی شک واچولو چه تل ترتله ددوي له زړونو څخه نه جلا کيږي، تر دي چه د الله

تعالی مخی ته لاړ شي.

* ددی ترڅنګ دوئ ته ددوئ د ځينو بدو اعمالو په بدل کښی ځينی ځانګړی سزاوی هم رسيږي؛ ځکه الله تعالی ځينو ګناهونو ته ځينی خاصی سزاوی ټاکلی دي؛ ددي لپاره چه هر سرکښه ته د هغه د ګناه په شان او د هغی مطابق سزا ورسيږي.

لکه چه اللهﷻ فرمايي: ﴿ٱلَّذِينَ يَلۡمِزُونَ ٱلۡمُطَّوِّعِينَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ فِي ٱلصَّدَقَٰتِ وَٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهۡدَهُمۡ فَيَسۡخَرُونَ مِنۡهُمۡ سَخِرَ ٱللَّهُ مِنۡهُمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝٧٩﴾ [التوبة: ۷۹].

ترجمه: «هغه منافقان چه عيب او طعنی لګوي په خيرات کونکو مؤمنانو باندی د هغوئ د خيراتونو په وخت کښی ، او په هغه کسانو پوری چه نه مومي د خيرات لپاره مګر د خپل کوشش مطابق(د هغی د کموالي په سبب)، نو په هغوئ پوری مسخری کوي، الله تعالی به ددی مسخرو په مقابل کښی په دوئ پوری مسخری وکړي، او ددوئ لپاره دردناک عذاب دې».

نو ددوئ په مؤمنانو پوری د مسخرو سزا ورته الله په دي ورکوي چه الله تعالی ورپوری مسخری کوي، ترڅو ورته د خپل بد عمل پوره پوره سزا ورسيږي.

*منافقان أکثر په هغه ګناهونو کښی واقع کيږي چه د هغی سزا د همغه عمل له جنسه وي، او دغه سزا له آخرت نه مخکی په دنيا کښی وي، لکه چه په متعددو حديثو شريفو کښی راځي: څوک چه د يو مسلمان په بدنامۍ او

رسوايي پسې ګرځي الله تعالی به يې بدنام او رسوا کړي، او څوک چه يو مسلمان ته ضرر رسوي الله تعالی به د هغې په سزا کښې ورته ضرر ورسوي، او چا چه د يو مسلمان سره مخالفت او دښمنی وکړه، الله به ورته همدغه شان سزا ورکړي، او چا چه يو مسلمان ذليل او کمزورې کړ، الله تعالی به يې ذليل او کمزورې کړي، او چا چه د مسلمانانو سره سختي وکړه، نو په بدل کښې به الله تعالی پر ده باندي سختي راولي.

او منافقان تل د بدو پلمو خاوندان دي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِۦ﴾ [فاطر: ٤٣].

ترجمه: «او نه چاپيريږي بده پلمه مګر په خپل خاوند باندي، يعنی په هغه چا چه دغه بده پلمه يي جوړه کړې ده».

نو دا چه مخکښې تير شو، د هغه عذابونو ډولونه دي چه منافقانو ته په دنيا کښې رسيږي.

* او هر چه د برزخي ژوند حال دې، نو کله چه دوئ ددُنيا له دي ژوند څخه کوچ وکړي، او په قبرونو کښې کيښوول شي، نو دوئ به په يو لوئ عذاب کښې وي، او هم به په دايمی بدبختی او افسوسونو کښې وي، چه نه ختميږي.

د أنس بن مالك ﷺ په حديث شريف کښې رسول الله ﷺ فرمايي:

«إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولاَنِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ

فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا قَالَ قَتَادَةُ: وَذُكِرَ لَنَا أَنَّهُ يُفْسَحُ فِي قَبْرِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ قَالَ: وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيُقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لاَ أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لاَ دَرَيْتَ، وَلاَ تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمَطَارِقَ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ» [متفق عليه].

ترجمه: «بیشکه یو مړ بنده چه په خپل قبر کښی کی کیښودل شي، او ملګري (یعنی هغه خښوونکي خلک) ورځخه لاړ شي، نو دې به لا ددوئ د پیزار کړپا او اواز اوري چه دوه ملائکی به ورته راشي، نو هغوئ به یي(په قبر کښی) کښینوي، او ورته به ووایي: ته د هغه سړي په هکله څه وایي چه په تاسو کښی لیږل شوې وو، (یعنی محمد ﷺ)».

نو څوک چه مؤمن وي هغه به ورته ووایي: «أشهد أنه عبد الله ورسوله»، یعنی زه ګواهي کوم چه هغه د الله تعالی بنده او استاذې دې.

نو ده ته به وویل شي: په اور کښی دی خپل ځاي ته وګوره ! چه دغه ستا ځاي وو، که مؤمن نه واي، خو چه ایمان دی راوړې دې، نو تا ته الله تعالی د هغی په بدل کښی دغه بل ځاي په جنت کښی درکړې دې، نو هغه به دغه دواړه ځایونه ویني.

او څوک چه منافق او کافر وي، نو هغه ته به وویل شي: تا به په دنیا کښی ددغه سړي په هکله څه ویل؟، نو هغه به ورته ووایي: زه خو نه

پوهيږم، ما هم هغه څه ويل چه نورو خلكو ويل.

نو د ملايكو لخوا به ورته وويل شي: نه دى پوهه شى او نه دى ولولى، او بيا به د اوسپنى په پلْك(ګرز) باندى داسى ووهل شي چه د هغى څخه به يوه داسى چيغه ووهي چه له پيريانو او انسانانو پرته به يې دغلته هر شې اوري.

* او ددى ترڅنګ به ورته ځينى خاص عذابونه هم رسيږي چه د ځينو ګناهونو پورى خاص وي، لكه چه د رسول اللهﷺ څخه په سننو كښى ثابت دي چه هغه څوك چه قرآنكريم لولي او بيايي بيرته پريږدي، او د فرضي لمانځه څخه ويده كيږي، نو هغه به په قبر كښى عذابيږي، همداشان زناكاران، سودخوران، غيبت كونكي، چغلخور، او دروغجن، د زكات منع كونكي، او هغه څوك چه د روژه ماتي له وخته مخكى روژه ماتوي، ددي ټولو په اړه په صحيح احاديثو كښى راغلي دي چه دوئ به په قبرونو كښى عذابيږي، او د منافقانو په دغه بدو اعمالو او د هغى په عذابونو كښى ښه لويه او پوره برخه ده.

* دآخرت عذابونه: په صحيحو احاديثو كښى راغلي دي چه كله د قيامت ورځ شي، او الله تعالى دا ټول خلك په يو ميدان كښى د فيصلى او حساب او كتاب لپاره راټول كړي، بيا به خاص كافران ددوزخ اور ته وغورزول شي، او مؤمنان او منافقان او د اهل كتابو څخه ځينى پاتى شوني خلك به په ميدان كښى پاتى شي، او هلته به د الله تعالى پنډۍ ښكاره كړل شي، او دغلته به هيڅ داسى څوك پاتى نشي چه په دُنيا كښى به يي پخپله خوښه د الله تعالى د رضا لپاره سجده كوله، مګر خو هغه ته به اجازه وشي

چه دغلته سجده وکړي، او هغه چا چه د ريا، ځان ښودنی او نفاق لپاره سجده کوله د هغه ملا(شا) به يوه تخته شي، هرڅومره چه غواړي سجده وکړي، نو په څټ به راپريوځي.

او د حساب په وخت کښی به منافق راوستل شي، الله تعالی به ورته پر ده باندی خپل کړي نعمتونه وروښاي، نو منافق به ووايي: اي پروردګاره ! ما خو پر تا ايمان راوړې وو، ستا پر کتاب او پيغمبرانو می ايمان راوړې وو، لمونځونه می کول، روژی می نيولی، خيراتونه می کول، او د خپل توانه پوری به د ځان صفتونه وکړي، نو ورته به وويل شي: اوس به نو پر تا باندی يو ګواهي کونکې راولو.

نو منافق به سوچ کوي چه پر ما باندی به دا ګواه لا څوک وي؟ نو پر خوله به يي مهر ولګول شي، او دده ورانه غوښی او هډوکو ته به وويل شي: خبری وکړئ، نو ورون، غوښه او هډوکي به دده پر اعمالو پر ګواهۍ او شاهدۍ ګويان شی، دا هم ددي لپاره چه دده د خپلو اندامونو پر ګواهی دده عذر معذرت ختم شي، او د عذر کولو يا انکار کولو نور فرصت ورته په لاس ورنشي.

نو پيغمبرﷺ دداسی شخص په هکله فرمايي: «وذَلِكَ المُنافِقُ، وذلك الذي يَسْخَطُ اللهُ عليه» [رواه مسلم].

ترجمه: «يعنی همداسی شخص منافق وي، او همدا هغه څوک دې چه الله تعالی ورته په قهر او غُصه دې».

بیا کله چه د دوزخ د پاسه د «صراط» پُل وتړل شي، او پر هغې باندی د تیریدلو حکم وشي، او د قیامت له میدانه هر چا ته د هغه دعمل برابر رڼا ورکړل شي، نو د نورو مسلمانانو په شان به منافقانو ته هم رڼا ورکړل شي تر څو پری په عذاب کړل شي، تردی چه کله دوئ د «صراط» پُل ته ورسیږي، نو د منافقانو رڼا به مړه شي، او د مسلمانانو رڼا به نوره هم پوره او زیاته شي.

الله ﷻ فرمایي:

﴿لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ يُحۡيِۦ وَيُمِيتُۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ
٢ هُوَ ٱلۡأَوَّلُ وَٱلۡأٓخِرُ وَٱلظَّٰهِرُ وَٱلۡبَاطِنُۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٌ ٣ هُوَ
ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ يَعۡلَمُ
مَا يَلِجُ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا يَخۡرُجُ مِنۡهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعۡرُجُ فِيهَاۖ
وَهُوَ مَعَكُمۡ أَيۡنَ مَا كُنتُمۡۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ ٤ لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ
وَٱلۡأَرۡضِۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرۡجَعُ ٱلۡأُمُورُ ٥ يُولِجُ ٱلَّيۡلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي
ٱلَّيۡلِۚ وَهُوَ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٦ ءَامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَأَنفِقُواْ مِمَّا
جَعَلَكُم مُّسۡتَخۡلَفِينَ فِيهِۖ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَأَنفَقُواْ لَهُمۡ أَجۡرٞ كَبِيرٞ
٧ وَمَا لَكُمۡ لَا تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلرَّسُولُ يَدۡعُوكُمۡ لِتُؤۡمِنُواْ بِرَبِّكُمۡ وَقَدۡ
أَخَذَ مِيثَٰقَكُمۡ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ ٨ هُوَ ٱلَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبۡدِهِۦٓ ءَايَٰتِۭ
بَيِّنَٰتٖ لِّيُخۡرِجَكُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ بِكُمۡ لَرَءُوفٞ رَّحِيمٞ
٩ وَمَا لَكُمۡ أَلَّا تُنفِقُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَٰثُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ لَا

يَسۡتَوِي مِنكُم مَّنۡ أَنفَقَ مِن قَبۡلِ ٱلۡفَتۡحِ وَقَٰتَلَۚ أُوْلَٰٓئِكَ أَعۡظَمُ دَرَجَةٗ مِّنَ
ٱلَّذِينَ أَنفَقُواْ مِنۢ بَعۡدُ وَقَٰتَلُواْۚ وَكُلّٗا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلۡحُسۡنَىٰۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ
خَبِيرٞ ﴿١٠﴾ مَّن ذَا ٱلَّذِي يُقۡرِضُ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗا فَيُضَٰعِفَهُۥ لَهُۥ وَلَهُۥٓ أَجۡرٞ
كَرِيمٞ ﴿١١﴾ يَوۡمَ تَرَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ يَسۡعَىٰ نُورُهُم بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ
وَبِأَيۡمَٰنِهِمۖ بُشۡرَىٰكُمُ ٱلۡيَوۡمَ جَنَّٰتٞ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ
ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ﴿١٢﴾ يَوۡمَ يَقُولُ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ وَٱلۡمُنَٰفِقَٰتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ
ٱنظُرُونَا نَقۡتَبِسۡ مِن نُّورِكُمۡ قِيلَ ٱرۡجِعُواْ وَرَآءَكُمۡ فَٱلۡتَمِسُواْ نُورٗاۖ فَضُرِبَ
بَيۡنَهُم بِسُورٖ لَّهُۥ بَابُۢ بَاطِنُهُۥ فِيهِ ٱلرَّحۡمَةُ وَظَٰهِرُهُۥ مِن قِبَلِهِ ٱلۡعَذَابُ ﴿١٣﴾
يُنَادُونَهُمۡ أَلَمۡ نَكُن مَّعَكُمۡۖ قَالُواْ بَلَىٰ وَلَٰكِنَّكُمۡ فَتَنتُمۡ أَنفُسَكُمۡ
وَتَرَبَّصۡتُمۡ وَٱرۡتَبۡتُمۡ وَغَرَّتۡكُمُ ٱلۡأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَآءَ أَمۡرُ ٱللَّهِ وَغَرَّكُم بِٱللَّهِ
ٱلۡغَرُورُ ﴿١٤﴾ فَٱلۡيَوۡمَ لَا يُؤۡخَذُ مِنكُمۡ فِدۡيَةٞ وَلَا مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۚ مَأۡوَىٰكُمُ
ٱلنَّارُۖ هِيَ مَوۡلَىٰكُمۡۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ﴿١٥﴾﴾ [الحديد: ٢-١٥].

ترجمه: «یاده کړه هغه ورځ چه وینی به ته مؤمنان سړي او مؤمنانی ښځی چه منډی به وهي رڼا ددوئ، مخی ته، او ښي طرف ته، او ورته به ویل کیږي: زیرې دې تاسو ته نن ورځی د داسی جنتونو چه د هغی د ماڼیو لاندی به ویالی بهیږي، او تاسو به په دغه جنتونو کښی همیشه او تل ترتله یاست ، او همدا لویه کامیابي ده. او هغه ورځ چه منافقان سړي منافقانی ښځی به مؤمنانو ته ووایي: مونږ ته لږ راوګورئ او مونږ ته انتظار وکړئ چه مونږ هم

ستاسو له رڼا ځینی استفاده وکړو، نو ورته به وویل شي: بیرته شاته وګرزئ(دنیا ته یا میدان حشر ته او)هلته ځانته خپله رڼا ولټوی، نو دلته به ووهل شي او جوړ به شي ددوئ تر منځ یو دیوال، چه دننه به پکښې رحمت وي د مؤمنانو طرف ته، او بهر به ترې عذاب وي، منافقان به مؤمنانو ته اوازونه کوي: آیا مونږ له تاسو سره په دنیا کښې نه وو؟ (څرنګه راڅخه جلا شوئ)؟ مؤمنان به ورته ووایي: هو، تاسو په ښکاره له مونږ سره وئ، خو لکن تاسو په فتنه کښې اچولي وو خپل ځانونه(چه ایمان مو د نفاق ایمان وو)، او تاسو به د مؤمنانو د حال انتظار کولو چه دوئ کامیاب کیږي، او که پرې خواري او ذلّت راځي، او له خپله ایمانه په شک کښې وياست، او خپلو تشو امیدونو تیرایستلی، تر دي چه د الله حکم تاسو ته راغې(مرګ)، او په حقیقت کښې تاسو تیرایستلي یاست تیر ایستونکي شیطان، نو نن ورځ به له تاسو څه فدیه او مالي عوض نه اخستل کیږي، او نه به له نورو خالصو کافرو څخه دغه فدیه ومنل شي، ځاي د ورتللو ستاسو د ټولو اور دې، همدغه تاسو سره مناسب وړ او لایق دې، خو ډیر بد ځاي دورتللو ستاسو دې».

او هر چه ددوئ لپاره په دوزخ کښې کوم عذاب ټاکل شوې دي نو هغه خو یو سپکونکې دردناك او دائمي عذاب دې، الله تعالی ورته په دوزخ کښې هغه تر ټولو لاندینۍ طبقه ټاکلی ده، نو دوئ په دوزخیانو کښې تر ټولو سخت عذاب والا دي.

الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ

لَهُمۡ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾﴾ [النساء: ١٤٥].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په آخري لاندینی برخه د اور کښی وي، او هیڅکله به دوئ ته څوك كومكي او مرستندویه پیدا نکړی».

همداراز په بل ځاي کښی فرمایي: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡكَٰفِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾﴾ [النساء: ١٤٠].

«بیشکه الله تعالی منافقان او کافران په دوزخ کښی ټول سره راټولوي»، او همدا رنګه فرمايي:

﴿وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلۡكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ هِيَ حَسۡبُهُمۡۚ وَلَعَنَهُمُ ٱللَّهُۖ وَلَهُمۡ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٦٨﴾﴾ [التوبة: ٦٨].

ترجمه: «د منافقانو سړو منافقانو ښځو او خالصو کافرو سره الله تعالی وعده کړی ده چه دوئ به ددوزخ اور ته ننباسي، او همیشه به وي دوي په دغه اور کښی، او همدا اور یي بس او کافي دي، او الله تعالی لعنت کړي دي پر دوئ، او ددوئ لپاره عذاب دي تل ترتله همیشه قائم دائم».

دولسم درس: د اسلام نواقض او ماتوونکي شیان

مخکښې مو وپیژندل چه یو بنده تر هغه مسلمان کیدې نشي چه ترڅو یي د «لا إله إلاّ الله وأن محمداً رسول الله» شاهدي او ګواهي نه وي کړي، او د خپلې دغې ګواهۍ او اقرار په أساس به الله تعالی یو ګڼي، او هم به د رسول اللهﷺ پیروي کوي، نو هله به دې مسلمان ګڼل کیږي.

په تیرو درسونو کښې مونږ زده کړل چه د «شهادة أن لا إله إلاّ الله» غوښتنه داده چه د عبادت ټول انواع او ډولونه خاص او یواځې یو الله تعالی ته ځانګړي شي، او د عبادت او بندګۍ اساس او بنسټ د الله تعالی سره پر محبت او دهغه تعظیم او همدغه الله تعالی ته په غاړه ایښوولو باندې ولاړ دې.

همدارنګه مو زده کړل چه د «شهادة أن محمداً رسول الله» غوښتنه هم د رسول اللهﷺ سره د هغه دشان او رسالت سره مناسب محبت کول، هغه په ټولو احکامو او اخبارو کښې رښتینې ګڼل، او د هغه په اوامرو او نواهیو کښې پیروي او اطاعت کول دي.

نو خبردار ! هغه څوک چه ددغه دواړو ګواهیو د ماتوونکو ګناهونو مرتکب کیږي، نو هغه له دین اسلام څخه ووځي، او په الله جلّ جلاله او د

هغه په رسولﷺ باندی کافر ګڼل کیږي، اګر که لمونځ کوي، روژه نیسي، او ګومان کوي چه هغه مسلمان هم دی.

نو هغه څوک چه له دغه څلورو شیانو څخه یو هم ونلري، چه هغه: د عبادت او بندګی یواځی یو الله پوری خاص کول، د الله تعالی سره د هغه دالوهیت او ربوبیت سره مناسب محبت کول، او دهغه تعظیم او هغه ته غاړه ایښودل، همدا شان د رسول اللهﷺ سره محبت کول، هغه په ټولو راوړو احکامو او اخبارو کښی رښتینی ګڼل، او د هغه اطاعت او پیروي کول دي - نو دغه شخص له اسلام څخه ووځي، او مسلمان نه ګڼل کیږي.

بیا که بنده له پیله لا د دواړو ګواهیو دغه غوښتنی نه وي منلی، او په عمل کښی یي نه وي راوستلی، نو دی له همغه پیله اصلي کافر بلل کیږي، که سره له دي دی په ښکاره د مسلمانی دعوا هم کوي نو بیا دی منافق دی.

او که چا لومړی د ددواړو ګواهیو دغه غوښتنی منلی وي، او بیا وروسته یي یوه یا له یوي نه زیاتی غوښتنو څخه لاس په سر شي، نو دا مرتد کافر بلل کیږي، چه یو ځل په اسلام کښی شامل شوی او بیرته ورڅخه وتلی دی.

د اسلام دین څخه ارتداد یا مرتد کیدل په هر هغه قول، عمل او اعتقاد باندي کیږي چه په هغی سره د «شَهادةِ أن لا إلهَ إلا اللهُ وأن مُحَمَّدًا رَسولُ الله» له حقیقتونو او غوښتنو څخه د کوم یو انتفا او نشتوالی راځي، او ورسره مناقض او ماتوونکی یي وي.

او دغه نواقض او دین ماتوونکي شیان چه بنده له دین څخه وباسي- ډیر

شکلونه لري، چه په کومه خاصه شمیره نلري، خو دهغی جامع اصول په لاندی ډول دي:

لومړۍ ماتوونکې: الحاد:

یعنی د الله تعالی له وجود او شتون څخه انکار کول، لکه د مخلوقاتو د پیدایښت نسبت طبیعت ته کول، یا دا عقیده لرل چه دا عالَم او کوْن قدیم دې، په دی معنی چه ځینی مخلوقات اول نلري، یعنی ازلي دي.

دوهم ماتوونکې: شرک اکبر (لوئ شرک):

او هغه دا چه د الله تعالی لپاره شریک او یا سیال ومنل شي، او دا بیا په څو ډوله دې:

لومړۍ ډول: په عبادت او بندګۍ کښی شرک کول، چه د عبادت او بندګۍ کوم ډول او نوعه د الله تعالی پرته بل چا ته هم وشي، لکه دغیر الله دعاء، رابلل، د غیر الله په نوم حلالکه او ذبح کول، او د هغه لپاره نذر اومنښته منل، له غیر الله څخه مرسته او کومک او مدد غوښتل، غیر الله ته چیغه او رامددشه ویل، په غیر الله باندي استعاذه او پناه غوښتل- کوم چه مافوق الأسباب امورو کښی وي-، او داسی نور.

د شرک فی الألوهیت یو شکل هغه دې کوم چه یي بُت پرستان د انبیاؤ، اولیاؤ عبادت او پرستش کونکي کوي، لکه د بُتانو، انبیاؤ اولیاؤ رابلل، او ورته چیغه او رامددشه ویل، له هغوئ څخه سفارش غوښتل، ورڅخه د خپلو

ډول ډول حاجتونو غوښتل، ګټه غوښتنه او ضرر دفع کول، او له هغه څخه بچ کول غوښتل، نو هغه څوک چه دغه کارونه کوي هغه بنده مشرک او کافر بلل کيږي، اګر که هغه پخپل ځان د مسلمان ګومان کوي او دعوا يي کوي، او ورسره «لا إله إلاّ الله» وايي، لمونځ کوي، خيراتونه کوي، روژې نيسي، حج کوي او نور د خير کارونه کوي؛ ځکه شرک اکبر هر نيک عمل بربادوي او ابته کوي يي؛ ځکه شرک اکبر د اسلام دين بلکل منافي او ضد دې.

۲/ بل شکل يي هغه دې کوم چه يي ساحران کوډګر، او هغه خلک چه دوئ ته ورځي - کوي يي، لکه: د غير الله په نوم ذبح او حلالکه کول، له غير الله څخه مرسته او کومک غوښتل، او شيطانانو څخه مرسته او کومک غوښتل.

دوهم ډول: د الله تعالی په ربوبيت کښی شرک: يعنی د الله تعالی سره د هغه په افعالو او خدائي کارونو کښی شريک او برخمن منل، او ورسره بل څوک سيال ګڼل، لکه چه ځينی مشرکان په خپلو معبودانو او مشرانو کښی دا اعتقاد لري چه دوئ په کوْن کښی تصرف کولې شي، او يا پر غيبو باندي علم لري او پرې پوهيږي، او يا هم د باران کولو اختيار لري، يا د چا رزق روزي ورکولو اختيار او واک لري، او يا هم له مرض او رنځ څخه روغتيا ورکولې شي، يا اولاد او بچي ورکولې شي، يا بی واده شخص ته د ژوند ملګرې بخښي، يا چا ته مال او شتمني ورکولې شي، او يا هم تکليفونه او سختئ لرې کوي، او مصيبتونه او بلاګانی پورته کوي، او يا حاجتونه پوره

کوي، او که څوک يي رابلي نو دُعا او زاري يي قبلوي، او په درد يي ورځي.

بل شکل يي هغه دې چه ځينى خلك لكه مجوس چه عقيده لري چه ددي كون او عالم دوه پيداكونكي دي: يو رڼا، او بل تياره او تورتم.

دريم شكل هغه دې لكه چه ځينى صوفيان او شيعه ګان يي د خپلو مشرانو په هكله عقيده لري چه هغوئ په غيبو پوهيږي، او په كون كښى تصرف كولې شي، او دچا دُعا او رابلل قبلولې شي، او حاجتونه او ضرورتونه يي پوره كولې شي.

بل شكل يي: د الله تعالى د راليږل شوي وحي نه پرته د مخلوق په جوړ شوو قوانينو باندي فيصلى كول، نو څوك چه د الهي وحي پرته په نورو قوانينو فيصلى كوي هغه طاغوت دې، او په دغه فيصلو ځان دالله تعالى سره په فيصلو كښى شريك او برخمن ګڼي.

دريم ډول شرك د اطاعت او پيروئ شرك دې، او هغه دا چه بنده حِل او حرمت كښى له اسلامي شريعت پرته د خپلو مشرانو پيروي وكړي، چه هغوئ ته يي غوږ نيولې وي: كوم چه هغوئ ورته حلال وايي، ددوئ په نيز هم حلال، او كوم ته چه دغه مشران حرام وايي نو ددوئ په نيز هم حرام وي، لكه چه د طواغيتو پرستش كونكي يي كوي، چه په حِل او حرمت كښى د خپلو طواغيتو اطاعت او د هغوئ پيروي كوي، چه د الله تعالى حرام كړيو ته حلال، او د الله تعالى حلال كړيو ته حرام وايي، اوددي هم ډير شكلونه دي، چه له هغى څخه:

یو شکل دا دې چه څوک طواغیتو ته فیصلی او وروړي، نو څوک چه پخپله خوښه او خپله اراده هغوئ ته خپلی منازعی او لانجی د حل او فصل لپاره وروړي، او دهغوئ فیصلی غواړي چه پلی شي، دا بنده کافر بلل کیږي؛ ځکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓا۟ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓا۟ أَن يَكْفُرُوا۟ بِهِۦ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ۝٦٠﴾ [النساء: ٦٠].

ترجمه: «آیا ته نه ګوری هغه خلکو ته چه ګومان کوي چه دوئ ایمان لري په هغه وحي چه تا ته لیږل شوی ده - اي محمد ﷺ - او هم ایمان لري په هغه کتابونو چه له تا څخه مخکنیو پیغمبرانو ته لیږل شوی وه، او سره له دي هم غواړي چه خپلی فیصلی طاغوت ته یوسي، حال دا چه دوئ ته دا حکم شوي دې: چه کفر وکړي او انکاري شي پر دغه طاغوت او د هغه پر فیصلو، خو شیطان غواړي چه دوئ له حق څخه په ډیری لری ګمراهی او بی لارئ ګمراه او بی لاري کړي».

یادونه: هو، هغه څوک چه په داسی هیواد کښی اوسي چه هلته د الله تعالی په رالیږل شوي وحي باندي فیصلی نه کیږي، او دغه اوسیدونکې له خپله ځانه د ظلم په رفع او یا ورڅخه په خلاصی کښی، او یا دخپل حق په لاس ته راوړلو کښی - دي ته اړ شو چه ځینی هغه محکمو ته خپل شکایت او فیصله وروړي چه دې ګومان کوي چه دده حق به ورته وروسپاري، او یا

به ظلم ورځخه پورته کړي، نو په دغه وخت کښې دا بنده نه کافر کيږي؛ ځکه رسول اللهﷺ چه کله خپلو صحابه کرامو‌ته د حبشې په لوری د لومړني هجرت کولو اجازه وکړه نو ورته يې وويل: «إنَّ بأرضِ الحَبَشةِ مَلِكًا لا يُظْلَمُ أحَدٌ عندَه، فالْحَقُوا ببلادِه حتى يَجْعَلَ اللهُ لكم فَرَجًا ومَخْرَجًا مِمَّا أنتم فيه» [رواهُ البَيْهقِيُّ من حديثِ أُمِّ سَلَمَةَ بإسنادٍ حَسَنٍ].

ترجمه: «بيشکه د حبشې هيواد کښې داسې پاچا دې چه د هغه په حکومت پر هيچا ظلم نه کيږي، نو هلته لاړ شئ، ددې لپاره چه الله تعالى يې ستاسو لپاره د هغه مشکلاتو ځخه چه تاسو پکښې ياست - د خلاصې سبب وګرزوي».

ځکه نجاشي لا پدغه وخت کښې مسلمان شوې نه وو، خو سره له دې که پر دوئ کوم ظلم شوې واي، او دوئ نجاشي ته فيصلې وروړلو ته اړ شوي واي نو نجاشي به ورسره له انصاف او عدل ځخه کار اخستې وو، نو دا ددې دليل دې چه په هغه هيوادونو کښې چه اسلامي نظام نه وي، خو که يو مسلمان ورته فيصله وروړي نو عدل او انصاف به ورسره وشي، او له ظلم ځخه به خلاص شي - روا ده چه خپله فيصله او عرض ورته وروړي.

ځکه مسلمان د ضرورت او حاجت په وخت کښې چه که ورنشي نو مصلحت يې فوت کيږي- نو هغه په حقيقت کښې طواغيتو ته د فيصلو وروړلو غوښتونکې نه دې، نو په دې اساس هغه په دغه وخت کښې نه کافر کيږي.

دوهم شکل: په اسلامي شریعت کښې د بیان شوو حلالو په تحریم او همدغه شان په شریعت کښې د واضحو حرامو په تحلیل کښې د بې دینه علماؤ او طاغوتو حاکمانو اطاعت او پیروي کول.

دشرک افراد او شکلونه بیخي ډېر دي، خو ټول همدې دریو ډولونو ته راګرزي.

دایمان او اسلام دریم ډول ماتوونکې:

د الله جلّ جلاله د بعض ځانګړو صفتونو دعوا کول، که هغه په ربوبیت کښې وي، او که په الوهیت کښې وي، او که په اسماء او صفاتو کښې وي.

ددي ناقص ځینې شکلونه:

۱/ د ځینې طواغیتو خپل عبادت او بندګۍ ته بلنه ورکول.

۲/ د علم غیب دعوا کول.

۳/ د مړو د ژوندي کولو دعوا کول.

دایمان او اسلام څلورم ماتوونکې: د نبوت او پیغمبرۍ دعوا کول.

د نبوت او پیغمبرۍ دعوا کول د علماؤ په اجماع باندې کفر شمیرل کیږي.

د نبوت او پیغمبرۍ پورې ځینې تړلي شیان چه همدغه حکم هم اخلي:

* لکه د قرآنکریم سره مشابهت او دا دعوا کول چه د هغه کتاب په شان بل کتاب راوړلې شي کوم چه الله تعالی په خپلو پیغمبرانو رالیږلي دي، لکه

چه الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّنِ ٱفۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوۡ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمۡ يُوحَ إِلَيۡهِ شَيۡءٞ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثۡلَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُۗ﴾ [الأنعام: ۹۳].

ترجمه: «او څوک دې ډیر لوئ ظالم له هغه چا چه جوړ کړي په الله تعالی باندی دروغ، او یا ووایي: چه ما ته هم وحیی شوی ده، حال دا چه د هیڅ شي وحیی ورته نه وي شوی، او هغه څوک چه ووایي: ژر دې چه زه به نازل کړم یو کتاب په شان د هغه کتاب چه الله تعالی رالیږلي دې».

د ایمان او اسلام پنځم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه دپیغمبرﷺ دروغجن ګڼل:

نو هغه څوک چه اللهﷻ او یا د هغه رسولﷺ دروغجن ګڼي، داسی بنده د علماؤ په اجماع باندی کافر دې، او له مسلمانانو څخه نه شمیرل کیږي.

ددی ماتوونکي ځینی شکلونه:

۱/ د اسلام د غټو او ښکاره شعائرو نه انکار کول، لکه د زکات یا لمانځه د فرضیت څخه انکار کول، یا د سود، زنا، او خنزیر غوښی د حرام والي څخه انکار کول.

۲/ د الله تعالی د نومونو او یا صفتونو څخه د کوم یو څخه بی شبهی او ناپوهی او تأویل څخه انکار کول.

۳/ د قرآنکریم د کوم آیت یا کومی مسألی څخه انکار کول.

۴/ په قرآنکریم کښې د تحریف یا اختلاف او تناقض دعوا کول.

۵/ د نبوي احادیثو څخه انکار کول.

۶/ له مرګه وروسته د بیا راژوندي کیدلو او یا د سزا او جزا او حساب او کتاب څخه انکار کول.

۷/ هغه چا ته کافر نه ویل څوک چه د اسلام دین ته خپل دین نه وایي، او د اسلام مقدس دین ته غاړه نه ږدي، لکه یهود، نصارا، مجوس، ملحدین، او بُت پرستان.

۸/ دا عقیده لرل چه یو چا ته د محمد ﷺ له شریعت څخه وتل روا دي، لکه خضر علیه السلام ته چه د موسی علیه السلام له شریعت څخه د بل شریعت پیروي روا وه.

۹/ په صحیح دلیل باندی دحرام شوي شیانو بی شبهی او بي تأویله حلال ګڼل.

۱۰/ څوک چه د محمد ﷺ څخه وروسته د نبوت دعوا وکړي هغه رښتینی ګڼل.

۱۱/ دا عقیده اودعوا کول چه د محمد ﷺ رسالت یوائې د عربو لپاره خاصه ده.

۱۲/ داسی دعوا کول چه که څوک د الله تعالی پرته بل چا ته- که هغه څوک نیک صالح بنده وي او که بل څوک- چیغه وهي او یا یي خپلو حاجتونو پوره کولو لپاره رابلي.

۱۳/ أم المؤمنین عائشی رضی الله عنها ته ښکنځل کول، او په هغه تهمت یي بدنامول چه الله سبحانه وتعالی ورڅخه په سورت نور کښی د هغی براءت او پاکي بیان کړی ده، او یا

هم نورو امهات المؤمنین د رسول الله ﷺ بیبیانو ته دغه شان نسبت کول، نو هم کافر کېږي او د اسلام له مقدس دین څخه بیرون او وتلې شمیرل کېږي.

او ټول هغه څه چه په هغې سره د الله تعالی او د هغه درسول ﷺ دروغجن ګڼلو ته لار جوړیږي هغه نو د اسلام او ایمان له نواقض او ماتوونکو شیانو څخه شمیرل کېږي.

خو په دې باید پوهه شو چه د یو خبر دروغ ګڼلو سبب کله کله دا وي چه یو بنده سره په دغه خبر باندی دلیل نه وي، یا دلیل وي خو ده ته دغه دلیل ورمعلوم نه وي، او یا ورسره ددغه دلیل په ثبوت کښې شک وي، او یا ورسره د دلیل په معنی کښې داسې تأویل وي چه له ده څخه د تکذیب او درغجن ګڼلو حکم تری اوړي.

خو که هغه خبر او مسأله چه معنی او ثبوت يې معلوم او ښکاره وي، او بیا ورڅخه څوک انکار کوي او دروغ يې ګڼي، نو دی وخت کښې دا دعلماو په اتفاق تکذیب او د دیني شعایرو دروغجن ګڼل کېږي.

او په لومړني حالاتو کښې دروغجن ګڼونکی باندی د کفر حکم نه کېږي، ترڅو چه حجت وربانده قایم شي، او وربانده پوهه شي او د خبر ثبوت او د معنی صحت ورته څرګند شي.

د ایمان او اسلام شپږم ناقض او ماتوونکې: شک:

شک د هغه تصدیق سره منافي او ضد دې چه پر مسلمان باندی يې تصدیق کول فرض دي، نو که څو د الله تعالی او یا د هغه د رسول ﷺ په خبرو کښې شک

وکړي، دغسی بنده کافر او نا مسلمان بلل کیږي، نو شک هم لکه د تکذیب او دروغجن ګڼلو په شان د تصدیق سره منافي او ضد دې.

د شک ډیر صورتونه کیدې شي:

۱/ لکه هغه څوک چه اسلام خپل دین نه ګڼي، او بیا هم څوک د هغه په کفر کښې شک کوي.

۲/ له مرګه وروسته په بیا راژوندي کیدلو کښې شک کول.

۳/ د قرآنکریم په ثبوت، یا له تحریف او تبدیل څخه د الله تعالی لخوا د هغه په حفظ کښې شک کول.

د ایمان او اسلام اووم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه درسول او اسلام سره کینه.

د الله تعالی یا د هغه د رسول محمدﷺ سره او یا د اسلام مقدس دین سره بغض او کینه کول د هغه د محبت سره منافي او ضد دې، نو هغه څوک چه د الله تعالی یا د هغه د رسولﷺ او یا د اسلام دین سره بغض او کینه کوي، داسی بنده کافر او له اسلام دین څخه بهر وتلې شمیرل کیږي.

په دغه بغض او کینه پوری اړوند او تړلی نور مسایل:

۱/ الله ﷻ ته یا د هغه رسول محمدﷺ ته یا د اسلام مقدّس دین ته ښکنځل کول، د الله جلّ جلاله په ذات کښې یا د رسول اللهﷺ په ذات کښې طعن او د عیبونو لګول.

۲/ د رسول اللهﷺ د صحابه کرامو ﷺ سره بغض کول، او یا هغوئ ټولو ته

ښکنځل کول، او یا هغوئ ته کافران ویل، دا ټول د ایمان او اسلام ماتوونکو شیانو څخه شمیرل کیږي.

هو، که څوک ځینو صحابه کرامو ته د کومې شبهې له کبله بد ووایي، نو هغه په دې وخت کښې کافر نه بلل کیږي، البته د یو لوئ حرام کار مرتکب بلل کیږي.

۳/ ددین له امامانو سره، د صحیحو حدیثو شریفو له نقل کوونکو سره، یا ددین له نورو مشرانو سره په عمومي ډول بغض او کینه کول، او یا د هغوئ دروغجن ګڼل هم د ایمان او اسلام ماتوونکو شیانو په شمار کښې راځي.

د ایمان او اسلام اتم ماتوونکې: په الله تعالی او د هغه په رسولﷺ پورې مسخرې او ټوقې کول:

او دا هم لوئ کفر بلل کیږي؛ ځکه دا کار هم د هغه فرضي محبت او تعظیم سره منافي او ضد دې چه په مؤمن باندي د هغه د ایمان له غوښتنو څخه دي.

په دې ماتوونکي او ناقض پورې اړوند نور ایمان او اسلام ماتوونکي شیان:

۱/ د قرآنکریم سپکه او بې عزتي کول:

۲/ د اسلام له شعایرو څخه د کومې یوې سپکه او بې عزتي کول.

دایمان او اسلام نهم ناقض او ماتوونکې: د مؤمنانو پرته د کفارو سره دوستي کول، او په دې کښې دوه کاره شاملیږي:

۱/ د هغوئ سره دیني محبت او مینه کول، او یا د هغوئ سره د هغوئ پر دین موافقه کول، او پر هغې باندې راضي کیدل.

۲/ د مسلمانانو پر خلاف د کفارو سره کومک او مرسته کول.

ددی ناقض مختلف صورتونه دي:

۱/ د کافرانو لپاره پر مسلمانانو جاسوسي کول.

۲/ کافرانو ته د هغوئ په کفري او بُت پرستی اخترونو او جشنونو باندی مبارکي ویل؛ کله چه دا کار د هغوئ په شرک او کفر باندی یو ډول خوشحالي او رضامندي وي.

خو که له هغوئ سره صِرف ددي لپاره د هغوئ په جشنونو کښی ګډون کوي چه یو څه وخوري، ځان موړ کړي، او د هغوئ سره په هغه حرامو باندی چه هغوئ پکښی وي، او هغوئ سره دي، لذت تری واخلي او ساعت تیري ورسره کوي، سره له دي چه پر زړه د هغوئ د کفر او شرک څخه منکر وي، او له کفر او شرک څخه بد وړي، نو شک نشته چه دې د هلاکت په څنډه ولاړ دې، او ډیره ویره پری شته چه پر ده هم هغه عذاب راشي کوم چه په کفارو باندي راځي، البته کافر او مشرک نه ګڼل کیږي.

۳/ دداسی عبادتګاهونو جوړول چه هلته د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي کیږي، او یا په دغسی کار کښی یو څه اندازه یا په یو ډول برخه اخستل، لکه د یهودو نصاراو مجوسو او نورو کفارو عبادتخانی جوړول، د هغه قبرونو او زیارتونو باندی کوټې او دکانچې او داسی نور شیان جوړول چه د هغې قبرونو او زیارتونو او یا هلته د غیر الله عبادت او بندګي کیږي.

۴/ د اسلامي شریعت د علمبردارو علماو او دعاتو سره مقابله کول، او د هغوئ مخه نیول، او د هغوئ تنګول او زورول؛ ترڅو ددغی لاری نه د اسلامي

دعوت مخه ونیول شي.

۵/ د مسلمانانو د سپکاوي او کمزوري کولو لپاره کوښښ او منډې ترړې کول، او پر مسلمانانو باندې د کفارو د مسلّط کولو په لار کښې مرسته کول.

د ایمان او اسلام لسم ماتوونکې: د الله تعالی اودهغه د رسول له اوامرو څخه سرغړونه:

هغه څوک چه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ له اطاعت او پیروئ څخه سرغړونه کوي هغه مسلمان نه دي؛ ځکه ده په حقیقت کښې د الله تعالی دین ته غاړه ایښې نه ده، او هغه يې نه دې منلې، ځکه خو هغه فرایض نه ادا کوي، او نه هم له محرماتو څخه ځان ساتي، مګر هغه شیان مني چه دده د نفسي خواهش سره موافق او ورته خوښ وي.

ددې سرغړونې ځینې شکلونه:

۱/ لکه هغه څوک چه عقیده لري چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي او هغوئ ته غاړه ایښودنه پرې لازمي نه ده، او نه پرې د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ د امر منل فرض دي.

۲/ یا هغه څوک چه د الله تعالی او د پیغمبر ﷺ له حکم منلو څخه بشپړه سرغړونه وکړي، چه نه اسلامي دین زده کوي، او نه د هغه مسألو پوښتنه کوي چه پرې فرض دي، لکه د الله تعالی او د هغه درسول ﷺ اطاعت، او نه فرایض او واجبات ترسره کوي، او نه د الله تعالی او د هغه درسول ﷺ د حکم منلو له کبله له حرامو څخه ځان ساتي.

هو، هغه څوک چه په اصل کښی د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ د اطاعت فرمانبردار او ورته غاړه ایښودونکې وي، خو کله کله ورڅخه ځینې ګناهونه کیږي، نو داسی بنده ددغسی ګناهونو له کبله نه کافر کیږي.

په دی ایمان ماتوونکي څیزونو پوری ځینی اړوند مسایل:

لکه د لمانځه پریښودل؛ ځکه لمونځ ته په اسلام کښی د دین د ستن لقب ورکړ شوې دې، نو که یو بنده لمونځ بیخي پریږدي، هغه بیا د الله تعالی له دین څخه سرغړوونکې شمیرل کیږي، لکه چه د اسلام دوهم خلیفه عمر بن الخطاب رضي الله عنه فرمایي: «څوک چه لمونځ پریږدي اوضایع کوي یې، نو هغه ددین د نورو رکنونو په ضایع کولو کښی ډیر زړور دې».

دا لس ایمان او اسلام ماتوونکي شیان په اصل کښی د کلمهٔ شهادت سره بشپړ منافات او ضدیت لري، نو هغه مسلمان عاقل بالغ چه پخپل اختیار او خوښه پرته له کوم عذر او شبهی نه ددغه نواقضو او ماتوونکو مرتکب شي، داسی بنده کافر او له اسلام څخه مرتد بلل کیږي، که په همدغه حال بی توبی مړ شي، دې به د دوزخ په اور کښی تل ترتله او همیشه لپاره وي، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُوْلَٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَٰلُهُمْ فِي ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ۝٢١٧﴾ [البقرة: ۲۱۷].

ترجمه: «او هغه څوک له تاسو څخه أي مسلمانانو چه مرتد شو له دین خپل نه، او بیا مړ شو په داسی حال کښی چه هغه کافر وي، نو دغسی کسان برباد او ابته

دي نيک عملونه ددوئ په دُنیا او آخرت کښې، او همدوئ ددوزخ د اور والا دي، چه دوئ به په دغه اور کښې همیشه او تل ترتله وي».

او هغه څوک چه په باطن کښې ددغه ټولو یا د ځینو نواقضو مرتکب شي، او په ښکاره دې د اسلام دعوا کوي، نو داسې بنده له منافقینو څخه شمیرل کیږي چه نفاق یي نفاق اکبر او لوئ نفاق وي، مسلمانان به ورسره په ظاهر او ښکاره د مسلمانانو معامله کوي، او پټ او د زړونو نفاق به یي الله تعالی ته سپاري، تر هغه چه له دوئ څخه ورته ښکاره کفر څرګند شي.

او دغه نواقض دوه درجې لري:

لمړئ درجه: ښکاره او څرګند کفر:

او دا هغه کفر دې چه ددغسې کافر په کفر کښې هیڅ ډول شبهه او شک نه وي، او نه ورته کوم عذر وي، لکه ناپوهي، تأویل، او یا زور او جبر، لکه هغه څوک چه ځان د اسلام دین پرته بل کوم دین ته منسوبوي، او یا د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي کوي، او یا الله تعالی او د هغه رسولﷺ ته ښکنځل کوي، او په دین پورې ټوقې مسخرې کوي، او یا له قرآنکریم او یا له نبوي سنتو او احادیثو شریفو څخه انکار کوي، او ددین له ښکاره او څرګندو شعایرو او نښو څخه انکار کوي، سره له دې چه ده ته پرې علم او پوهه وي.

نو ددې درجې والا خلکو باندې د کفر حکم کولې شي، او هم دا چه دوئ به په آخرت کښې په اور کښې وي -که په همدغه حالت باندې مړه شي، او توبه ورڅخه ونه باسي-، الله جلّ جلاله فرمایي:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن يَسۡتَغۡفِرُواْ لِلۡمُشۡرِكِينَ وَلَوۡ كَانُوٓاْ أُوْلِي قُرۡبَىٰ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمۡ أَنَّهُمۡ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَحِيمِ ١١٣﴾ [التوبة: ۱۱۳].

ترجمه: «مناسب نه دي پیغمبر ته او مؤمنانو ته چه استغفار او د ګناهونو بخښنه وغواړي د مشرکانو لپاره، اګر که ددوئ خپلوان هم وي، وروسته له هغه چه دوئ ته څرګنده شي چه دوئ ددوزخ والا دي، یعنی په کفر باندي مړه او کافران له دنیا تللي دي».

دوهمه درجه: هغه ده چه ښکاره او څرګند کفر نه وي، نو هغه بیا په دوه ډوله دې:

لومړې: دا چه ددغه ګناه کونکي لپاره پکښی د عذر احتمال وي، لکه زور او جبر، د عقل نشتوالې، شبهه: لکه تأویل او ناپوهي، نو په دي حال کښی باید په ده باندی حجت قایم شي، یعنی کوم تأویل چه هغه یي کوي، خطا یي ورته بیان کړل شي، او که ناپوهه وي نو پوهه کړل شي، که عذر یي لری شو، او سره له دي یي هم په خپله دغه ګناه باندي اصرار او استمرار وکړ، نو په دی حالت کښی هم په ده باندي د کفر حکم کیږی ځکه دې په دی حالت کښی په لومړني درجی ته ورګرزي، او که عذر یي لری شوې نه وي، نو بیا پری د کفر حکم نه کیږي.

له همدي کبله د اهل سنت والجماعت امامان په هغه ګمراه او بی لاری ډلو او د هغوئ په پیروانو د کفر حکم نه کوي چه د الله تعالی له اسماء او صفاتو څخه د کومی شبهی او تأویل له کبله منکر وي، سره له دي چه په هغوئ باندي د بدعت او فسق حکم کوي، او دا ورته بیانوي چه ددوئ دا شبهی او تأویل دوئ

ته د مخالفت براءت او جواز نه ورکوي، یوائې له دوئ څخه د کفر حکم منع کوي.

ددی نوعی حکم دادی چه دغه عمل او کار کفر دې، خو معین او مشخص مرتکب ددی عمل او ګناه باندی د کافر حکم نه کیږي، تر هغه پوری چه د کفر شروط پکښی موجود شي، او موانع یي لری شي.

دوهم ډول: چه دغه ناقض او ایمان ماتوونکې کښی د علماو خلاف وي، او کتونکي باندي پکښی شبهه او اشتباه راځي او ترجیح پکښی نشي کولې، ځکه په ځینو نواقضو کښی د علماو ترمنځ اختلاف دې، لکه:

۱/ د لمونځ د سستئ له کبله پریښودل، سره له دی چه دا پریښودونکې یي له فرضیت څخه انکار نه کوي، او نه د لویي او تکبر له کبله دغه لمونځ پریږدي، بلکه د لمونځ پریښودل یي یوائې د سستئ او لټـئ له کبله وي.

په دی مسأله کښی زمونږ په نظر صحیح خبره دا ده چه څوک لمونځ سراسر پریږدي، نو هغه کافر کیږي، او هغه څوک چه کله لمونځ کوي او کله یي پریږدي، نو داسی بنده د فرایضو په ادا کښی د کوتاهئ له کبله فاسق شمیرل کیږي، او د سخت عذاب ویره پری ده؛ البته د کفر حکم پری نشي کیدلی.

همدا متوسط او درمیانه نظر دې، ځکه په دي کښی دوه نور نظرونه دادي چه:

۱/ که څوک یو لمونځ هم پریږدي نو کافر کیږي.

۲/ دوهم نظر دا دې چه که لمونځ بیخي پریږدي نو هم نه کافر کیږي.

دوهم خلافي مسأله: سحر، کوډی کباړی:

په دی مسأله کښی هم علماء سره په یو نظر نه دي، چه آیا هغه څوک چه سحر او کوډی زده کوي، نورو ته یي ورزده کوي، او سحر او کوډی کوي، نو آیا داسی بنده کافر کیږي او کنه؟

نو دلته هم صحیح خبره داده چه سحر او کوډی تر هغه پوری تأثیر نه کوي چه په هغی کښی کفر، شرک نه وي، او له شیطانانو څخه پکښی مرسته او کومک نه وي غوښتل شوی، او دغه شیطانانو ته پکښی په ذبح حلالکه، نذر او منښته نه وي منل شوي، او د اسلامي شعایرو ته پکښی سپکاوې نه وي شوی، اوددغه ټولو کارونو کونکې د علماو په اتفاق باندي کافر بلل کیږي.

لکن ځینی علماء ځینو پټو چلونو (د لاسونو تیزئ او چالاکی) ته، او نورو چلوټو ته هم سحر وایي، او ځینی علماء هغه څه ته هم سحر وایي چه ځینی خلك یي د ځینی تأثیرونو لپاره ځینی دواګانی چه د انسان په عقل، نفس او پوهه باندی تأثیر کوي؛ نو لدي کبله هر ساحر ته کافر نه وایي، بلکه د هغه له سحر او کوډو څخه استفسار او پوښتنه کوي چه څه ډول سحر کوي؟

نو که بیا په سحر کښی له شیطانانو څخه مرسته او کومک غوښتل شوې وو، او یا ورته تقرب او عبادت او بندګي شوی وه، نو دغه سحر ته کفر وایي، او که په دغه سحر کښی د الله تعالی پرته بل چا ته تقرب او عبادت او بندګي نه وي نو بیا ورته کفر نه وایي، بلکه په هغه باندی تعزیري داسی حکم کوي چه هغه له دغه کارونو هم بند کړي، خو د کفر حکم پری نه کوي، او کافر ورته نه وایي.

۳/ د زکات، روژی او حج پریښودل:

په دی دری مسألو کښی هم د ځینو علماو نظر دا دې چه څوك له دوئ

څخه هر یو فرضي عمل پریږدي، نو هغه کافر کیږي، اګر که د فرضیت څخه یې منکر نه وي.

خو صحیح خبره دلته هم دا ده چه تر هغه پورې ددې اعمالو تارک او پرېښودونکي ته کافر نه ویل کیږي چه ددوئ له وجوب او فرضیت څخه منکر نه وي، نو که له فرضیت څخه یې منکر شو، په دغه وخت کښې به کافر وي؛ ځکه دی وخت کښې دې د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ مکذّب او دروغجن ګڼونکې شو؛ او څوک چه د الله تعالی او د رسول اللهﷺ مکذّب وي هغه کافر وي.

او په متعددو صحیحو احادیثو شریفو کښې راغلي دي چه ددغسې فرضي اعمالو تارک او پرېښودونکي ته به په آخرت کښې عذاب ورکول کیږي، بیا به وروسته ورباندې فیصله کیږي: چه یا به جنت ته ځي، او یا به اور ته ځي، نو دا ښکاره دلیل دې چه ددغه اعمالو تارک او پرېښودونکي باندې د کفر حکم یقیني نه دې.

دلته د یادونې وړ ده چه ځینې هغه اعمال چه بنده پرې کافر کیږي او له دین څخه پرې ووځي، کله کله پکښې له یوه څخه زیات د ایمان او اسلام ماتوونکي اسباب راجمع کیږي، نو دغه عمل د کفر سبب وي، خو د مختلفو وجوهو نه.

لکه هغه څوک چه د الله تعالی له رالیږلی وحیې پرته په بشري جوړو اووضعي قوانینو باندې فیصلې کوي، او دا کار ځان ته روا هم بولي، بلکه دغه طاغوتي احکام او قوانین د الله تعالی پر رالیږلي وحیې باندې بهتر او افضل هم بولي، نو داسې بنده له ډیرو وجوهو نه کافر کیږي:

- یو خو دده کفر له دی کبله دې چه د الله تعالی رالیږلي قانون پرته په نورو وضعي قوانینو فیصله کوي، او ځان د الله تعالی سره په فیصلو او قانون سازۍ کښې شریک او برخمن ګڼـي.
- بل دا چه دې هغه حرام کار حلال او روا بولي چه په اسلامي دین کښې يي حرمت او نارواوالې څرګند او ښکاره دې.
- دده د کفر بل سبب دا دې چه دې الله تعالی او د هغه رسولﷺ دروغجن ګڼي؛ ځکه دې د طاغوت حکم د الله تعالی له حکم څخه بهتر او افضل ګڼي.

په دی باید پوهه شو چه ځینی کافران او مرتدان د یو پر ځاي د ډیرو نواقضو او ایمان ماتوونکو مرتکب کیږي، لکه شرک اکبر، د الله تعالی او د هغه درسولﷺ دروغجن ګڼل، د اسلام مقدس دین سره بغض او کینه کول، د کفارو سره دوستي کول، او داسی نور.

خو څومره چه د یو بنده د کفر اسباب ډیر وي هغومره يي کفر غټ او لوئ وي، نو بناءً يي عذاب هم سخت او لوئ وي، سره له دی چه هغه له ډیرو نورو کفارو سره په ارتداد او له دین څخه په وتنه کښې شریک او یو شان وي.

او کفر په دوه ډوله دې: یو ظاهري او ښکاره کفر دې، او بل باطني او پټ کفر:

ظاهري او ښکاره کفر نه مطلب هغه کفر دې چه د یو بنده له ظاهري او په ښکاره کفري اعمالو څرګندیږي چه دې کافر دې، نو په هغه همغه د ظاهر حکم کیږي.

او باطني کفر هغه دې چه د بنده په پټ حال پورې تړلې وي، يعنې په هغه شيانو کښې چه دده او د الله تعالی ترمنځ وي، نو داسې بنده کله کافر وي؛ ځکه ده به په باطن کښې داسې يو عمل او کار ترسره کړې وي چه هغه به د اسلام او ايمان ماتوونکې وي، سره له دې چه دې په ښکاره خلکو ته د اسلام او مسلمانۍ اظهار کوي، نو په دې وخت کښې دې منافق بلل کيږي، چه په ښکاره ورسره د مسلمانانو معامله کولې شي، او په آخرت کښې به له نورو کفارو سره د جهنم په اور کښې تل ترتله وي.

خو هغه څوک چه ښکاره او د خلکو په نيز دځينو نواقضو او ايمان ماتوونکو ګناهونو مرتکب کيږي، او دده کوم عذر وي، لکه د عقل زايل کيدل، يا ناپوهي، او يا يو څوک په اسلام کښې نوې شامل شوې وي، نو له خولې يې داسې څه راووځي چه پخوا يې عادت وو، خو دغه دده عقيده نه وي، نو کله کله په دغسې خلکو په ظاهر کښې د کفر حکم کولې شي، حال دا چه په باطن او حقيقت کښې به دده لپاره داسې عذر وي چه د کفر حکم ورڅخه منع کوي.

خو په قيامت کښې به انسان په هغه عقيده راپاڅيږي چه په کومه عقيده باندې مړ وي، که هغه ايمان وي او که کفر وي.

اصل او اساس دا دې چه په يو چا باندې د کفر حکم بايد علماء او ددين پوهان وکړي، خو کله کله د ځينې عوارضو او ضرورتونو له امله پر دې اصل باندې عمل نه کيږي.

خو ډيره د پام وړ خبره دا ده چه مسلمان بايد په هغه چا باندې چه واضح او ښکاره کافر نه وي، بايد په هغه باندې د کفر له حکم کولو او کافر ګڼلو څخه

ځان وساتي؛ ځکه رسول الله ﷺ فرمايي:

«أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لأَخِيهِ: يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلاَّ رَجَعَتْ عَلَيْهِ» [مُتَّفقٌ عليه من حديثِ ابنِ عُمَرَ رضي الله عنهما].

ترجمه: «کله چه يو مسلمان خپل بل مسلمان ورور ته ووايي: اي کافره ! نو يو له دغه دواړو څخه ددی کفر په کلمه اخته شو، که مُخاطَب کافر وو خو همدې کافر دې، او که نه، نو همدا کلمه بيرته ويونکي ته راګرځي».

او له ابو ذر رضي الله عنه څخه په يو بل حديث شريف کښی نقل دي چه هغه فرمايلي دي:

«مَنْ دَعَا رَجُلاً بِالْكُفْرِ أَوْ قَالَ عَدُوَّ اللَّهِ. وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلاَّ حَارَ عَلَيْهِ». [متفق عليه].

ترجمه: «چا چه کوم مسلمان د کفر په نوم راوبللو(يعنی کافر يي ورته وويلو)، او يا يي ورته وويل: اي د الله دښمنه !، او هغه دغه شان(يعنی کافر) نه وو، نو دغه د کفر کلمه همدی ويونکي ته راګرزي».

دا ويرونه او منع د هغه چا په هکله ده چه داسی کلمی د ښکنځلو په ځاي کوي، او يا د کفر حکم کولو کښی جلتي او تادي کوي، سره له دی چه په ده کښی په يو چا د کافر دحکم کولو دا اهليت نه وي، يعنی دی درجی ته نه وي رسيدلې چه ده ته دا حق حاصل شي چه په يو چا د کفر حکم کولو لايق وي.

خو که یو مجتهد عالم د ضرورت په وخت کښې په یو چا د کفر حکم وکړي، او خطا شي، خو ده په دی حکم کولو کښې کومه کوتاهي او تقصیر نه وي کړې، او نه یي هم دا حکم د خپل کوم نفسي خواهش لپاره کړې وي، نو دلته دغه عالم په دغه تحذیر او ویرونه کښې نه شاملیږي، بلکه دې مجتهد دې، ده ته د خپل اجتهاد یو اجر شته، او خطا به ورته الله تعالی وبخښي إن شاء الله تعالی.

د مرتد حکم:

د علماو په اجماع باندي د مرتد حکم دا دې چه د مرتد وژل واجب او فرض دي؛ ځکه رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ». [رواهُ البُخاريُّ من حديثِ ابنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما].

ترجمه: «هغه مسلمان چه د اسلام دین بدل کړي اوکافر شي نو یي ووژنی».

او هغه څوک چه مرتد مړ شي، نو هغه ته به نه غسل ورکول کیږي، او نه کفن، او نه به پری د جنازی لمونځ کولې شي، او نه به د مسلمانانو په هدیره کښې خښولې شي، او نه ورڅخه مسلمان وارث مال په میراث وړلې شي، او نه به ورته د مرګه وروسته دُعا کولې شي.

او له وژلو مخکښې له ده څخه د توبې غوښتنه او بیرته په اسلام کښې شاملیدنه د وخت د مسلمانانو مشر او حاکم اجتهاد ته حواله ده، که ده ورڅخه په ریښتیا اسلام ته د اووښتنې امید کولو، او یا ورسره داسې شبهه وه

چه د هغی له کبله مرتد شوې وو، نو بیا مسلمان حاکم ته روا دي چه دغسی مرتد ته دری ورځی مهلت ورکړي، او هغه ته بیرته اسلام ته د ورګرزیدو بلنه ورکړي، او د شبهی د لری کولو کوښښ يي وکړي، نو که اسلام يي راوړ، او مسلمان شو خو ډیره ښه ده، او کنه نو بیا به د ارتداد په حکم ووژل شي.

او که د مسلمانانو د حاکم نظر دا وو چه ددي مرتد په وژنه کښی د مسلمانانو مصلحت او خیرخواهي ده، لکه هغه مرتد چه د مرتد کیدو وروسته مسلمانانو ته ډیر سخت ضررناک وي، او دوئ ته ضررونه رسوي، او یا پر مسلمانانو د کافرانو لخوا جاسوس او مُخْبِر وي، او یا دا ویره تری کیده چه که ژوندې مرتد پاتی شي نو مسلمانانو ته تری د ضرر او فتنی ویره ده، نو بیا دي ووژني، تر څو چه يي له وژنی څخه مخکښی توبه ویستلی نه وي.

اللَّهُمَّ أَحْيِنَا مُسلِمِينَ وتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ، وَأَلْحِقْنَا بالصَّالِحينَ، وأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُنْيَا وَعَذَابِ الآخِرَةِ، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيْمٌ.

«اي الله په ژوند کښی مو مسلمانان ولری، او که مرګ راته راولی نو په داسی حال کښی چه مونږ مسلمانان یو، او د نیکانو مسلمانانو سره مو یو ځاي کړی، او د ددنیا او آخرت له شرم او عذاب څخه مو وساتی، اي پروردګاره ! بیشکه ته ډیر رحم کونکې او مهربان يي».

وَصَلَى اللهُ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ وَأَنْعَمَ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِيْنَ، وَعَلَى مَنْ اهْتَدَى بِهَدْيِهِ وَاقْتَفَى أَثَرَهُ إِلَى يَوْمِ الدِّيْنِ.